

153.23

พ 139 ป

ร.3

ปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัย

ของนักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน

ในโรงเรียนมัธยมศึกษามหาตอนต้น กรุงเทพมหานคร

๒๘ พ.ค. 2540

ปริญญาโท

ของ

พรทิพย์ ตั้งไชยวรวงศ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์

มีนาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๖๖-๖๖

H 35331

now

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาด้วยบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... *Sam Aiu* ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย)
..... *Sam Aiu* กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)
..... *Sam Aiu* กรรมการ
(ดร.อรรณพ โพธิ์สุข)

คณะกรรมการสอบ

..... *Sam Aiu* ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย)
..... *Sam Aiu* กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)
..... *Sam Aiu* กรรมการ
(ดร.อรรณพ โพธิ์สุข)
..... *Sam Aiu* กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์บุญพร วัฒนเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาด้วยบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... *Mr. Khan* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 14 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2540

ทุนสนับสนุนการวิจัย

"มูลนิธิมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"

ปีการศึกษา 2537

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ที่เป็นอย่างยิ่งของ
ผศ.ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย รศ.ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี ดร.อรรณพ โพธิ์สุข ที่ได้ให้
คำปรึกษา ตรวจ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้กำลังใจตลอดเวลา และท่านผู้อำนวยการ
วิทยุพร วัฒนเจริญ ที่กรุณาร่วมเป็นกรรมการภายนอกสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัย
รู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ดร.รัชนี วิเศษสังข์ ผู้อำนวยการทรง อโนภาส และ
กรมสามัญศึกษาที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ขอขอบพระคุณ
ท่านผู้อำนวยการประมวญ บุญพาพงศ์ และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
อาจารย์ใหญ่ เสริมเจริญกิจ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2537
โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยายาลัย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ และความร่วมมือนในการทดลองและ
เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์รัตนธรรม กรเกษม และเพื่อน ๆ
พัฒนศึกษาศาสตร์ รุ่น 9 ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือมาตลอด รวมทั้งทุกท่านที่ไม่อาจเอ่ยนาม
ได้หมด ที่มีส่วนช่วยเหลือให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

คุณประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณความดีนั้นแด่
บิดา มารดา ครู อาจารย์ ที่ได้ให้กำเนิด และอบรมสั่งสอนจนสามารถดำรงตนเป็น
ผู้วิจัยในวันนี้ได้

พรทิพย์ ตั้งไชยรวงศ์

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์	10
	ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	10
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
	นิยามศัพท์เฉพาะ	13
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	16
	ตน	18
	มโนภาพแห่งตน	22
	ความภาคภูมิใจในตน	25
	ทฤษฎีการอ้างสาเหตุของความสำเริงและความล้มเหลว	27
	ทฤษฎีบทพิสูจน์สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม	40
	ทฤษฎีการระบับตรา	42
	ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง	47
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
	สมมุติฐานการวิจัย	61
3	วิธีดำเนินการวิจัย	62
	วัตถุประสงค์	62
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
	ข้อมูลสำหรับการวิจัย	64
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	65

3

การหาคุณภาพของเครื่องมือ	73
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	74
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	75

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	78
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	143

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์	151
วิธีดำเนินการวิจัย	152
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	152
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	154
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	155

บรรณานุกรม

ภาคผนวก	178
ภาคผนวก ก	179
ภาคผนวก ข	181

ประวัติย่อของผู้วิจัย

220

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงรูปแบบการอ้างสาเหตุของไวเนอร์	28
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการอ้างสาเหตุและอารมณ์ความรู้สึก	34
3	แสดงการออกกลางคันจำแนกตามสาเหตุ	54
4	แสดงการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	64
5	แสดงจำนวนและร้อยละของตัวแปรเพศ ระดับชั้น และกลุ่มนักเรียน	80
6	แสดงคะแนนเต็ม และค่าสถิติของตัวแปรต่าง ๆ ในการวัดครั้งแรก และในการวัดครั้งหลัง	83
7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และ สัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปรต่าง ๆ ในการวัดครั้งแรกและ ครั้งหลังของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 รวม 3 ระดับชั้น ...	85
8	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และ สัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปรต่าง ๆ ในการวัดครั้งแรกและ ครั้งหลังของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	86
9	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และ สัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปรต่าง ๆ ในการวัดครั้งแรกและ ครั้งหลังของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	87
10	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และ สัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปรต่าง ๆ ในการวัดครั้งแรกและ ครั้งหลังของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	88
11	แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง	91

12	แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง	93
13	แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง	95
14	แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง	97
15	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มนักเรียน ที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน จากการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น	104
16	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มนักเรียน ที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	105
17	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มนักเรียน ที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	106
18	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มนักเรียน ที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	107
19	ค่าแสดงค่าสัมพันธั์คานิคอลและผลการวิเคราะห์จำแนก	108
20	แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคานิคอลในสมการจำแนก วิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น	111

21	แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันแจกแจงโคโลนในสมการจำแนก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	112
22	แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันแจกแจงโคโลนในสมการจำแนก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	113
23	แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันแจกแจงโคโลนในสมการจำแนก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	114
24	แสดงความถูกต้องในการทำงานความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน วิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น	120
25	แสดงความถูกต้องในการทำงานความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	120
26	แสดงความถูกต้องในการทำงานความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	121
27	แสดงความถูกต้องในการทำงานความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	121
28	แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนระหว่างการวัดครั้งแรกและครั้งหลังของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รวม 3 ระดับชั้น	123
29	แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนระหว่างการวัดครั้งแรกและครั้งหลังของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 แยกทีละระดับชั้น	124
30	แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนระหว่างการวัดครั้งแรกและครั้งหลังของนักเรียน ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในกลุ่มเรียนเก่ง เรียนอ่อนและ นักเรียนที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 แยกทีละระดับชั้น	128

- 31 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกของนักเรียน
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่
ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 133
- 32 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมโนภาพแห่งตนวัดครั้งแรกของนักเรียน
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่
ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 135
- 33 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความภาคภูมิใจในตนครั้งแรกของนักเรียน
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่
ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 137
- 34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม
ครั้งแรก ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง
กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 140
- 35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของค่าเฉลี่ยของมโนภาพแห่งตน
วัดครั้งแรก ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง
กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 141
- 36 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของค่าเฉลี่ยของความภาคภูมิใจในตน
ครั้งแรก ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง
กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 142

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงพัฒนาการของ "ตน"	20
2 แสดงวิธีการอ้างสาเหตุที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	30
3 แสดงกรอบความคิดตามทฤษฎี	58
4 แสดงกรอบความคิดสำหรับการวิจัย	60
5 แผนที่อาณาเขตและแผนภูมิการกระจายในการวิเคราะห์จำแนก รวม 3 ระดับชั้นเรียน	115
6 แผนที่อาณาเขตและแผนภูมิการกระจายในการวิเคราะห์จำแนก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	116
7 แผนที่อาณาเขตและแผนภูมิการกระจายในการวิเคราะห์จำแนก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	117
8 แผนที่อาณาเขตและแผนภูมิการกระจายในการวิเคราะห์จำแนก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	118
9 แผนภูมิเส้นแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองของการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3	127
10 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกของนักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3	134
11 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนภาพแห่งตนวัดครั้งแรกของนักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3	136
12 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนความภาคภูมิใจในตนเองวัดครั้งแรกของ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3	138
13 แสดงผลที่เกิดจากทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอนและการได้รับ การสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว	160

ความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศนั้น จะต้องมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง (วิจิตร ศรีสัจจาน. 2532 : 9) วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 36)ควบคู่กันไป จึงจะทำให้การพัฒนานั้นเกิดความสมดุล แต่ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนเห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการ และระบบสื่อสาร รวมถึงการติดต่อสัมพันธ์กับประชาคมโลก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของการศึกษาที่จะต้องเตรียมคนเพื่อรับกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 37) มีหลักความเชื่อพื้นฐานว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนา "คน" ให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ และยังเชื่ออีกว่าการศึกษาที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคมไทย ในเชิงเศรษฐศาสตร์ถือว่าการศึกษาเป็นการลงทุน (investment) ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรง กล่าวคือ เมื่อ "คน" ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญเรียกว่า "ทรัพยากรมนุษย์" ได้รับการพัฒนา เรียกว่า "การพัฒนากำลังคน (manpower development)" ซึ่งหมายถึงการให้การศึกษอบรมเพื่อให้บุคคลมีความรู้ ทักษะ ทักษะ และค่านิยมที่เหมาะสม กำลังคนที่ผลิตได้จะเป็นจักรกลสำคัญของการพัฒนาประเทศ (วิจิตร ศรีสัจจาน. 2532 : 11) ประเทศที่เจริญแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีการลงทุนทางการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลให้เจริญไปตามทิศทางแห่งความถนัดและอัตราแห่งสมรรถภาพของบุคคลนั้น ๆ ให้บุคคลได้บรรลุถึงศักยภาพของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ซึ่งจะทำให้ประเทศได้ใช้

ทรัพยากร บุคคลได้อย่างเต็มที่ (อาภา กิตฺติช่วง. 2509 : 1) ในเชิงสังคมวิทยา การศึกษาเป็นส่วนของกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ เพราะหน่วยของสังคมที่พึงได้รับการพัฒนามากที่สุด คือ บุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งกระบวนการทางการศึกษาที่ได้อาศัยกระบวนการจัดกลาทางสังคม (socialization process) และกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม (encultural process) ก็จะได้บุคคลที่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีทัศนคติและบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นทั้งกระบวนการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของสังคม และเป็นตัวการในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม เพื่อให้สังคมพัฒนาไปในแนวทางที่พึงปรารถนา สำหรับในด้านการเมืองนั้น การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับการเมืองในด้านช่วยปลูกฝังความเชื่อ คุณค่า และทัศนะที่สอดคล้องกับระบบการปกครองที่ใช้อยู่ในสังคมนั้น ๆ เช่น ในประเทศที่มีระบบการปกครองแบบเผด็จการ การศึกษาเน้นการปลูกฝังคุณค่าของการเชื่อฟังและการยอมรับอำนาจ เป็นต้น (ดนัย ไชยโยธา. 2534 : 147) ส่วนประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย (democratization process) ที่มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา เสริมสร้างวุฒิภาวะทางการเมือง (political maturity) และปลูกฝังค่านิยมและวิถีชีวิตประชาธิปไตย ตามแนวทางการพัฒนาการเมืองของประเทศด้วย (วิจิตร ศรีสอาน. 2532 : 12) ส่วนในเรื่องของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมการพัฒนาและขยายการผลิตกำลังคนในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น วิศวกร นักวิทยาศาสตร์และช่างเทคนิคสาขาต่างๆ เพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ประเทศของเรา กำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (แสวง ปิ่นมณี และคณะ. 2534 : 5) และในด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังตื่นตัวเรื่องนี้เป็นอย่างมาก การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางรากฐานสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและจะต้องดำรงอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มนุษย์จะต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

จากความสำเร็จของการศึกษาในฐานะเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศดังที่ได้กล่าว
รัฐบาลจึงถือเป็นความรับผิดชอบในการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนให้มากที่สุด
ดังจะเห็นได้จากเป้าหมายด้านการพัฒนาการศึกษาและการฝึกอบรม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 184) ซึ่งกำหนดว่า จะให้บริการศึกษาทั้งใน
ระบบ และนอกโรงเรียน อย่างกว้างขวางทั่วถึงและต่อเนื่อง กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ
จะต้องเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน มีการกระจายโอกาส และคุณภาพ
การศึกษาอย่างทั่วถึงด้วย (Meijnen. 1991: 8)

ผลการปฏิบัติงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และฉบับที่ 6 (พ.ศ.
2530-2534) แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลไทยที่จะขยายบริการการศึกษาให้
กว้างขวาง กระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้มากขึ้น
ในระดับประถมศึกษา มีการขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก 4 ปี เป็น 6 ปี ในระดับมัธยม
ศึกษา มีการขยายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการจัดสร้างโรงเรียน
ใหม่ในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ โดยเฉพาะในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด และพื้นที่
ที่มีลักษณะเดียวกันทุกจังหวัดทั่วประเทศ ตามมติคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ วันที่ 1 กันยายน 2530
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขยายโอกาสมีการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนหลายด้าน เช่น ไม่
เก็บเงินบำรุงการศึกษา ให้หนังสือแบบเรียนฟรี ให้รถจักรยานเข้าโรงเรียน ฯลฯ (บรรจง
ชูสกุลชาติ. ม.ป.ป. : 37) นอกจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว รัฐบาลยัง
มีนโยบายจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ให้การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และการศึกษา
ตามอัธยาศัยด้วย

การขยายบริการจัดการศึกษาในช่วงปลายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6
เป็นต้นมา รัฐบาลให้ความสำคัญในการขยายบริการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นอันดับแรก
โดยกำหนดเป็นนโยบายที่จะขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก 6 ปี เป็น 9 ปี เพื่อให้
สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในระดับกลาง ให้ทันกับความต้องการทางเศรษฐกิจ
สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป จากการดำเนินการปรากฏว่าอัตรา

การเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40.5 ในปี พ.ศ. 2529 เป็นร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2533 (แสง ปิ่นมณี และคณะ. 2534 : 3-5) และจากเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้กำหนดเป้าหมายว่าจะเพิ่มจากร้อยละ 46 ในปี พ.ศ. 2532 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 73 ในที่สุดท้ายของแผนฯ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 42) ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลาย อัตราการเรียนต่อค่อนข้างคงที่ คือ ประมาณ ร้อยละ 80 จากภาพของความพยายามในการจัดการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้รับความสนใจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขยายบริการการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเอง หรือการขยายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

อันที่จริงแล้วในช่วงปี พ.ศ. 2504-2518 ได้มีการขยายการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทั่วโลกเป็นอย่างมาก จนในประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายมีอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเกินกว่าร้อยละ 50 แทบทั้งนั้น โดยการขยายการศึกษาระดับนี้ มีองค์ประกอบหลักพิจารณาในการขยาย 2 ประการ คือ การขยายด้านปริมาณ ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราการเกิดของประชากรด้วย ส่วนการขยายด้านคุณภาพ หรือด้านนโยบาย ได้มีการกระตุ้นให้นักเรียนศึกษาต่อในโรงเรียนมากขึ้น นับเป็นการขยายความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาและความเท่าเทียมกันเ็นสังคมให้มากขึ้นด้วย (Keeves, Morgenstern and Saha. 1991 : 61-62) ถึงแม้ว่าประเทศไทยเราได้พยายามขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แต่ก็ช้ากว่าประเทศอื่น ๆ ย่าง ทั้งนี้เื่อเนื่องมาจากปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา เช่น การไม่เห็นความสำคัญของรัฐบาลเอง ในการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาต่ำกว่างบประมาณด้านอื่น ๆ เพิ่งจะมาเห็นความสำคัญและจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้นในช่วงหลัง ๆ นี้ แต่ก็นับว่าเป็นเรื่องปกติเพราะรัฐบาลแต่ละประเทศจะมองเห็นความสำคัญของการลงทุนทางการศึกษาไม่เท่ากัน บางประเทศมองเห็นว่า การนำรายได้ของประเทศไปลงทุนเพิ่มสติปัญญาของมนุษย์เพื่อหวังที่จะทำให้ประเทศนั้นมีรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคตเป็นการทำให้ขาดโอกาสในการนำรายได้ไปสร้างเขื่อน ทางรถไฟ ถนน เครื่องจักร และสิ่งอุปโภคที่จำเป็นอื่น ๆ เราควรมองการลงทุนทางการศึกษาในระยะยาว คงจะไม่มีประเทศใดในโลกที่มีถนนหนทาง เขื่อนกั้นน้ำ เครื่องจักรที่ทันสมัย มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและ

บริการได้ โดยประชาชนมีความรู้โดย ดึงเน้นการลงทุนทางด้านการศึกษาที่พอเพียง จึงเป็น เรื่องสำคัญ หลายประเทศลงทุนทางด้านการพัฒนาควบคู่กันไปกับการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภค (infra-structure) (บรรจง พุสกุลชาติ. ม.ป.ป. : 440-441)

อย่างไรก็ตามแม้รัฐได้พยายามจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่คิดว่าดีที่สุดแล้ว ปรากฏว่าผู้สำเร็จการศึกษางานบางส่วนไม่มีความรู้ มีปัญหาการเรียนซ้ำชั้น การออกกลางคัน และปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น เกิดการไม่คุ้มกับการลงทุน หรือที่เรียกว่า "ความสูญเปล่าทางการศึกษา" (educational wastage) (UNESCO. 1980 : 13) ความสูญเปล่า เป็นศัพท์ทางสาขาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งนำมาใช้ในสาขาการศึกษา หมายถึง ความล้มเหลว ที่ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบการศึกษา ซึ่งจะมีคำที่เกี่ยวข้องอีก 2 คำ คือ การซ้ำชั้น (repetition) และการออกกลางคัน (dropout)(UNESCO. 1980 : 13)

การออกกลางคันเป็นตัววัดการพัฒนาประเทศได้ตัวหนึ่ง กล่าวคือ สัดส่วนของผู้ที่ ออกจากการศึกษากลางคันในประเทศที่กำลังพัฒนามีอัตราส่วนมากกว่าประเทศที่พัฒนา เช่น ประเทศในแถบลาตินอเมริกา มีสัดส่วนของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาที่ออกจากการศึกษา ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษามีสูงโดยเฉลี่ยถึง ร้อยละ 60 ประเทศในแถบแอฟริกาและเอเชีย มีสัดส่วนโดยเฉลี่ยของผู้ที่ออกกลางคันสูงประมาณ ร้อยละ 54 และ 20 ตามลำดับ สำหรับในระดับมัธยมศึกษา สัดส่วนของนักเรียนที่ออกจากการศึกษาก่อนที่จะสำเร็จการ ศึกษามีต่ำกว่าในระดับประถมศึกษา คือ ประเทศในแถบแอฟริกา โดยเฉลี่ยแล้วมีสัดส่วน ประมาณ ร้อยละ 41.9 ในแถบลาตินอเมริกาและเอเชีย มีสัดส่วนโดยเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 18 ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาในยุโรป จะมีเพียงร้อยละ 11.4 เท่านั้น (จรินทร์ เทศวานิช. 2527:107-108)

นอกจากการออกกลางคันจะเป็นตัวชี้วัดความเป็นประเทศพัฒนาหรือไม่พัฒนาแล้ว การออกกลางคันโดยตัวของมันเองยัง เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย คือในแง่ของความล้มเหลวในการทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน การก้าจัดการไม่รู้หนังสือ และความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาที่รัฐพึงมีให้กับประชาชน (UNESCO. 1980 : 7) ในขณะที่เดียวกัน ชั้นเรียนหนึ่ง ๆ นอกจากจะมีนักเรียนที่ออกกลางคันส่วนหนึ่งแล้ว ยังมีนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง เรียนปานกลางและเรียนอ่อนอยู่ด้วย หรืออีกนัยหนึ่ง คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่าง ๆ กันเอง

ในการจัดการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะกรมสามัญศึกษามีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในวิชาการต่าง ๆ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2531 : 1) และการที่จะทราบถึงคุณภาพของการศึกษาที่จัดนั้น ได้มีการประเมินคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นมา (โรวิทย์ วรวิวัฒน์. 2531 : คำนำ) สำหรับองค์ประกอบสำคัญประการแรกที่น่าสนใจมาประเมิน เพื่อที่จะทราบถึงคุณภาพการศึกษาที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการศึกษาดังกล่าวใช้ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2531 : คำชี้แจง) และจากการประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมสามัญศึกษาโดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2535 พบว่าสาเหตุสำคัญประการแรกของการทำให้เด็กเรียนออกกลางคัน คือ การที่ผู้ปกครองขาดทุนทรัพย์สนับสนุนให้เด็กเรียนได้เรียนต่อ สาเหตุรองลงมา คือ ตัวนักเรียนต้องออกไปประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงครอบครัว ดังนั้นทางกระทรวงศึกษาธิการจึงจัดให้มีมาตรการพิเศษส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาตรการพิเศษดังกล่าว ได้แก่ การลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองด้านต่าง ๆ การให้ทุนแก่เด็กเรียน การจัดบริการที่พักนักเรียนในโรงเรียน การจัดรถจักรยานให้นักเรียนเป็นค่าใช้จ่าย การจัดโครงการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน การจัดการเรียนการสอนแบบกึ่งระบบโรงเรียนที่เอื้อประโยชน์ต่อการที่นักเรียนจะไปช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพตามฤดูกาล เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 38-42)

จากมาตรการพิเศษดังกล่าวจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ารัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการได้มุ่งเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ปกครองและนักเรียนด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก แต่ในอีกมุมหนึ่ง รัฐได้มองข้ามการให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจไป ทั้ง ๆ ที่จากการประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ดังที่ได้อ้างมาแล้ว พบว่าสาเหตุที่ทำให้เด็กเรียนออกกลางคัน ยังมีสาเหตุอันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านจิตใจด้วย ได้แก่ นักเรียนมีปัญหาครอบครัวแตกแยก นักเรียนคิดว่าตนเองมีสติปัญญาไม่ดี ผลการเรียนอ่อน ปัญหาความ

ประพจน์ หรือเพื่อนที่มาร่วมเรียนชั้นกัน เป็นต้น เพื่อเป็นการศึกษาเพิ่มเติมในจุดที่ขาดหายไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยทางสังคมวิทยา และจิตวิทยาสังคม ซึ่งนอกเหนือไปจากปัจจัยทาง ด้านเศรษฐกิจที่รัฐให้ความเอาใจใส่อยู่แล้ว ในด้านปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ดังกล่าว ที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการออกกลางคันและผู้วิจัยสนใจนำมา ศึกษา ได้แก่ แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม (symbolic interactionism) ทฤษฎีการประทับตรา (labeling theory) ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (reference group theory) ทฤษฎีการอ้างสาเหตุของความสำเริงและความล้มเหลว (attribution theory)

สาเหตุที่นำปัจจัย แนวคิด ทฤษฎี ทางสังคมวิทยา และจิตวิทยาสังคม ตามที่กล่าว มาศึกษา เนื่องจากสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กล่าวคือ ในเชิงสังคมวิทยา บุคคลในสังคมย่อมมีการปฏิสังสรรค์ซึ่งกันและกัน ผลจากการปฏิสังสรรค์ บุคคลจะเรียนรู้เรื่องของความหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ และการรับรู้ถึงความหมาย และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมหรือการกระทำ (action) และการปฏิสังสรรค์ หรือการกระทำโต้ตอบ (interaction) ตามการรับรู้ของบุคคล ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ผลการเรียนของนักเรียนนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในรูปของสัญลักษณ์ทั้งที่เป็นตัวอักษร และตัวเลข เช่น A,B,C,D,E,F,I หรือ 4,3,2,1,0 หรือในรูปของค่าระดับคะแนนเฉลี่ย (grade point average) เช่น 3.77 หรือ 1.26 เป็นต้น นักเรียนที่ได้ระดับ คะแนน 4 หรือ A ในรายวิชาต่าง ๆ หรือได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 3.77 จะหมายถึง นักเรียนที่สอบผ่านเกณฑ์อย่างยอดเยี่ยมหรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เมื่อนักเรียนได้ ระดับคะแนนหรือค่าระดับคะแนนเฉลี่ยต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประทับตราให้จากระบบ การวัดและประเมินผลทางการศึกษาเป็นอันดับแรก นักเรียนก็จะรับรู้ข้อมูลนี้ไว้ แต่เนื่องจาก นักเรียนมีได้อยู่ตามลำพังคนเดียว นักเรียนมีการปฏิสังสรรค์กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มอ้างอิงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ กลุ่มครอบครัว กลุ่มครูอาจารย์และกลุ่มเพื่อน การปฏิสังสรรค์ระหว่างนักเรียนกับกลุ่ม อ้างอิงต่าง ๆ เหล่านี้ในแง่ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้เกิดการรับรู้ระหว่างกัน มีการ

ตีความหมายการประทับตราว่า นักเรียนเป็นคนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นต้น การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอ้างอิงดังกล่าวจะเป็นการต่อยอดจากการประทับตราเป็นครั้งที่สอง นอกเหนือไปจากการประทับตราจากระบบการวัดและการประเมินผลทางการศึกษาแล้ว ซึ่งการประทับตราจากระบบการวัดและประเมินผลโดยตัวของมันเองแล้วมีความเป็นกลาง มีความหมายตามตัวอักษร แต่การที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ จะทำให้การประทับตรามีความหมายขึ้นมา กล่าวคือการที่นักเรียนรับรู้เกี่ยวกับตนเอง หรือการมีมโนภาพแห่งตน (self-concept) ว่าได้ระดับคะแนน 0, 4, A, B ได้ค่าระดับคะแนน 3.77 หรือ 1.26 เป็นคนเรียนเก่งหรือเรียนอ่อนแล้ว เขาจะทำการประเมินคุณค่าของมโนภาพแห่งตนกลายเป็นเรื่องของความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) ขึ้น ซึ่งทั้งมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนนั้นจากการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยที่ถ้านักเรียนมีมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนสูงหรือต่ำ ก็จะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือต่ำตามไปด้วย หรือถ้ามองย้อนกลับไป การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ จะทำให้เด็กเรียนมีมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนสูงหรือต่ำด้วยเช่นกัน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรมวิชาการ. 2533 : 1-5) ได้กำหนดไว้ว่าหลักการ จุดหมาย และแนวการดำเนินการให้เด็กเรียนมีความรู้ทั้งด้านวิชาสามัญซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และมุ่งให้เด็กเรียนมีจิตเจตที่ดี รู้จักและเข้าใจตนเองและภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย จากความสำคัญดังกล่าวเห็นได้ว่าความรู้ทางด้านวิชาสามัญและทางด้านจิตเจตเป็นผลสัมฤทธิ์เหมือนกันแต่วัดคนละมิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย คือ คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย คือ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจว่าการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัยเป็นไปตามทฤษฎีใด กล่าวคือ การที่นักเรียนเรียนดี นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ซึ่งถือได้ว่านักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และในทางกลับกันหากนักเรียนเรียนอ่อนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ถือได้ว่านักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งผู้

วิจัยสนใจศึกษาว่านักเรียนที่ประสบความสำเร็จและความล้มเหลวในการเรียน โดยที่เขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือต่ำหรือบางคนถึงกับต้องออกกลางคันไปนั้นเขาจะอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวมาจากสาเหตุของความสามารถ ความพยายาม ความยากง่ายของงาน หรือว่ามาจากโชคของนักเรียน

ถ้าปรากฏการณ์ในการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามทฤษฎี ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่ออกกลางคันควรจะแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจไม่ชัดเจนเพราะติดอิทธิพลเพดาน (ceiling effect) ของการให้ระดับคะแนน ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยจะมีช่วงความแตกต่างมากขึ้นตามระยะเวลาที่ผ่านไป แต่ยังไม่มีการศึกษาปรากฏการณ์นี้ในลักษณะของการศึกษาระยะยาวและการศึกษาภาคตัดขวาง

การศึกษาในระยะยาว (longitudinal study) เป็นการศึกษาติดตามดูตั้งแต่ต้นจนจบในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อศึกษาความเจริญเติบโตหรือความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งต้องใช้เวลาศึกษาที่นานพอจะสรุปการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้านำมาใช้กับงานวิจัยของผู้วิจัยครั้งนี้ก็คือ การติดตามศึกษานักเรียนกลุ่มเดียวตั้งแต่นักเรียนเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนกระทั่งนักเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 การศึกษาโดยวิธีนี้ต้องอาศัยเวลา ความอดทนและทุนทรัพย์ ตลอดจนแรงงานในการวิจัยและผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ในบางครั้งเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น เช่น ปัญหาความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา การระดมเงินทุนในการวิจัย การขาดบุคลากร เวลาไม่อำนวย เป็นต้น ทำให้การวิจัยต้องหยุดชะงักกลางคันได้ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงมีการศึกษาโดยวิธีการตัดตอน หรือการศึกษาภาคตัดขวาง (cross-sectional study) ซึ่งดำเนินการวิธีนี้มาใช้กับงานของผู้วิจัย คือ การศึกษานักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยทำการศึกษาระหว่างระยะเวลาเดียวกัน ไปพร้อม ๆ กันได้ทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลา คือ แทนที่จะใช้เวลาในการศึกษาติดตามถึง 3 ปี ก็สามารถทำการศึกษาได้ภายใน 1 ปี นอกจากนี้ยังเป็นการประหยัดทุนทรัพย์ ฯลฯ อีกด้วย

วัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน บางคนเรียนเก่ง บางคนเรียนอ่อน บางคนต้องออกกลางคันนั้นเป็นผลมาจากการที่นักเรียนมีปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลัง ปัจจัยทางสังคมวิทยา และปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมที่แตกต่างกันอย่างไร และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยทางสังคมวิทยา และปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลัง เกี่ยวกับตัวนักเรียนและปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของมโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตน การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการที่นักเรียนปฏิบัติงานร่วมกับครูและ เพื่อนนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบขนาดของอิทธิพลระหว่างอิทธิพลจากปัจจัยภูมิหลังกับปัจจัยตามแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ได้แก่ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน มโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตน ว่ามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันอย่างไร และขนาดของอิทธิพลต่าง ๆ นั้น มีความแตกต่างกันหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

1. จากข้อจำกัดในเรื่องของเวลา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional study) และเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง จากนักเรียน 3 กลุ่ม แทนการศึกษาติดตามในระยะยาว (longitudinal study) จากนักเรียนกลุ่มเดียว โดยศึกษาจากกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ที่เรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน

2. ด้วยเหตุที่โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง กลุ่มที่ 2 ได้แก่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนวัดสุทธวราราม โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย โรงเรียนสายปัญญา โรงเรียนยานนาวา วิทยาลัยอาชีวศึกษา โรงเรียนเทพศิรินทร์วิทยา โรงเรียนวัดสระเกษ โรงเรียนสตรีศึกษาทุ่งมหาเมฆ (โรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการทางหู) และโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาลัย มีคุณลักษณะในการจัดการศึกษาบางประการแตกต่างกัน เช่น การจัดการศึกษาสำหรับชายล้วน หญิงล้วน และสาธิตศึกษา เป็นต้น และเนื่องจากหน่วยของการวิเคราะห์ (unit of analysis) สำหรับการวิจัยมี 2 ระดับ กล่าวคือ การศึกษาปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่ส่งผลต่อการเรียนซึ่งผู้วิจัยสนใจศึกษา มีหน่วยวิเคราะห์เป็นนักเรียน แต่ปัจจัยด้านโรงเรียนมีหน่วยวิเคราะห์เป็นโรงเรียน เพื่อเป็นการควบคุมความแตกต่างในเรื่องปัจจัยด้านโรงเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะโรงเรียนเดียวในกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ 2 โดยศึกษาโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาลัยเท่านั้น

3. สำหรับการติดตามศึกษากลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน จะแตกต่างจากการศึกษา กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนอ่อน กล่าวคือ การวัดคุณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนกลุ่มที่ออกกลางคัน การวัดครั้งแรกจะเป็นการวัดพร้อมกับกลุ่มอื่น สำหรับการวัดครั้งที่สองผู้วิจัยติดตามไปวัดเป็นรายบุคคลตามที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ ส่วนนักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนอ่อนซึ่งยังคงเรียนอยู่ในโรงเรียน ผู้วิจัยจะทำการวัดคุณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน 2 ครั้ง ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

4. โดยทั่วไปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะของนักเรียนด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัยอยู่แล้ว แต่เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม และเพื่อผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกมวัดคุณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนอีก 2 ตัวแปร การใช้ตัวแปรทั้ง 2 ดังกล่าวมีข้อจำกัดตรงที่ไม่ครอบคลุมผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทั้งหมด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ในเชิงวิชาการ การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเชิงสหวิทยาการว่า ข้อมูลจากสภาพที่เป็นจริงมีความสอดคล้องตามทฤษฎีมากน้อยเพียงใด การวิจัยนี้รวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างปรากฏการณ์ที่เป็นจริงกับสมมุติฐานตามทฤษฎีทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตความรู้ทางทฤษฎีให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. ในระดับมหภาค เมื่อทราบปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่ส่งผลต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนมีคุณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน อันเป็นปัจจัยทางจิตพิสัยซึ่งส่งผลต่อเนื่องไปยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้เด็กเรียนเป็นคนเรียนเก่ง เรียนอ่อนแล้วสามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการป้องกัน แก้ไข ปรับปรุงไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ต่อไปทั้งในแง่ของนักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนอ่อน และนักเรียนที่จะออกกลางคัน เป็นการลดความสูญเปล่าทางการศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์ สำหรับในเชิงสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมจะทำให้สังคมมีพลเมืองที่มีคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งตรงกับความเชื่อพื้นฐานของแผนการศึกษาแห่งชาติในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังคนที่จะพัฒนาประเทศต่อไป

3. ในระดับจุลภาค โรงเรียนที่มีสภาพใกล้เคียงกับโรงเรียนที่ทำการศึกษามีสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมนักเรียนเรียนเก่งให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ได้ดีที่สุด นักเรียนเรียนอ่อนได้รับการแนะแนว การสอนซ่อมเสริม และเป็นการป้องกันการออกกลางคันอันเกิดจากสาเหตุปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนด้วย

4. ในระดับปัจเจกบุคคล นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีโอกาสได้สำรวจตนเองจากการทำแบบสอบถามต่าง ๆ และครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนได้รู้จักนักเรียนในแง่มุมอื่นเพิ่มขึ้นซึ่งต่างก็จะได้รับข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาตนเองจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สมเจตนารมณ์ในการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา และยังสามารถหาต้นแบบเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม รวมถึงการพัฒนาคนอื่นต่อไปได้อีก

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียนที่เรียนเก่ง หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับกลุ่มคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ 75 ขึ้นไป คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้เกิดจากคะแนนการสอบเข้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และคิดจากคะแนนเฉลี่ยสะสมนับถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3

นักเรียนที่เรียนอ่อน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับกลุ่มคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้เกิดจากคะแนนการสอบเข้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และคิดจากคะแนนเฉลี่ยสะสมนับถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3

นักเรียนที่ออกกลางคัน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ปีการศึกษา 2537 ที่ไม่สามารถเรียนจนจบหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ต้องออกจากโรงเรียนไปก่อนถึงกำหนดการจบหลักสูตร และนักเรียนนั้นมิได้ไปศึกษาต่อที่อื่นอีก ระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537

การอ้างสาเหตุของความสำเ็จและความล้มเหลว หมายถึง ลักษณะของการให้เหตุผล หรือการตีความพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนเอง หรือบุคคลอื่นว่าประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนี้ มีสาเหตุเนื่องมาจากความสามารถ ความพยายาม ความยากง่ายของงาน หรือโชค

มโนภาพแห่งตน หมายถึง ทักษะและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง หรือมองดูตนเองเหมือนกับผู้อื่นมองตัวเขา เปรียบเสมือนตัวตนเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพของตนเองตามที่ผู้อื่นคิดเห็น ทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

ความภาคภูมิใจในตน หมายถึง การประเมินคุณค่าของตนตามทักษะและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง (การประเมินภาพแห่งตน) ในเรื่องของความสามารถ ความสำคัญ การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จล้มเหลว การยอมรับว่าตนเองมีค่าในสังคม รวมถึงการยอมรับจากบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ และเพื่อน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 2 วิธี คือ ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย หมายถึง ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (cumulative grade point average) ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ในกรณีกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 และหมายถึงคะแนนการสอบเข้าศึกษาต่อปีการศึกษา 2537 ในกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. ผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ ผลสัมฤทธิ์ด้านมารยาทแห่งตน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดมารยาทแห่งตนของบรูคโอเวอร์ (Brookover Test) และผลสัมฤทธิ์ด้านความภาคภูมิใจในตน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนของเกอร์นีย์ (Gurney) ซึ่งแบบสอบถามทั้งสองฉบับผู้วิจัยปรับปรุงและตรวจสอบคุณภาพแล้ว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงแยกเสนอสาระเกี่ยวกับตัวแปรหลักในการวิจัยและกรอบทฤษฎีที่ใช้โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นตัวชี้วัดสำคัญตัวหนึ่งในการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ มโนภาพแห่งตน (self-concept) และความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) ของนักเรียน สำหรับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดการปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (symbolic interactionism) และทฤษฎีการประทับตรา (labeling theory) ทฤษฎีการอ้างสาเหตุของความสำเ็จและความล้มเหลว (attribution theory) ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (reference group theory) รวมถึงงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ จุดประสงค์ของการเสนอรายงาน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การพัฒนากรอบความคิดสำหรับการวิจัย สารบัญรายงานแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (academic achievement)

หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของโรงเรียนและครู คือ การรู้ความก้าวหน้าของนักเรียนในด้านเนื้อหาวิชาที่นักเรียนได้เรียนไป เพราะการที่นักเรียนมีความรู้ไม่เพียงพอจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการเรียน และอาจจะส่งผลกระทบให้เป็นบุคคลที่บกพร่องในความสามารถที่จะเป็นพลเมืองดีของประเทศในอนาคตด้วย (Thompson, Garfner and Vesta. 1959 : 90) ความก้าวหน้าของนักเรียน ความสำเร็จ หรือความชำนาญในด้านทักษะหรือในองค์ความรู้ที่เรียกว่าผลสัมฤทธิ์ (achievement) (Knowles. 1977 : 278a) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่ได้มา หรือทักษะที่พัฒนาขึ้น ซึ่งนักเรียนได้รับมาจากเนื้อหาวิชาที่เรียนจากโรงเรียน ตามปกติจะออกมาในรูปของคะแนนจากการสอบ หรือคะแนนจากการทำกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้ หรือจากทั้งสองแหล่ง เรียกว่า "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน" (academic achievement) (Knowles. 1977 : 272a)

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทำได้หลายวิธี เช่น วิธีการถาม-ตอบปากเปล่าซึ่งเป็นวิธีเก่าแก่ชั่วนานและยังคงใช้อยู่ในชั้นเรียนปัจจุบัน วิธีเขียนตอบแบบบรรยายซึ่งได้รับการพัฒนาหลังจากวิธีการถาม-ตอบปากเปล่า วิธีการที่กล่าวล้วนแต่มีประวัติการใช้อยาวนานตั้งแต่สมัยกรีก โรมัน และในประเทศจีน เป็นต้น วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมโดยตรง การวิเคราะห์และประเมินความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินจากผลงาน การสัมภาษณ์ การบรรยายและการสอบ อันที่จริงแล้วการสอบ หรือการทดสอบมีความหมายที่กว้างในฐานะที่เป็นกระบวนการที่มีระบบในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของบุคคลสองคน หรือมากกว่าขึ้นไป แต่ในแง่ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว เรามักจะมุ่งไปที่การใช้แบบทดสอบ หรือข้อสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นส่วนใหญ่ (Thompson, Garfner and Vesta. 1959 : 91-94)

การรายงานผลที่ได้จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัย ทำได้หลายแบบ การรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยอาจแสดงด้วยคะแนนหรือระดับคะแนนเฉลี่ย โดยทั่วไปเมื่อใช้แบบทดสอบสอบผู้เรียนอาจแสดงผลการสอบด้วยคะแนน (mark) แล้วนำคะแนนเหล่านั้นมาจัดระเบียบ ทำให้มีความหมายสรุปรวมออกมาเป็นระดับคะแนน (grade) ในแต่ละรายวิชาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงอาจแสดงในรูปของคะแนน

หรือในรูปของระดับคะแนน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรูประดับคะแนนนิยมแสดงด้วยตัวอักษร เช่น A B C D E หรือ F และ I หรือเป็นตัวเลข 0 1 2 3 4 เป็นต้นจากระดับคะแนนในแต่ละรายวิชา เมื่อเรานำมาหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้วยหน่วยกิตประจำวิชาจะได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (grade point average) เป็นค่าตัวเลขจำนวนหนึ่งซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 4.00 ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยเป็นค่าที่บอกถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมของนักเรียน ตัวอย่างเช่น นักเรียนคนหนึ่งได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 1.29 เขาจะได้รับการตัดสินตามเกณฑ์ของระบบคะแนนเฉลี่ยว่าเป็นนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดี เรียนอ่อน เนื่องจากค่าระดับคะแนนเฉลี่ยที่ผ่านเกณฑ์โดยทั่วไป คือ 2.00 แต่ถ้านักเรียนอีกคนหนึ่งได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 3.78 เขาก็จะได้รับการตัดสินว่าเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี เรียนเก่ง เป็นต้น ส่วนการรายงานผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยนั้น ส่วนใหญ่จะวัดด้วยแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) นักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบวัดสูงถือว่าเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยในด้านที่วัดสูง และนักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบวัดต่ำถือว่าเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยในด้านที่วัดต่ำ)

ผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยนี้มีมากมายแต่ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน เนื่องจากสนใจแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่เน้นเรื่องตนเป็นพิเศษ และนอกจากนี้มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนดังกล่าวมีปรากฏในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในจุดหมายของหลักสูตรที่ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนที่ได้ปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคมและในแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อให้หลักสูตรประสบความสำเร็จที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง (กรมวิชาการ. 2533 : 1-5)

ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (cumulative grade point average) มโนภาพแห่งตน (self-concept) และความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) เป็นตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรดังกล่าวเนื่องจากตัวแปรทั้งสามมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945-1985 พบว่าตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรมโนภาพแห่งตน

(self-concept) และความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) ต่อมาได้แก้ตัวแปร ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และโรงเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับมโนภาพแห่งตน พบว่าผู้ที่ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำก็จะมีมโนภาพแห่งตนต่ำด้วย โดยที่นักเรียนเหล่านั้นมักจะปฏิเสธคิดต่อพ่อแม่ ครูในทางลบด้วย (Mandel and Macus. 1988 : 11-18)

และจากการศึกษาของบลูม (Bloom. 1976) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ผลพบว่าปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ คุณลักษณะด้านจิตพิสัย เช่น มโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตนด้วย อีกประการหนึ่ง คือ เรื่องของการให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งจะมองได้ทั้งในแง่ของการประทับตรานักเรียนว่าเป็นคนที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียนและทางฝ่ายนักเรียนเมื่อรับรู้ผลการให้ข้อมูลย้อนกลับนั้นแล้ว เขาก็จะหาสาเหตุและอ้างเหตุผลของการประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นไปตามทฤษฎีการประทับตรา และการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว

ก่อนที่ผู้วิจัยจะนำเสนอสาระเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางด้านจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนนั้น จำเป็นต้องกล่าวถึงเรื่องของ "ตน" เป็นการปูพื้นฐานที่จะนำไปสู่เรื่องของมโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ดังนี้

ตน (the self)

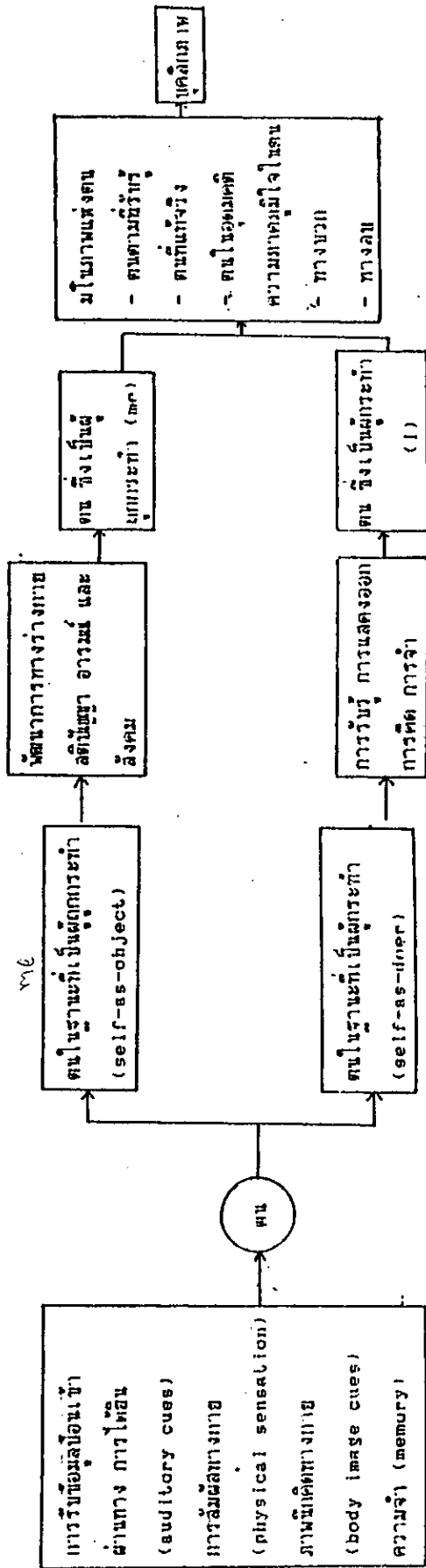
เรื่องของ "ตน" (self) มีความสำคัญต่อนักทฤษฎีสังสรรค์ที่สำคัญลักษณะนิยมมาก บลูมเมอร์ (Ritzer. 1988 : 304; citing Blumer. 1969b : 12) กล่าวถึงเรื่องของ "ตน" ไว้ว่า "ตน" หมายถึง การที่ตัวมนุษย์เองสามารถกระทำต่อตนเองเหมือนกับกระทำต่อสิ่งอื่น ๆ นั่นคือ มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่อตนเอง และนำตนเองในการแสดงพฤติกรรมต่อคนอื่นด้วย นอกจากนี้ "ตน" ตามแนวคิด "กระจกส่องตน" (looking-glass self) (Ritzer. 1988 : 304; citing Cooley. 1902/1964 : 169)

หมายถึง .ความสามารถของมนุษย์ในการมองเห็นตนเองเหมือนกับที่เขามองวัตถุอื่น ๆ ซึ่งแนวคิดนี้มอง "ตน" ว่าประกอบด้วย 3 ส่วน (Brinkerhoff and White citing Cooley. 1902) คือ

1. บุคคลคิดว่าตัวเองปรากฏตนให้ผู้อื่นเห็นอย่างไร
2. บุคคลคิดว่าคนอื่นตัดสิน หรือมองเกี่ยวกับการปรากฏตัวของเขาอย่างไร
3. บุคคลพัฒนาความรู้สึกและการตอบสนองของเขาต่อการตัดสินหรือการมองของคนอื่นอย่างไร

ในเรื่องของ self นั้น บริงเคอร์ฮอฟฟ์ และ ไวท์ (Brinkerhoff and White. 1985 : 119-124) ได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นบุคลิกภาพที่กระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความปรารถนา และความต้องการของตนเอง อีกส่วนหนึ่งตอบสนองต่อความต้องการของสังคมโดยการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และบุคลิกภาพทั้งสองส่วนนี้เอง รวมกันกลายเป็น self ซึ่ง มีด (Mead. 1934) เรียกบุคลิกภาพสองส่วนนี้ว่า "I" และ "me" ตามหลักไวยากรณ์อังกฤษแล้ว "I" ใช้เมื่อเราเป็นผู้กระทำ (actor) ส่วน "me" ใช้เมื่อเราพูดถึงตัวเราในฐานะที่เป็นกรรมถูกกระทำจากผู้อื่น ทั้ง "I" และ "me" บางครั้งจะมีอิทธิพลถึงเราไปในทิศทางต่าง ๆ คนเรามักจะเผชิญหน้ากับความขัดแย้งระหว่าง "I" กับ "me" ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น เมื่อนานาฬิกาปลุกที่ดังไว้ปลุกให้เราตื่นในตอนเช้า "I" ซึ่งเป็นความต้องการของเราเองบอกกับเราว่าอยากจะนอนต่อ ไม่อยากลุกขึ้นเลย แต่ "me" ซึ่งเป็นความต้องการของสังคมบอกกับเราว่าถึงเวลาที่จะต้องลุกขึ้นไปเรียนหนังสือได้แล้ว เป็นต้น ในบางครั้งพฤติกรรมของเราก็มักทำตาม "I" บางครั้งก็ทำตาม "me"

"ตน" มีการพัฒนาขึ้นทีละเล็กละน้อยตั้งแต่มนุษย์เกิด นับว่าพัฒนาการของ "ตน" เป็นกระบวนการอันซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างเรื่องของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงพัฒนาการของ "ตน"

จากภาพประกอบข้างต้น การเริ่มต้นของ "ตน" เริ่มจากการได้รับข้อมูลป้อนเข้า (input) ผ่านทางการได้ยินเรื่องราวต่าง ๆ (auditory cues) การสัมผัสทางกาย (physical sensations) เช่น การได้รับการกอดอย่างทะนุถนอม การถูกอุ้มบอญ ๆ การถูกตี การถูกบดขยี้ให้อยู่ตามลำพัง เป็นต้น การมีภาพเกิดทางกาย (body image) ได้แก่ การถูกมอง ถูกสัมผัส และถูกสำรวจร่างกายของตนเอง และความจำของบุคคล (personal memories) ในเรื่องต่าง ๆ ทุกเรื่องตั้งแต่แรกเกิด จากการได้รับข้อมูลป้อนเข้าแล้วจะนำไปสู่การทบทวนบุคคลรู้จัก "ตน" ของตนเองซึ่งมี 2 นัย คือ ตนในฐานะที่เป็นผู้ถูกกระทำ (self-as-object) และตนในฐานะที่เป็นผู้กระทำ (self-as-doer) ตนในฐานะที่เป็นผู้ถูกกระทำจะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย (physical) สติปัญญา (intellectual) อารมณ์ (emotional) และสังคม (social) ส่วนตนในฐานะที่เป็นผู้กระทำจะเกี่ยวข้องกับการรับรู้ (perceiving) การแสดงออก (performing) การคิด (thinking) และการจำ (remembering) และทั้งสองส่วนมีปฏิสัมพันธ์ (interactive) ซึ่งกันและกัน โดยที่พัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม จะก่อให้เกิด "ตน" ที่เป็นผู้ถูกกระทำ (me) และการรับรู้ การแสดงออก การคิด และการจำก่อให้เกิด "ตน" ที่เป็นผู้กระทำ (I) และ "ตน" ทั้งสองส่วนนั้นเมื่อรวมกันเข้าจะนำไปสู่พัฒนาการของมโนภาพแห่งตน (self-concept) หรือความคิด (ideas) เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งประกอบด้วย "ตน" ที่รับรู้ (perceived self) "ตน" ที่เป็นจริง (real self) และ "ตน" ในอุดมคติ (ideal self) และความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) หรือความรู้สึก (feeling) เกี่ยวกับตนเองมีเป็นสองลักษณะคือ ความรู้สึกในทางบวกและทางลบ และในขั้นตอนสุดท้ายทั้งมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนจะก่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพ (personality) ซึ่งเป็นผลรวมของการรับรู้เกี่ยวกับตน (self-perception) จากการมองของตนเอง หรือการรับรู้เกี่ยวกับตนจากการมองของคนอื่น

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนับว่ามีความสำคัญต่อพัฒนาการของ "ตน" เนื่องจาก "ตน" เจริญเติบโตมาในกรอบของสังคม หากเราพิจารณาคูณลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล เช่น ความเป็นมิตร ให้ความร่วมมือกับคนอื่น เป็นต้น คุณลักษณะเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม แต่คุณลักษณะบางอย่าง เช่น ความสามารถทางสมองหรือ

อารมณ์ของบุคคล เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีการปฏิสังสรรค์ทางสังคมโดยอ้อมว่า แต่อย่างไรก็ตาม บุคคลจะเรียนรู้ลักษณะของบุคคลต่าง ๆ จากการมีปฏิสังสรรค์ทางสังคมกับบุคคลอื่น (Hamacheck. 1992 : 4-7)

เมื่อนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นกรอบพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้ คือ นักเรียนคนหนึ่งสอบได้คะแนนไม่ดีในวิชาต่าง ๆ นั้นเป็นการที่เขาเริ่มแสดงตนเองให้ผู้อื่นเห็นแล้วว่าการเรียนของเขาในวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นอย่างไร คนอื่น เช่น เพื่อนๆ ครู และผู้ปกครองจะตัดสินหรือมองนักเรียนคนนี้เป็นคนเรียนอ่อน ทั้งนี้เนื่องจากคะแนนที่ปรากฏให้เห็น นักเรียนดังกล่าวจะรับรู้ถึงการตัดสิน หรือการมองของคนอื่น เมื่อรับรู้แล้ว เขาก็จะมีความรู้สึกเกี่ยวกับการตัดสิน หรือการมองของคนอื่นนั้น ๆ และจะตอบสนองออกมา ซึ่งการตอบสนองนี้อาจจะมาเป็นรูปของการปฏิเสธว่าไม่เข้าเพราะว่าเขาไม่เก่ง แต่วันหนึ่งบังเอิญไม่สบายจึงทำข้อสอบได้คะแนนไม่ดี หรือ ครูเองต่างหากที่สอบไม่ดี เขาจึงไม่เข้าใจ ทำข้อสอบได้ไม่ดี ในทางตรงข้าม การตอบสนองอาจออกมาในรูปของการยอมรับ คือ เขาอาจจะยอมรับการตัดสิน หรือความคิดของคนอื่นว่าเป็นความจริงที่ว่าเขาเรียนอ่อนจริง ๆ และจากผลการสอบ หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเขาเองก็ยิ่งจะตอกย้ำให้เขายอมรับการมองของคนอื่นมากขึ้น และพัฒนากลายเป็นมโนภาพแง่ลบในที่สุด

มโนภาพแง่ตน (self-concept)

นอกจากเรื่องของ "ตน" แล้ว โรเซนเบิร์ก ซึ่งถึงแม้ว่าเขาจะไม่ใช่นักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม แต่เขาก็ได้รับอิทธิพลแนวคิดจาก มิตและกู๊ดคิดว่าเรื่องของ "ตน" เป็นความคิดรวบยอดที่กว้างกว่า คือ มีทั้งเรื่องของการเป็นผู้กระทำ (subject) และการเป็นผู้ถูกกระทำ (object) แต่เรื่องของมโนภาพแง่ตน (self-concept) มอง "ตน" ในเรื่องของการเป็นผู้ถูกกระทำด้านเดียว เขาได้ให้คำจำกัดความของมโนภาพแง่ตน (self-concept) ไว้ว่า มโนภาพแง่ตนเป็นความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตัวของเขาเองในฐานะที่เป็นผู้ถูกกระทำ (object) ดังนั้น มโนภาพแง่ตน (self-concept) จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ "ตน" และ มโนภาพแง่ตน และ ตน ก็

เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพโดยรวมที่ตนเอง แต่กระนั้นก็ตาม มโนภาพแห่งตนมีความสำคัญอย่างมากต่อทุก ๆ คน และต่อโลกด้วย นอกจากนี้ Rosenberg ยังเห็นอีกว่ามโนภาพแห่งตนมีความเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ (motivations) แรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เรื่องของความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) หรือความปรารถนาที่จะคิดถึง "ตน" ในทางที่ดี (Ritzer. 1988 : 305; citing Rosenberg. 1979 : 24)

เรื่องของมโนภาพแห่งตนได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงปี ค.ศ. 1950-1960 จากบรรดานักวิจัยและบุคคลในอาชีพต่าง ๆ แล้วค่อย ๆ ลดความสนใจลง จนกระทั่งช่วงปี ค.ศ. 1980 เรื่องของมโนภาพแห่งตนได้รับความสนใจขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง มโนภาพแห่งตนในที่นี้ หมายถึง ภาพหรือความคิดที่บุคคลมีเกี่ยวกับตนเอง (Gurney. 1988 : 4) มโนภาพแห่งตนเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากภายในตัวบุคคลตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งเป็นผลผลิตของกระบวนการทางจิตวิทยาด้านการรับรู้ (perception) การเรียนรู้ (learning) และความจำ (memory) (Gurney. 1988 : 12) โดยที่มโนภาพแห่งตนสามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา และไม่มีขอบเขตจำกัด ถึงแม้ว่าเรื่องของพันธุกรรมจะมีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตน ซึ่งเห็นได้จากว่า ถ้าเด็กยังฉลาดมาอยู่ ก็ยังสามารถตีความว่าคนอื่น ๆ รู้สึกหรือคิดอย่างไรเกี่ยวกับตัวของเขาได้มากจากการปฏิบัติสิ่งเร้ากับบุคคลต่าง ๆ แต่มนุษย์เปลี่ยนแปลงพันธุกรรมไม่ได้ ดังนั้นหากจะพัฒนามโนภาพแห่งตนของเด็กไปในทางที่พึงปรารถนา จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องของสิ่งแวดล้อมก่อนอื่น สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนของเด็ก คือ สมาชิกในครอบครัว ต่อมาคือกลุ่มเพื่อนและครู (พรณี ชูทัย. 2523 : 32) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคาดหวังของบุคคลเหล่านี้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก เด็กพร้อมที่จะทำตามความคาดหวังของบุคคลที่มีความสำคัญต่อตน (self-fulfilling prophecy) ดังนั้นจึงควรมองเห็นคุณค่าในตัวเด็ก ยอมรับนับถือในความสามารถของเขา สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนามโนภาพแห่งตนของเด็ก นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้เขาได้ประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้เขาพัฒนามโนภาพแห่งตนไปในทางที่ดี เพราะเด็กเรียนรู้ได้ดีจากการประสบความสำเร็จมากกว่าจากความล้มเหลว (พรณี ชูทัย. 2522 : 264)

ในเรื่องของมโนภาพแห่งตนกับความสำเร็จในการเรียนนั้น เด็กที่มีมโนภาพแห่งตนในทางบวก เขาจะรู้สึกว่าเขาเองเป็นผู้มีความสามารถในการเรียน ประสบความสำเร็จใน

การเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กมีมโนภาพแห่งตนในทางลบก็จะทำให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียน ความล้มเหลวในการเรียนมีอิทธิพลสำคัญต่อมโนภาพแห่งตนของเด็ก เด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียนจะมีความรู้สึกที่ดีต่อความสามารถของตน และพยายามที่จะพัฒนาความสามารถของตนให้สูงขึ้นไปอีก ในทางกลับกันผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนจะมองตนเองในทางลบ มีผลทำให้มโนภาพแห่งตนต่ำลง (Purkey. 1970 : 26) ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามโนภาพแห่งตนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ/ความล้มเหลวในการเรียนเป็นอย่างมาก (Gurney; citing Simon & Simon. 1975)

พัฒนาการของมโนภาพแห่งตนนั้น ถือว่ามโนภาพแห่งตนเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการรับรู้และการตีความหมายจากประสบการณ์ของบุคคล โดยการเรียนรู้นี้ได้มาจากการใช้ประสาทสัมผัสที่เป็นโครงสร้างทางประสาทอันซับซ้อนในสมองของมนุษย์เรา (Gurney. 1988 : 17-25)

มโนภาพแห่งตนมีองค์ประกอบ 4 ประการด้วยกัน คือ มโนภาพแห่งตนด้านร่างกาย (physical self-concept) ได้แก่การที่บุคคลมองตนเองว่าเป็นคนอ้วน ผอม สูง ฉลาด เป็นต้น ต่อมา คือ มโนภาพแห่งตนด้านสังคม (social self-concept) ได้แก่ ความมีไมตรีจิต การขอความช่วยเหลือผู้อื่น ความเห็นแก่ตัว ฯลฯ ประการที่สาม คือ มโนภาพแห่งตนด้านอารมณ์ (emotional self-concept) เช่น การมีอารมณ์ฉุนเฉียว อารมณ์เย็น ใจร้อน ฯลฯ และประการสุดท้าย คือ มโนภาพแห่งตนด้านสติปัญญา (intellectual self-concept) คือ การที่บุคคลมองตนเองว่าเป็นคนฉลาดหรือคนโง่ เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งองค์ประกอบของมโนภาพแห่งตนออกเป็น 4 ประการ ดังกล่าว เนื่องจากมโนภาพแห่งตนแต่ละประการมีความแตกต่างกัน และแต่ละประการเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลมีมโนภาพแห่งตนว่าเป็นคนรูปร่างหน้าตาไม่ดี ซึ่งเป็นมโนภาพแห่งตนด้านร่างกาย เขาจะไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นมากเท่าไรนัก ทำให้เกิดมโนภาพแห่งตนด้านสังคมว่าเป็นคนพูดน้อย เก็บตัว และมีมโนภาพแห่งตนด้านอารมณ์ว่าเป็นคนเก็บกด เป็นต้น ในบางกรณีจะมีการขัดแย้งความรู้สึกของบุคคลในการที่ตนเองมีมโนภาพแห่งตนต่ำ เช่น บุคคลมีมโนภาพแห่งตนว่าเรียนไม่เก่ง เขาจึงพยายามทุ่มเทเวลาให้กับ

การเรียนรู้มากขึ้นจนเขารู้สึกว่าตนเองมีมโนภาพแห่งตนด้านสมองดีขึ้น ผู้คนอื่นได้ เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้ว ถ้าบุคคลมีมโนภาพแห่งตนด้านด้านใดด้านหนึ่งอย่างเรื่อรังแล้ว จะก่อให้เกิดการอ้างสาเหตุข้อหนึ่งข้อใด หรืออ้างมากกว่าหนึ่งข้อจากสาเหตุต่อไปนี้ ประการแรก เขาคิดว่าเขาดังความคาดหวังสูงเกินไปจนไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายนั้นได้ และความคาดหวังนั้นไม่สมเหตุสมผล ประการที่สอง เขาคิดว่าเขาเลือกเป้าหมายที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถหรือความสนใจหรือทั้งความสามารถและความสนใจของตนเอง และประการสุดท้าย คือ เขาคิดว่าเขาอาจจะใช้ความพยายามไม่มากพอ ให้เวลาน้อยเกินไปกับการทำให้เป้าหมายนั้นเกิดสัมฤทธิ์ผล (Hamacheck. 1992 : 26-28)

ความภาคภูมิใจในตน (self-esteem)

เรื่องของมโนภาพแห่งตน (self-concept) และความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) บุคคลจะรับรู้หรือมีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองก่อนซึ่งในทางจิตวิทยามโนภาพแห่งตนหมายถึง ความคิด ความรู้สึก และเจตคติที่บุคคลมีต่อตนเอง และในทางสังคมวิทยา มโนภาพแห่งตน เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเมื่อบุคคลทำการประเมินคุณค่าของมโนภาพแห่งตนก็จะเป็นเรื่องของ การนับถือตนเอง หรือความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) ขึ้น ตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลมีมโนภาพแห่งตนในทางบวก เขาชอบภาพที่เขามองเห็นตัวของเขาเอง เราสามารถเรียกได้ว่าบุคคลนั้นมีความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) สูง (Woolfolk. 1993 : 74) ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีมโนภาพแห่งตนในทางลบ ไม่ชอบภาพที่เขาเห็นตัวของเขาเอง เขาก็จะมีความภาคภูมิใจในตนต่ำเช่นกัน

พัฒนาการของมโนภาพแห่งตนของเด็กได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวเป็นอันดับแรก ต่อมาเป็นกลุ่มเพื่อนทั้งที่บ้านและโรงเรียน และครู นั้นแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนด้วย ตัวอย่าง คือ นักเรียนที่เรียนเก่งในวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งอยู่ในโรงเรียนระดับกลางจะรู้สึกว่าคุณภาพความสามารถ หรือความภาคภูมิใจในตนสูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถทางคณิตศาสตร์พอ ๆ กัน แต่อยู่ในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ซึ่ง Marsh เรียกปรากฏการณ์เช่นนี้ว่า

"ปลาใหญ่ในบ่อเล็ก" (big-fish-little-pond effect) (Woolfolk. 1993 : 76; citing Marsh, 1990) และการที่บุคคลอ้างสาเหตุของความสำเร็จว่ามาจากความสามารถของตน ไม่ใช่ว่ามาจากโชค หรือคนอื่นช่วย จะเป็นการพัฒนาให้เขามีความภาคภูมิใจในตนเองสูง (Woolfolk. 1993 : 76)

ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ถ้านักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย นั่นคือความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การที่จะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นอยู่กับเจตคติที่ดีของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนหรือในทางกลับกันโรงเรียนสร้างภาพที่ดีให้นักเรียนเห็น นักเรียนจึงมีเจตคติที่ดี พฤติกรรมในชั้นเรียนทางบวก และการเป็นที่ยอมรับของนักเรียนคนอื่น ๆ (Woolfolk. 1993 : Cauley and Tyler, 1989; Reynold, 1980.) ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยมาจากภายนอกที่ส่งผลต่อความภาคภูมิใจในตนเอง ในทางตรงข้ามแบนดูรา (Gurney. 1988 : 9; citing Bandura. 1971 : 28) เห็นว่าเกิดจากปัจจัยภายในก่อน นั่นคือนักเรียนต้องมีความภาคภูมิใจในตนเองก่อน จึงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วยเพราะเขาเชื่อว่าไม่มีการลงโทษใดที่ร้ายแรงไปกว่าการดูหมิ่นตนเอง นั่นคือการทำให้นักเรียนมีมโนภาพแห่งตนในทางลบและทำการประเมินตนเองหรือมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำย่อมส่งผลกระทบต่อกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเขาด้วย แสดงให้เห็นว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการบ่งบอกถึงระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

ในด้านปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมสำหรับการศึกษาค้นคว้านี้ จะกล่าวถึงทฤษฎีการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว (attribution theory) ซึ่งจะเป็นการศึกษาว่านักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคันจะอ้างสาเหตุของการที่เขาอยู่ในสถานนั้น ๆ ว่ามาจากสาเหตุอะไรตามทฤษฎีการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว ดังนี้

ทฤษฎีการอ้างสาเหตุของความสำเ็จและความล้มเหลว (attribution theory)

ทฤษฎีการอ้างสาเหตุเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่นักจิตวิทยาสังคม และนักจิตวิทยาการศึกษาพัฒนาขึ้นเพื่อทำความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำเ็จหรือความล้มเหลวในการทำงาน ทฤษฎีการอ้างสาเหตุให้คำอธิบายว่าการที่บุคคลประสบความสำเ็จ/ล้มเหลวจะทำให้บุคคลผู้นั้นพยายามอ้างสาเหตุมาอธิบายความสำเ็จ/ล้มเหลว และสาเหตุที่อ้างถึงเป็นตัวกำหนดความคาดหวังและแรงจูงใจซึ่งส่งผลต่อความสำเ็จ/ล้มเหลวในอนาคต

ข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎีการอ้างสาเหตุที่สำคัญระบุว่า บุคคลทั่วไปเมื่อประสบความสำเ็จ/ล้มเหลวจะตั้งคำถามถามตนเองว่าอะไรเป็นสาเหตุ หรือว่า "ทำไม" เขาจึงประสบความสำเ็จหรือความล้มเหลว เช่น นักเรียนตั้งคำถามถามตนเองว่า ทำไมเขาจึงสอบตกตอนสอบกลางภาคเรียน ทำไมเขาทำคะแนนได้ต่ำในภาคเรียนนี้ เป็นต้น เขาพยายามหาคำอธิบายว่าทำไมสิ่งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นได้ โดยอ้างสาเหตุมาอธิบายเรื่องความสำเ็จและความล้มเหลว สาเหตุที่อ้างถึงนั้นเน้นไปที่เรื่องของความสามารถ (ability) ความพยายาม (effort) อารมณ์ (mood) ความรู้ (knowledge) โชค (luck) ความช่วยเหลือ (help) ความสนใจ (interest) การสอนที่ชัดเจน (clarity of instruction) นโยบายที่ไม่เป็นธรรม (unfair policies) และอื่น ๆ ดังนั้นทฤษฎีการอ้างสาเหตุของการจูงใจ (attribution theory of motivation) จึงเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงวิธีการที่บุคคลพยายามอธิบาย อ้างเหตุผลสนับสนุน ปลดเปลื้องความผิดต่อสิ่งจูงใจที่เขามีอิทธิพลทำให้เขากระทำการต่าง ๆ จนประสบความสำเ็จ หรือความล้มเหลวนั้น ๆ (Woolfolk, 1993 : 353)

ไวเนอร์ (Woolfolk: citing Weiner, 1993 : 353-355) นักจิตวิทยาการศึกษา และนักทฤษฎีการอ้างสาเหตุผู้หนึ่ง กล่าวว่า สาเหตุส่วนมากที่นักเรียนนำมาอ้างถึงความสำเ็จหรือความล้มเหลวของเขา สามารถแยกได้เป็น 3 มิติ คือ มิติของแหล่งกำเนิด (locus) ได้แก่ แหล่งกำเนิดจากภายใน (internal) หรือภายนอก (external) ตัวบุคคล มิติของการเปลี่ยนแปลง (stability) ได้แก่ การอ้างว่าสาเหตุของเหตุการณ์คงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้หรือเปลี่ยนแปลงได้ และมิติของความรับผิดชอบ (responsibility) ว่าบุคคลสามารถควบคุมสาเหตุได้หรือไม่ ซึ่งสรุปได้ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 1 แสดงรูปแบบการอ้างสาเหตุของไวเนอร์

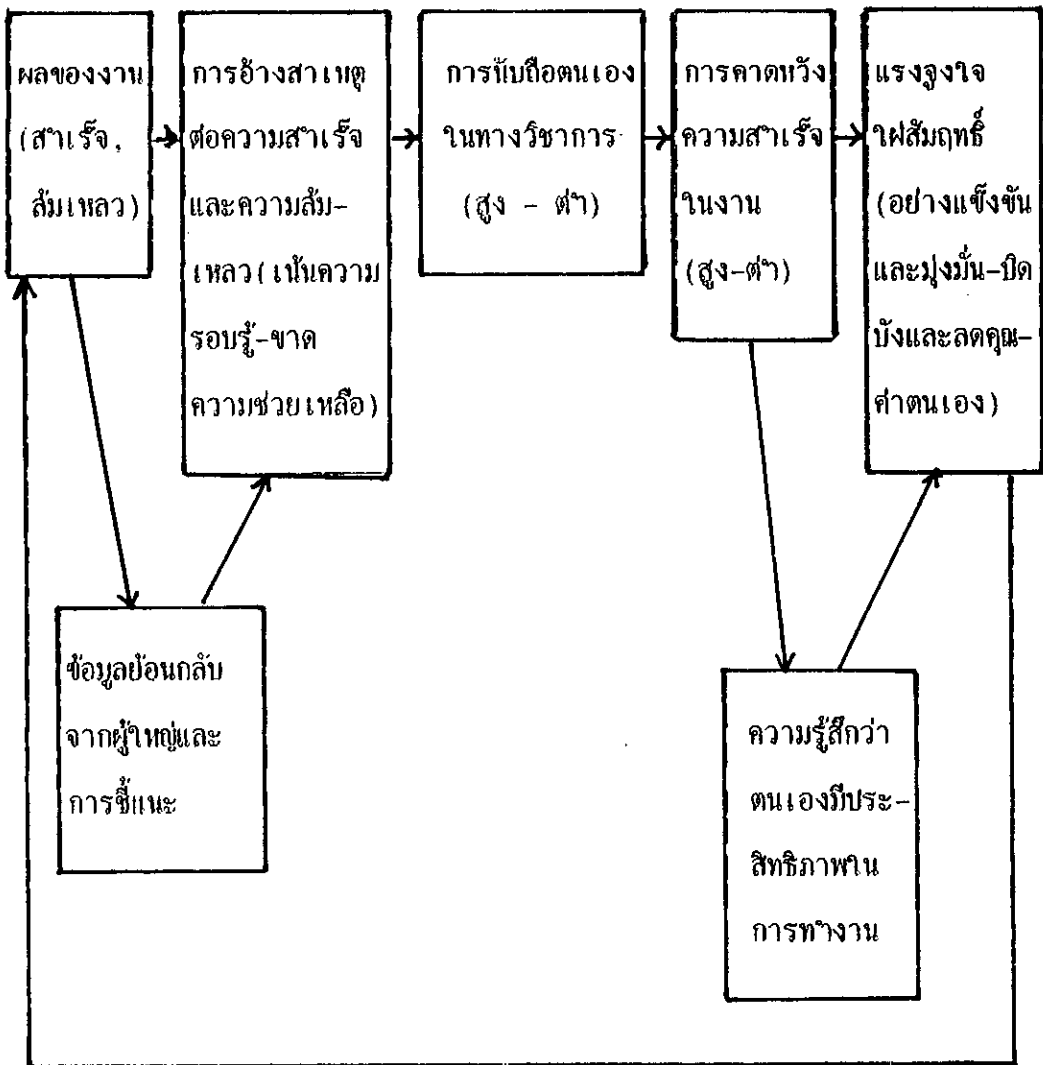
	ภายใน		ภายนอก	
	เปลี่ยนแปลงไม่ได้	เปลี่ยนแปลงได้	เปลี่ยนแปลงไม่ได้	เปลี่ยนแปลงได้
สามารถควบคุมได้	ฉันทิ์ความพยา- ยามท้เกือปาง เบ็นปกติ เพียงไรในการ ท้างาน	ฉันทิ์ความพยา- ยามในเซ่วงเวลา ไม่นานนักหนัก เพียงไรใน การท้างาน บางอยาง	ไ้รับความ ช่วยเหลือ จากครู	ไ้รับความ ช่วยเหลือ จากคนอื่น ๆ ในงาน บางอยาง
ไมสามารถ ควบคุมไ้	ความสามารถ	อารบณ์ สุขภาพ	ความยาก ของงาน	โชค

ไวเนอร์เชื่อว่าแหล่งกำเนิดความเปลี่ยนแปลงและความรับผิดชอบ ของสาเหตุแห่งความสำเร็จ/ล้มเหลว มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการสูงใจ ตัวอย่างเช่น สาเหตุที่มีแหล่งกำเนิดทั้งจากภายนอกและภายในมีความสัมพันธ์อย่างมากกับความรู้สึกภาคภูมิใจในตน (self-esteem) ถ้าบุคคลอ้างว่าความสำเร็จ หรือความล้มเหลวเกิดมาจากปัจจัยภายใน ความสำเร็จจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจ (pride) และการเพิ่มของแรงสูงใจ แต่ในทางตรงกันข้าม ความล้มเหลวก็จะนำไปสู่การลดความนับถือในตนเองลงเช่นกัน สำหรับมิติของความเปลี่ยนแปลงของสาเหตุแห่งความสำเร็จ/ล้มเหลวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความคาดหวังในอนาคต ตัวอย่างเช่น ถ้านักเรียนอ้างสาเหตุความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเขา

ว่ามาจากปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น ความง่ายหรือความยากของข้อสอบ เขาก็คิดว่า จะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวเช่นเดียวกันอีก เนื่องจากความง่ายหรือความยาก ของข้อสอบในอนาคตอีก แต่ถ้าเขาอ้างสาเหตุว่าการที่เขาประสบความสำเร็จหรือความ- ล้มเหลวนั้น เนื่องจากปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงได้ เช่น อารมณ์ หรือโชค เขาก็คาด หรือมี ความหวังว่า ในอนาคตเขาไม่จำเป็นต้องประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวตลอดไป เมื่อเขาเผชิญหน้ากับปัญหาคล้าย ๆ กันนี้อีก และในด้านมิติของความรับผิดชอบของการอ้าง สาเหตุแบ่งความสำเร็จ/ล้มเหลว มีความสัมพันธ์กับเรื่องของอารมณ์ เช่น ความโกรธ (anger) ความสงสาร (pity) ความรู้สึกขอบคุณ (gratitude) หรือความละอาย (shame) ถ้าเราประสบความสำเร็จในบางสิ่งบางอย่างที่เชื่อว่าเราสามารถควบคุมได้ เราจะรู้สึกผิดหรือละอาย ถ้าเราประสบความสำเร็จเราจะรู้สึกภาคภูมิใจ และถ้าประสบ ความล้มเหลวจากสาเหตุที่เราควบคุมไม่ได้ เราจะรู้สึกโกรธบุคคลหรือสถาบันที่เขา ควบคุมอยู่ แต่ถ้าประสบความสำเร็จ ก็จะทำให้รู้สึกว่าเป็นโชคดี หรือรู้สึกขอบคุณ

นักเรียนส่วนมากพยายามหาข้ออธิบายหรือหาสาเหตุให้กับความล้มเหลวของเขา เมื่อนักเรียนที่มีมักจะประสบแต่ความสำเร็จเกิดประสบความล้มเหลวขึ้นมา เขาจะอ้างสาเหตุ ว่ามาจากเหตุภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น เขาเข้าใจผิดทิศทางไป ขาดความรู้ที่จำเป็น หรือไม่ได้ดูหนังสือให้มากพอ เป็นต้น เมื่อนักเรียนมองตนเองว่าเขาเป็นคนที่มีความสามารถ และอ้างสาเหตุของความล้มเหลวว่าเป็นเพราะขาดความพยายาม หรือมีความรู้ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมได้ คราวต่อไปเขาก็จะค้นหาวิธีการที่จะทำให้เขาประสบความสำเร็จต่อไป และสิ่งนี้เองที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าเขาสามารถ ควบคุมสถานการณ์ได้ รู้สึกว่าตัวเองมีประสิทธิภาพ

ส่วนนักเรียนที่อ้างสาเหตุของความล้มเหลวว่ามาจากสาเหตุที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ และควบคุมไม่ได้เขาจะมีความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวังต่อความล้มเหลว เก็บกด ขาดความช่วยเหลือ การตอบสนองต่อความล้มเหลวของเขาจะเน้นไปที่ความบกพร่องของตนเอง เจตคติต่องาน ที่โรงเรียนของเขาจะยิ่งเลวลง และเขาจะไม่สนใจที่จะแก้ไขปัญหาล้มเหลวนั้น หากเขาเชื่อว่าสาเหตุของความล้มเหลวมาจากสาเหตุที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ก็ยิ่งจะทำให้เขา รู้สึกว่าท้ออยู่นอกเหนือความสามารถของเขาที่จะควบคุมได้ ไม่มีใครหรืออะไรที่จะมาช่วย เขาได้ เขาจะคิดว่าไม่ว่าเขาจะทำอะไรก็ต้องประสบความล้มเหลวอยู่ดี

ภาพประกอบ 2 แสดงวิธีการอ้างสาเหตุที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จากภาพประกอบ 2 แสดงให้เห็นว่าเมื่อผลของงานปรากฏออกมาว่านักเรียนประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวแล้ว นักเรียนจะพยายามอ้างหาสาเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวนั้น ๆ หากนักเรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับหรือการชี้แนะจากครู โดยการกระตุ้นให้เกิดความพยายาม หรือได้รับข้อมูลย้อนกลับหรือการชี้แนะที่ปกป้องหรือชมเชย ให้รู้สึกว่าการประสบความสำเร็จ นักเรียนก็จะมีความภาคภูมิใจในตนเองทางวิชาการ (academic self-esteem) สูง และพยายามที่จะหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น หรือส่งเสริมตนเองให้ประสบความสำเร็จในการเรียนต่อไป ในทางตรงกันข้าม หากนักเรียนมีความรู้สึกว่าการตนเองได้รับ

ข้อมูลย้อนกลับหรือการชี้แนะที่เป็นความสงสาร หรือเป็นการลดมาตรฐานลงมาเนื่องจากเห็นว่านักเรียนไม่มีความสามารถ จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่ายช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และไม่มีใครช่วยเขาได้ เขาก็จะมีความภาคภูมิใจในตนเองในทางวิชาการต่ำ ซึ่งจะนำไปสู่ความล้มเหลวยิ่งขึ้น ได้แก่ การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หรืออาจออกจากโรงเรียนกลางคันได้ในที่สุด กระบวนการขึ้นต่อจากความภาคภูมิใจในตนเองทางวิชาการ คือ ความคาดหวังในความสำเร็จของงาน (expectancies for success on task) หากนักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองเชิงวิชาการต่ำ ความคาดหวังต่อความสำเร็จของเขาก็จะต่ำไปด้วย ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองเชิงวิชาการสูง ก็ย่อมจะมีความคาดหวังในความสำเร็จของงานสูง นักเรียนที่มีความคาดหวังความสำเร็จของงานสูง และมีการรับรู้ประสิทธิภาพการทำงานของตนเองในระดับสูง จะเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงในทางตรงกันข้าม นักเรียนที่มีความคาดหวังความล้มเหลวของงานสูง และมีการรับรู้ประสิทธิภาพการทำงานของตนเองในระดับต่ำ ก็จะเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ทั้งความคาดหวังในความสำเร็จของงานและความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถในงานนั้นมีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นเอง และจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อีกเช่นกันที่ส่งผลทำให้การทำงานของนักเรียนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว วนเวียนเป็นวัฏจักรเช่นนี้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เมื่อนักเรียนอ้างสาเหตุต่อความล้มเหลวที่เขาไม่สามารถควบคุมได้ เขาก็จะมีแรงจูงใจที่จะพยายามทำน้อย ตามวงจรของการอ้างสาเหตุ การจูงใจ และผลของงานตามภาพระกอบดังกล่าว

✕✓ การอ้างสาเหตุ (attribution) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) และคุณค่าของตนเอง (self-worth) ทั้ง 3 ปัจจัยนี้ ทำให้เกิดนักเรียนที่มีแรงจูงใจประเภทต่าง ๆ 3 ประเภท (Woolfolk; citing Covington, 1984 ; Covington and Omelich, 1984, 1987) คือ

1. นักเรียนที่ใช้ความรอบรู้ในตนเอง (mastery-oriented student)

เป็นนักเรียนที่เห็นคุณค่าของความสำเร็จ และเชื่อว่าความสามารถเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ดังนั้นเป้าหมายการเรียนรู้ของเขา คือ การเพิ่มทักษะและความสามารถ พวกเขาจะไม่กลัวความล้มเหลว ความล้มเหลวไม่สามารถจะทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่าตัวเองด้อย

ความสามารถและลดคุณค่าของตนเองลงไปได้ การตั้งเป้าหมายของนักเรียนประเภทนี้จะตั้งไว้สูง ค่อนข้างยาก และท้าทาย อาจจะเสี่ยงต่อความล้มเหลวด้วย พวกนี้จะอ้างสาเหตุของความล้มเหลวมาจากความพยายาม (effort) ของเขาเอง และมีความรับผิดชอบต่อการเรียน สาเหตุของความล้มเหลว/ล้มเหลวเป็นปัจจัยที่มีแหล่งกำเนิดมาจากภายในตัวนักเรียนเอง สามารถควบคุมได้ และเปลี่ยนแปลงได้ พวกเขาจะพยายามอย่างดีที่สุดตามสถานการณ์ที่มีการแข่งขัน เรียนรู้อย่างรวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเองและความกระตือรือร้นสูง กล้าเผชิญหน้ากับการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ตรงไปตรงมา และมีความกระหายที่จะเรียนรู้ "กฎเกณฑ์ของการทำสิ่งต่าง ๆ" (the rules of the games) เพื่อที่เมื่อเขาปฏิบัติแล้วจะนำไปสู่ความสำเร็จ นักเรียนกลุ่มนี้จะเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน และประสบความสำเร็จในการเรียนด้วย

2. นักเรียนที่หลีกเลี่ยงความล้มเหลว (failure-avoiding students)

นักเรียนพวกนี้จะมองเฉพาะความสามารถที่มีอยู่จริง ๆ ดังนั้นเป้าหมายในการเรียนของพวกเขาอาจจะยากมากหรือง่ายมาก เพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว โดยยึดแต่เฉพาะสิ่งที่เขารู้ ไม่ยอมเสี่ยงหรือไม่สนใจกับการกระทำของตนเอง แต่ขอให้ประสบความสำเร็จเป็นเข้าได้ ที่เขาพยายามตั้งเป้าหมายไว้ยากมาก ก็เพื่อที่จะใช้เป็นข้ออ้างได้ไม่ให้เกิดภาพพจน์ของตนเองหากเขาประสบความสำเร็จ และตั้งเป้าหมายไว้สูงนักก็เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จได้โดยง่าย เขาจะรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ แต่จะแยกเรื่องคุณค่าของตนเองออกจากการแสดงออกของเขา เพราะเขาไม่สนใจคุณค่าของตนเอง เพียงแต่ให้ประสบความสำเร็จก็เพียงพอแล้ว

3. นักเรียนที่ยอมรับความล้มเหลว (failure-accepting students)

นักเรียนประเภทนี้มีความเชื่อว่าระดับความสามารถของตนเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และเชื่อว่าตนเองเป็นคนที่ระดับความสามารถต่ำ เมื่อประสบความสำเร็จ จะไม่ค่อยขอหาข้อแก้ตัว แต่มักจะคิดว่าเขาเป็นคนที่มีความสามารถ เมื่อเขายอมรับว่าตนเองเป็นเช่นนี้แล้ว ความคิดเกี่ยวกับคุณค่าของตนเองจะลดน้อยลง พวกเขาจะยอมแพ้และกลายเป็นคนยอมรับความล้มเหลวในที่สุด เขาเชื่อว่าปัญหาของพวกเขาเกิดจากการมีความสามารถต่ำ และมีความหวังเพียงเล็กน้อยหรือไม่หวังเลยที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้ เมื่อเขาใช้

เหตุผลที่มาอ้าง เขาจะกลายเป็นคนเก็บกด เกลียดชัง และรู้สึกว่ามีใครช่วยเขาได้

ฮาร์วีย์และเวียร์ (Harvey and Weary. 1984 : 445-453) ได้ศึกษาผลการใช้ทฤษฎีการอ้างสาเหตุของบุคคลและสรุปว่า การที่บุคคลประสบความสำเร็จ/ล้มเหลว แล้วอ้างสาเหตุแตกต่างกัน มีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ผลของการแสดงพฤติกรรมแยกได้เป็น 4 แนวทาง ดังนี้

1. ผลด้านความรู้สึกของการอ้างสาเหตุเกี่ยวกับความสำเร็จ (affective consequences of achievement-related attributions)

ความรู้สึกในด้านบวกและลบตามที่กล่าวมาในข้อแรกมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ (success) ความล้มเหลว (failure) และความภาคภูมิใจในตน (self-esteem) และความรู้สึกเหล่านี้ยังขึ้นอยู่กับ การอ้างสาเหตุเพื่อที่จะแสดงปฏิกิริยาออกมา (Harvey และ Weary citing Weiner. 1978,1979)

จากการศึกษาของ ไวนเนอร์ รัสเซล และ เลอแมน ในปี ค.ศ. 1978 (Weiner. 1983 : 168-170) โดยการเล่าเรื่องสั้น ๆ ให้คนที่ เป็นกลุ่มตัวอย่างฟัง ซึ่งเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลว และบอกถึงสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว นั้น ๆ ด้วย แล้วให้กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนระดับความรู้สึกต่าง ๆ จากการฟังเรื่อง 250 รายการ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการอ้างสาเหตุ กับอารมณ์สรุปได้เป็น 4 ด้าน ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการอ้างสาเหตุ และอารมณ์ความรู้สึก

การอ้างสาเหตุ	ผล	
	สำเร็จ	ล้มเหลว
ความสามารถ (ability)	รู้สึกว่ามีความสามารถ (competence)	รู้สึกว่าไม่มีความสามารถ (incompetence)
การใช้ความพยายามนาน (long-term effect)	รู้สึกผ่อนคลาย (relaxation)	รู้สึกผิด (ละอาย) (guilt (shame))
อื่น ๆ (others)	รู้สึกขอบคุณ (gratitude)	รู้สึกโกรธ (anger)
โชค (luck)	รู้สึกประหลาดใจ (surprise)	รู้สึกประหลาดใจ (surprise)

จากตาราง 2 เมื่อเข้ามาเป็นกรอบในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หากนักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน . และอ้างเหตุผลว่าเขาเป็นคนที่มีความสามารถในวิชาต่าง ๆ ด้วยตัวของเขาเอง เขาจะรู้สึกหรือรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนมีความสามารถ ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนประสบความล้มเหลว และอ้างเหตุผลว่าเขาไม่มีความสามารถ เรียนอ่อนในวิชานั้น ๆ เขาจะรู้สึกหรือรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเขาเป็นคนที่ไม่มีความสามารถในด้านนี้เอาเสียเลย ซึ่งความรู้สึกในกรณีหลังนี้อาจจะนำไปสู่การออกกลางคันในที่สุดได้

ในกรณีต่อมา หากนักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนโดยให้เหตุผลว่าเป็นเพราะเขาได้ใช้ความพยายามในการอ่านหนังสืออย่างทากะมานาน เขาก็จะมีความรู้สึกพอใจ แต่หากเขาประสบความสำเร็จแล้ว และอ้างเหตุผลเกี่ยวกับความพยายามในการดูหนังสือว่าเขาทุ่มเทความพยายามให้กับมันน้อยไป เขาก็จะรู้สึกผิด รู้สึกอายแก่ใจจนว่าน่าจะใช้ความพยายามให้มากกว่านี้ เป็นต้น

2. ผลดำเนินปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction)

การอ้างสาเหตุมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมหรือเป็นสื่อกลางระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรม ผู้อ้างเหตุผลจะแสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ตามกระบวนการของการอ้างสาเหตุ และการอ้างสาเหตุนั้น มีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดความแรงของการกระทำ และการตัดสินใจเลือกทิศทางในการกระทำนั้น ๆ ด้วย ตัวอย่างจากการศึกษาของเคลลี (Kelly, 1950) ได้ศึกษาเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างการอ้างสาเหตุกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จากนักศึกษา 2 กลุ่ม โดยนักศึกษากลุ่มหนึ่งได้ข้อมูลว่าจะมีผู้บรรยายพิเศษให้นักศึกษาทั้งซึ่งผู้บรรยายพิเศษคนนี้เป็นคน "ค่อนข้างอบอุ่น" (rather warm) เป็นกันเอง ส่วนนักศึกษากลุ่มหนึ่งได้ข้อมูลว่า ผู้บรรยายพิเศษคนนี้เป็นคน "ค่อนข้างเย็นชา" (rather cold) จากการสังเกตปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้บรรยายพิเศษกับนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม ปรากฏว่า นักศึกษากลุ่มที่ได้ข้อมูลว่าผู้บรรยายพิเศษเป็นคน "ค่อนข้างอบอุ่น" มีพฤติกรรมใกล้ชิดกับผู้บรรยายพิเศษมากกว่ากลุ่มที่ได้ข้อมูลว่า ผู้บรรยายพิเศษเป็นคน "ค่อนข้างเย็นชา" และจากการตอบแบบสอบถามแบบประมาณค่าหลังจากการบรรยายพบว่านักศึกษากลุ่มแรกมีความประทับใจทางบวก ส่วนนักศึกษากลุ่มหลังมีความประทับใจทางลบ ทั้ง ๆ ที่ผู้บรรยายพิเศษนั้นใช้ลีลาในการบรรยายเหมือนกันทั้งสองกลุ่ม ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ทางสังคม (social perception) และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) หรืออาจกล่าวได้ว่าการอ้างสาเหตุต่าง ๆ ของนักศึกษาเกี่ยวกับผู้บรรยายพิเศษ เป็นสื่อกลางนำไปสู่ทิศทางของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นั่นคือเกิดการสานสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับการกระทำนั่นเอง

เมื่อนำกรอบแนวคิดนี้มาพิจารณาในเรื่องของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในห้องเรียนจะได้ข้อคิดหลายประการ เช่น ถ้านักเรียนได้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนเรียนอ่อนจากคะแนนการสอบที่ปรากฏ จากการตัดสินตามระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนจากการบอกเล่า หรือปฏิกิริยาของครู และเพื่อน ๆ ทั้งตัวนักเรียนเองและบุคคลรอบข้างจะมีความรู้สึกเกี่ยวกับตัวนักเรียนคนนั้นเก็บไว้อยู่ภายในจิตใจของพวกเขาแล้ว ดังนั้นปฏิกิริยาของครูและเพื่อน ๆ อาจรวมไปถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองที่บ้านด้วยจะแสดงออกกับเขาในฐานะที่เขาเป็นเด็กเรียนอ่อนตามข้อมูลที่ได้รับมา เช่น อาจแสดงความสงสาร ครุลดมาตรฐานในการทำงาน หรือให้คะแนนลง เพื่อจะได้ปฏิบัติให้เหมาะกับลักษณะของนักเรียนดังกล่าว นักเรียนจึงได้รับการปฏิบัติ ทั้งทางด้านส่วนตัวและด้านการสอนของครูตามที่ครูกคิดว่าควรจะเป็น เช่น นักเรียนจะได้รับการสอนจากครูโดยวิธีการสอนแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี แต่ถ้าหากนักเรียนไม่ได้เป็นอย่างที่เขาเป็นอยู่จริง การสอบได้คะแนนในคราวนั้นมิได้จบบรรยากาศอื่น ๆ เข้ามา ไม่ใช่เป็นเพราะนักเรียนไม่มีความสามารถ เขาก็จะได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม เช่น นักเรียนได้รับการสอนที่ครูใช้วิธีการสอนแบบที่ใช้กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีกับเขา ทั้งที่เขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี หรือในทางกลับกัน นักเรียนได้รับการสอนโดยครูใช้วิธีการสอนสำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดี สิ่งนี้นักเรียนได้รับจะไม่เหมาะสมกับสิ่งที่ควรจะเป็น ย่อมก่อให้เกิดปัญหาได้ เป็นต้นว่านักเรียนที่เรียนอ่อนอยู่แล้ว นักเรียนก็จะเรียนไม่รู้เรื่องมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่เรียนเก่งก็เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ทั้งฝ่ายครูและฝ่ายนักเรียนจะเกิดการรับรู้ทางสังคม (social perception) ที่คลาดเคลื่อนทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ครูก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักเรียน เห็นว่านักเรียนไม่เอาใจใส่ในการเรียน ในขณะที่นักเรียนก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครู เห็นว่าครูสอนไม่รู้เรื่อง เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่อไป แต่ถ้าต่างได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ก็จะทำให้เกิดการรับรู้ทางสังคมที่ถูกต้องตามไปด้วย และจะเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามที่ควรจะเป็น กล่าวคือ นักเรียนที่เรียนอ่อนได้รับการเอาใจใส่ดูแลได้รับการสอนซ่อมเสริมพื้นฐานที่ยังบกพร่องอยู่ ส่วนนักเรียนที่เรียนเก่งก็ได้รับการฝึก

เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่มีอยู่แบบเรียน จะเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มพัฒนาปานทิศทางการที่เหมาะสม ไม่เกิดปัญหารุนแรงจนถึงขั้นออกกลางคัน ซึ่งจะเป็นการสูญเสียทางการศึกษาที่น่าเสียดายมาก เพราะมิได้เกิดจากนักเรียนหรือครูไม่มีความสามารถ แต่เกิดจากการมิได้เอาความสามารถแท้จริงที่เขามีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันเนื่องมาจากเพียงการรับรู้ทางสังคมที่คลาดเคลื่อนเท่านั้นเอง

3. ผลในรูปของอาการการเก็บกดและความรู้สึกโดดเดี่ยว (symptoms of depression and loneliness)

การที่บุคคลแต่ละคนชอบอ้างเหตุผลอย่างกว้าง ๆ เป็นสากล (global) อย่างมั่นคง (stable) และมาจากภายในจิตใจของเขา (internal) กับผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ออกมาทางลบ มิแน่ว่าเริ่มที่จะมีความเก็บกดทางอารมณ์ การอ้างสาเหตุที่มาจากภายในจิตใจ (internal attribution) ซึ่งตามมาด้วยความล้มเหลวจะทำให้เกิดความคิดที่นำไปสู่การลดความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) ลง และจากการอ้างสาเหตุตามปัจจัยที่มั่นคง และเป็นสากล (stable and global factors) จะทำให้เกิดความคิดที่นำไปสู่การแสดงออกที่บกพร่องของการเก็บกดทางจิตใจ หรือที่เรียกว่า ความโดดเดี่ยวอย่างกว้าง (loneliness) และการอ้างสาเหตุอย่างมั่นคงและมาจากภายในจิตใจต่อความล้มเหลว มีความสัมพันธ์กับความโดดเดี่ยวอย่างกว้างนี้

จากข้อสรุปข้างต้นนี้ มีงานวิจัยทั้งที่สนับสนุนและขัดแย้ง เช่น งานวิจัยของ เซลิกแมนและคณะ (Seligman et al. 1979) ได้พัฒนาแบบสอบถามที่ถามถึงแนวการอ้างสาเหตุและนำไปให้นักศึกษาทำ โดยให้นักศึกษาเหล่านั้นจินตนาการว่า พวกเขาอยู่ในสถานการณ์ที่ได้รับผลทั้งทางบวกและทางลบและให้พวกเขาบรรยายสาเหตุสำคัญของผลของสถานการณ์เหล่านั้น จากนั้นให้นักศึกษาประมาณค่าสาเหตุในมิติต่าง ๆ คือ มิติภายใน (dimension of internality) มิติความมั่นคง (dimension of stability) และมิติความเป็นสากล (dimension of globality) พบว่า นักศึกษาที่มีความรู้สึกเก็บกดอธิบายผลของสถานการณ์ทางลบในมิติภายใน มั่นคง และเป็นสากล มากกว่านักศึกษาที่ไม่มีความรู้สึกเก็บกด และนักศึกษาที่มีความรู้สึกเก็บกดอ้างเหตุผลต่อสถานการณ์ทาง

บวก ที่เป็นเรื่องของสิ่งภายนอก (external) และความไม่มั่นคง (unstable) มากกว่า ส่วนงานวิจัยที่ได้ผลต่างออกไปได้แก่งานของ จานอฟ-บูลแมน (Janoff-Bulman, 1979) ซึ่งแย้งว่ามีเพียงการอ้างสาเหตุจากปัจจัยภายใน (internal attribution) อย่างเดียวเท่านั้นที่สัมพันธ์กับความเจ็บกตทางอารมณ์ ส่วนการอ้างสาเหตุในมิติของความมั่นคงและความเป็นสากลนั้น มีความสำคัญในการก่อกำเนิดการไม่ได้รับความช่วยเหลือ (helplessness) และความเจ็บกต (depression) เพราะเนื่องมาจากการสนับสนุนจากมิติที่ 4 ของเขา คือ ความสามารถในการควบคุม (controllability) จานอฟได้แยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างการอ้างสาเหตุจากสิ่งภายนอกต่อผลในทางลบ 2 ชนิด คือ การตำหนิโดยตรงต่อลักษณะของบุคคล เช่น ความสามารถ และการตำหนิโดยตรงต่อพฤติกรรมของบุคคล เช่น ความพยายาม เนื่องจากคุณลักษณะของบุคคลคงที่ และสามารถควบคุมได้น้อยกว่าพฤติกรรม ดังนั้น การอ้างสาเหตุเชิงปัจจัยคุณลักษณะควรจะนำไปสู่การไม่ได้รับความช่วยเหลือ และความเจ็บกต การอ้างสาเหตุต่อพฤติกรรมสำหรับผลของสถานการณ์ในทางลบก็สมควรจะมีผลเช่นนี้ด้วย

เมื่อแนวความคิดนี้มาเข้ากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หากนักเรียนชอบอ้างเหตุผลกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงเป็นการกลบเกลื่อน ไม่ยึดหยุ่น และชอบโทษตนเองเกี่ยวกับความล้มเหลวในการเรียน ก็ทำให้นักเรียนรู้สึกเจ็บกต ลดความนับถือในตนเอง ลงไป ตามแนวคิดดังกล่าว ก็ยิ่งจะทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากขึ้น นั้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอ้างสาเหตุกับการเกิดความรู้สึกเจ็บกตและความรู้สึกโดดเดี่ยวที่จะนำไปสู่การลดความภาคภูมิใจในตน และความล้มเหลวในการเรียนในที่สุด

4. ผลในด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิด (close relationship)

การอ้างสาเหตุได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นความคิดรวบยอดที่มีประโยชน์ในการวิเคราะห์และวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ใกล้ชิด ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของ ออร์วิส และคณะ (Harvey and Weary; citing Orvis et al. 1976) พบว่าคู่สมรสที่อยู่ร่วมกันมาด้วยดี ใช้การอ้างสาเหตุเป็นวิธีการในการสื่อสารให้รู้ถึงการยกย่อง การตำหนิ ความรู้สึกที่เจ็บปวด และความรู้สึกอื่น ๆ ของกันและกัน และจากงานวิจัยของ

ฮาร์วีและคณะ (Harvey et al. 1978) ก็พบว่าคู่สมรสที่แยกกันอยู่และคู่ที่หย่าร้าง ใช้การอ้างสาเหตุในการพัฒนาตนเองพ้นจากการถูกตำหนิและกลับไปใช้ในการตำหนิผู้อื่นแทน

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หากนักเรียนใช้การอ้างสาเหตุในทางที่ถูกต้อง เขาก็จะปฏิบัติต่อตนเองและได้รับการปฏิบัติจากคนอื่นในทางที่เหมาะสมไปด้วย เกิดความสันทัดเข้าใกล้ชิดอันดีกับกลุ่มเพื่อน ๆ และครู ไม่โทษแต่ผู้อื่นอย่างเดียวเมื่อตนเอง ประสบความล้มเหลวในการเรียนจนลืมมองถึงความบกพร่องของตนเองไป

ตามทฤษฎีการอ้างสาเหตุนี้ เมื่อนักเรียนรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เข้าใจสภาพแวดล้อม สามารถควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ประสบความสำเร็จในกิจกรรมการเรียน เขาก็จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตน (self-esteem) มีความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี ก็จะทำให้เขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย แต่ถ้าหากเขารับรู้เกี่ยวกับตนเองในทางไม่ดี ก็จะทำให้เขาไปสู่สิ่งที่อยู่ตรงกันข้าม คือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดี เรียนอ่อน หรือ ออกกลางคันได้ในที่สุดเช่นกัน

ในด้านปัจจัยทางสังคมวิทยา จะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แนวคิดปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (symbolic interactionism) ทฤษฎีการประทับตรา (labeling theory) และทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (reference group theory) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม (symbolic interactionism)

การปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิด 2 สาขา คือ ปรัชญาสาขา pragmatism และจิตวิทยาสาขาพฤติกรรมศาสตร์ แต่แรกเริ่มเป็นแนวคิดของเฮอริเบิร์ต บลูมเมอร์ คนที่มีบทบาทในแนวคิดนี้ ได้แก่ แมนฟอร์ด ฮัน, จอร์จ เฮอริเบิร์ต มิด, ชาลส์ ฮอร์ตัน คูลีย์, และ ดับบลิว โอ โทมัส เป็นต้น ซึ่งบลูมเมอร์และคนอื่น ๆ (Ritzer. 1988 : 300; citing Blumer. 1969a; Manis and Meltzer. 1978; and Rose.1962) ได้สรุปหลักการพื้นฐานที่สำคัญ ๆ ของทฤษฎีไว้ดังนี้

1. มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นตรงที่มีคุณสมบัติประจำตัว คือ มีความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการคิดนั้นเกิดขึ้นโดยการมีปฏิสังสรรค์ทางสังคม
3. ในสังคมที่มีการปฏิสังสรรค์นั้นมนุษย์เรียนรู้เรื่องของความหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้มนุษย์ได้มีโอกาสฝึกความสามารถในการคิด
4. ความหมายและสัญลักษณ์ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมหรือการกระทำ (action) และการปฏิสังสรรค์ (interaction)
5. มนุษย์สามารถที่จะปรับหรือเปลี่ยนความหมาย และสัญลักษณ์ที่เขาใช้ในการแสดงพฤติกรรม และการปฏิสังสรรค์กับคนอื่นตามการตีความหมาย (interpretation) ในสถานการณ์ที่มนุษย์เผชิญอยู่
6. มนุษย์สามารถเข้าความสามารถในการปรับและเปลี่ยนความหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อการปฏิสังสรรค์ได้ด้วยตัวของพวกเขาเอง ซึ่งทำให้มนุษย์มีโอกาสที่จะตรวจสอบทิศทางของพฤติกรรม ประเมินผลได้ผลเสียที่จะเกิดจากพฤติกรรมนั้นและเลือกที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา
7. การที่คนแสดงพฤติกรรมและมีปฏิสังสรรค์ระหว่างกันทำให้เกิดกลุ่มและสังคมได้ในที่สุด

ในด้านความสามารถในการคิดของมนุษย์นั้น ตามแนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม ไม่ได้ถือว่าความคิด (mind) เป็นเพียงโครงสร้างทางกายภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดของพวกพฤติกรรมนิยมอย่างวัตถุนิยม แต่ถือว่าเป็นกระบวนการทางสังคมที่ต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการย่อยส่วนหนึ่งในกระบวนการของสิ่งเร้า (stimulus) และการตอบสนอง (response) ความสามารถในการคิดของมนุษย์จะถูกปรับ (shape) และกลั่นกรองทำให้อุดมคติขึ้น (refine) ในกระบวนการการปฏิสังสรรค์ทางสังคม จากแนวความคิดนี้ทำให้ นักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมมุ่งเน้นไปที่รูปแบบเฉพาะของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม นั่นคือ การขัดเกลาทางสังคม (socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มนุษย์เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคม จนกลายเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างเต็มตัวในสังคมนั้น (Conklin, 1987 : 88) ความสามารถในการคิดของมนุษย์ได้รับการพัฒนาในระยะแรกเริ่มจากการได้รับการขัดเกลาทางสังคมของมนุษย์ตั้งแต่ในวัยเด็กและถูกกลั่นกรองทำให้อุดมคติขึ้นในระหว่างที่เขาเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมมองกระบวนการการขัดเกลาทางสังคมแตกต่างจากนักสังคมวิทยาอื่น ๆ กล่าวคือ นักสังคมวิทยาอื่น ๆ มองกระบวนการการขัดเกลาทางสังคมเป็นเพียงกระบวนการทางเดียว (a one-way process) ที่มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้อุปกรณ์เขาอยู่รอดในสังคมได้จากการรับข้อมูลฝ่ายเดียว แต่สำหรับนักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมมองเห็นว่าการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการ 2 ทาง คือ เมื่อมนุษย์รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แล้ว มนุษย์สามารถที่จะปรับเปลี่ยนข้อมูลนั้นตามความต้องการของเขา และพิจารณาเลือกวิธีการที่จะแสดงพฤติกรรมโต้ตอบออกไปได้ด้วย (Ritzer, 1988 : 301 citing Manis and Meltzer, 1978 : 6)

นักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมได้แบ่งวัตถุ (object) ออกเป็น 3 ประเภท ตามแนวคิดของบลูมเมอร์ คือ วัตถุทางกายภาพ (physical object) เช่น แก้วน้ำ วัตถุทางสังคม (social object) เช่น นักเรียน แม่ และวัตถุที่เป็นนามธรรม (abstract object) เช่น ความคิดหรือหลักคุณธรรมต่าง ๆ ตามปกติคนเราจะเรียนรู้ความหมายของวัตถุต่าง ๆ จากกระบวนการการขัดเกลาทางสังคมซึ่งน่าที่จะมองหรือตีความหมายของวัตถุชนิดเดียวกันเหมือนกัน ๆ กัน แต่วัตถุต่าง ๆ เหล่านี้ จะถูกมองแตกต่างกัน ตามมุมมองที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น นักพฤกษศาสตร์ คนตัดไม้ กวี และคนสวน จะมอง "ต้นไม้" แตกต่าง

กัน (Ritzer. 1988 : 301; citing Blumer. 1969b : 11) ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นการปฏิสังสรรค์จึงถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่รับเข้าหากันของมนุษย์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

ในการเรียนรู้เรื่องความหมาย นักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมไม่เชื่อว่า "ความหมาย" มาจากกระบวนการทางสมอง แต่ความหมายมาจากกระบวนการการปฏิสังสรรค์ (interaction) ซึ่งมาจากแนวคิดของ Mead ในเรื่องของการแสดงพฤติกรรม และการปฏิสังสรรค์ (action and interaction) กล่าวคือ นักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมมิได้สนใจแต่เพียงเรื่องของการที่มนุษย์ใช้ความสามารถทางสมองสร้างความหมายและสัญลักษณ์เท่านั้น แต่ยังสนใจถึงวิธีการเรียนรู้ความหมายและสัญลักษณ์ระหว่างที่มีการปฏิสังสรรค์และการจัดกลาทางสังคมอีกด้วย

สำหรับแนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมนี้ เรื่องของ "ตน" (self) มีความสำคัญต่อนักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมมาก และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง "ตน" คือ เรื่องของมรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแล้วในตอนต้น

ทฤษฎีการประทับตรา (labeling theory)

ทฤษฎีการประทับตราเป็นทฤษฎีหนึ่งในทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน (theories of deviance) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม (symbolic interactionism) ของบлумเมอร์และคนอื่น ๆ (Conklin. 1987: 134) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในทฤษฎีการประทับตรา ได้แก่ แพนเนบอม จากผลงาน "นาฏการแห่งความชั่วร้าย" (the dramatization of evil) Edwin M. Lemert จากผลงาน "พยาธิวิทยาทางสังคม" (social pathology) และเบคเกอร์ ซึ่งมีผู้อ้างคากล่าวของเขามากที่สุด คือ คำกล่าวที่ว่า "ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ ผู้ที่ถูกตราหน้าหรือประทับตรา และการประทับตรานี้ประสบความสำเร็จ พฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่มีการกำหนดว่าเป็นพฤติกรรมที่ต้องประทับตราโดยบุคคลอื่น (The deviant is one to whom that label has successfully applied; deviant behavior is behavior

that people so label) (Gollither, 1991 : 72; citing Tannenbaum, 1938; Lemert, 1951 และ Becker, 1963 : 9)

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ทฤษฎีความเครียด (strain theory) ทฤษฎีการควบคุม (control theory) และทฤษฎีการส่งผ่านทางวัฒนธรรม (cultural transmission theory) พยายามอธิบายถึงพฤติกรรมของผู้ทำผิดกฎระเบียบ (rulebreaking behavior) หรือพยายามหาสาเหตุ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคมหรือภูมิหลังของผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่แนวความคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ที่มีต่อทฤษฎีการประคับตรว ทำให้ทฤษฎีนี้เน้นไปที่การปฏิสังสรรค์ระหว่างผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบ (rule-breaker) และบุคคลที่ประคับตรวให้กับผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบ ว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและไม่ได้มองผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในฐานะที่ขึ้นอยู่กับที่ แต่มองว่าการเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นผลของกระบวนการการเคลื่อนไหวของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม (outcome of dynamic processes of social interaction) (Conklin, 1987 : 134; citing Schur, 1971 : 8) นอกจากนี้ทฤษฎีการประคับตรวยังมองถึงวิธีการต่าง ๆ ในการประคับตรวให้กับผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งมีผลต่อมโนภาพแห่งตนของผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบ การปิดโอกาสทางสังคม เช่น โอกาสการประกอบอาชีพการงานซึ่งทำให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและผลักดันให้ผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบเข้าสู่อาชีพของผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ตามแนวคิดของทฤษฎีการประคับตรวจะมีบุคคลสองกลุ่ม คือ ผู้ประคับตรวและผู้ถูกประคับตรว (labeller and labelled) ผู้ประคับตรว ได้แก่ ครู ตำรวจ เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ จิตแพทย์ ฯลฯ ส่วนผู้ที่ถูกประคับตรว คือ ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ได้แก่ ผู้ก่อปัญหาอาชญากร คนวิกลจริต ฯลฯ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ประคับตรวมักจะมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกประคับตรว (Brinkerhoff and White, 1985 : 174)

กระบวนการที่ทำให้บุคคลที่ถูกประคับตรวกลายเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้นอยู่กับ การที่เขาปฏิสังสรรค์กับคนอื่น ๆ โดยมีพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกันหรือคิดไปจากคนอื่นซึ่ง เอ็ดวิน เลเมอร์ (Macionis, 1987 : 197; citing Lemert, 1951, 1972).

กล่าวถึงการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่ามี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นปฐมภูมิ (primary deviance) คือ การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากคนอื่นเป็นครั้งแรก ตัวอย่าง เช่น นักเรียนคนหนึ่งทะเลาะเสียงดังขึ้นมาในห้องเรียน ขณะที่คนอื่นทำงานที่ครุ่นมอบหมายให้อย่างสงบ ซึ่งการกระทำของเด็กคนนั้นอาจมาจากความท้อแท้หรืออารมณ์เสียเนื่องจากถูกเพื่อนข้าง ๆ แกล้ง สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปขึ้นอยู่กับคนอื่น ๆ ที่มองหรือตีความหมายของพฤติกรรมที่เด็กคนนี้แสดงออกมา ถ้าครูและเพื่อน ๆ ประทับตราว่าเด็กคนนี้เป็นตัวก่อปัญหา (troublemaker) และในขณะเดียวกัน ถ้าเด็กคนนั้นยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ก่อปัญหาจริงอย่างที่คนอื่นประทับตรา ก็จะเข้าสู่ขั้นทุติยภูมิของการเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (secondary deviance) นั่นคือ บุคคลยอมรับการประทับตราว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและเลือกที่จะแสดงบทบาทนั้นตามผู้อื่นประทับตราให้ต่อไป

จากขั้นตอนทั้งสองของการเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีงานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนผู้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องการเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนพบว่า ทฤษฎีการประทับตราช่วยอธิบายได้ว่า ทำไมเยาวชนจึงประพฤติตนเหลวไหลมากขึ้นเมื่อเขามีอายุเพิ่มขึ้นและยังยอมรับการมีพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากคนอื่น จนกลายเป็นแบบแผนถาวรของตนเอง วิจัยรุ่นที่เคซชเมยรดยนต์ สุปัญญา หรือแอบชเมยของตามห้างสรรพสินค้าและถูกจับได้แม้แต่เพียงครั้งเดียว การกระทำของเขาก็จะถูกบันทึกไว้ในแฟ้มประวัติของทางตำรวจแล้ว ทฤษฎีการประทับตรากล่าวว่า ผู้ที่ถูกจับและถูกประทับตราในที่สาธารณะอย่างเปิดเผย มีโอกาสเป็นไปได้ที่ผู้ที่ถูกประทับตราจะก้าวเข้าสู่อาชีพของผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่าผู้ที่สามารถหนีการประทับตรานั้นไปได้ ตัวอย่างเช่นวัยรุ่นคนหนึ่งถูกส่งเข้าคุกด้วยข้อหาขายกัญชาจำนวนเพียงเล็กน้อย การประทับตรานี้จะทำให้เขาหางานทำไม่ได้ เข้าเป็นทหารไม่ได้ หรือแม้แต่เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาก็ไม่ได้ซึ่งเท่ากับเป็นการตัดเขาออกจากเพื่อนและครอบครัว เพราะเหตุที่เขาถูกปิดกั้นจากการเข้าสู่อาชีพสุจริตที่เป็นที่ยอมรับของสังคม การเข้าสู่แนวทางอาชีพของผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนด้วยกันจะเป็นการง่ายกว่า (Brinkerhoff and White. 1985: 175)

ผลที่เกิดจากการประทับตรานั้น จะมีอำนาจของทั้งผู้ประทับตราและผู้ถูกประทับตรา (Thio. 1988 : 56-58) ตามทฤษฎีการประทับตราการที่บุคคลถูกประทับตราว่าเป็นผู้มี

พฤติกรรมเบี่ยงเบนจะให้ผลในทางลบกับผู้ที่ถูกประทัประตรา นั้น ผลสำคัญประการหนึ่ง คือ บุคคลนั้นเริ่มแนวโน้มที่จะมองตนเองเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน แพร่งค์ แทนเนบอม มีความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการของการกลายเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยยกตัวอย่างว่าเด็กที่ทากระจกหน้าต่างแตก รบกวนผู้อื่น เป็นจันเบบหลังคาบ้าน ขโมยแอปเปิลหรือหนีเรียน ในความคิดไร้เดียงสาแบบเด็ก ๆ เขาคิดว่า เป็นเรื่องสนุก แต่สำหรับพ่อแม่ ครู และตำรวจ จะมองว่าเด็กมีพฤติกรรมที่ก่อความเสียหาย หรือชั่วร้าย พวกเขาจะแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบโดยการว่ากล่าวตักเตือน ดุด่า ตี จับจั่นเสา หรือส่งเข้าสถานกักกันเด็ก การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบดังกล่าวเป็นการประทัประตราเด็กคนนั้นว่าเป็นเด็กเลวร้าย ไม่ดี ซึ่งจะทำให้เขากลายเป็นอาชญากรในด้านที่สุด แทนเนบอมแบ่งขั้นตอนในกระบวนการ การเป็นอาชญากรไว้ 2 ขั้น คือ การกระทำในครั้งแรก (the first act) คือ การที่เด็กคิดว่าตนเองบริสุทธิ์ แต่ผู้ใหญ่กลับมองว่าเป็นเด็กเกเร ส่วนขั้นที่สอง คือ พฤติกรรมสุดท้าย (the final behavior) เช่น การที่ทั้งตัวเด็กเองและผู้ใหญ่เห็นตรงกันว่าเด็กเป็นเด็กเกเร ซึ่งคล้ายกับการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ (primary and secondary deviance) ของ Edwin Lemert ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ดังนั้น ผลที่เกิดจากการประทัประตราในแง่ของผู้ถูกประทัประตราพอสรุปได้ว่า บุคคลเมื่อถูกประทัประตราว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแม้เพียงครั้งเดียว เขาก็จะได้รับความทุกข์ทรมานจากผลในด้านลบอย่างต่อเนื่อง เช่น ถูกหาว่าเป็นคนแปลกประหลาด ถูกกลั่นแกล้งทำให้อาย ถูกรังควาน ถูกจู่โจม และแม้กระทั่งถูกลดความเป็นมนุษย์ลงไป ถูกกระทำเยี่ยงสัตว์ จนในท้ายที่สุดบุคคลคนนั้นยอมรับที่จะเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างถาวร

สำหรับผลของการประทัประตราในแง่ของผู้ประทัประตรา นั้น นักทฤษฎีการประทัประตรา กล่าวถึงเรื่องนี้น้อยมาก แต่จากงานของฮิโรคสัน กล่าวว่า การประทัประตราคนอื่นว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดผลในทางบวกกับชุมชน กลุ่ม และแต่ละบุคคล ที่นำเอาการประทัประตราไปใช้ กล่าวคือ ในฐานะที่บุคคลเป็นผู้ล่วงละเมิดบรรทัดฐานของสังคม ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของคนนอกกลุ่ม เขาจะแสดงให้เห็นคนในกลุ่มเห็นว่าความชั่วมีลักษณะและมีการกระทำเช่นไรบ้างและในการแสดงตนเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เขาทำให้คนในกลุ่มเห็น

ความแตกต่างระหว่างการเป็นคนภายในและภายนอกกลุ่ม ถ้าไม่มีคนภายนอกกลุ่มก็จะมี
ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือเอกลักษณ์ของคนภายในกลุ่ม นอกจากนี้พวกเขายังเป็น
ตัวอย่างบทเรียนให้กับคนอื่น ๆ ในสังคมด้วยว่า ถ้าทำไม่ดีแล้วก็จะได้รับความทุกข์ทรมาน
เหมือนอย่างที่เราได้รับ ให้พยายามหลีกเลี่ยงการกระทำชั่ว การถูกลงโทษ แต่ให้
พยายามทำดี เป็นต้น

สำหรับในเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น โรงเรียนมีหน้าที่ประการหนึ่ง คือ
การวัด และการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียน ซึ่งงานการประเมินผลการเรียนนี้จะแบ่งแยกนักเรียนออกเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง
ปานกลางและอ่อน เด็กเหล่านี้บางคนเมื่อจบการศึกษาออกไปก็จะศึกษาต่อทั้งในสายวิชาการ
หรือสายวิชาชีพ บางคนสอบตกต้องเรียนซ้ำหรือบางคนถึงกับต้องออกกลางคันไม่จบการศึกษา
ในระดับต่าง ๆ

ในการแบ่งแยกนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเด็กเรียนเก่ง เด็กเรียน
อ่อนนั้น โดยหลักการจะเป็นประโยชน์ทั้งในแง่ของนักเรียนและครู ในแง่ของนักเรียนเมื่อ
นักเรียนถูกแบ่งตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเด็กเรียนเก่ง และเด็กเรียนอ่อนแล้วจะทำ
ให้เขาเรียนได้ง่ายขึ้น ได้รับความเอาใจใส่จากครูมากขึ้น แต่จากการวิจัยพบว่าเด็กเรียน
เก่งจะได้ประโยชน์มากกว่าเด็กเรียนอ่อน (Brinkerhoff and White, 1985 : 332;
citing Alexander et al, 1987) ทั้งนี้เด็กเรียนอ่อนจะไม่ได้ประโยชน์จาก
การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเก่งที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเขา ยิ่งกว่านั้นพวกเขายังถูก
ประทับตราอย่างเป็นทางการ (the formal label) ว่าเป็นเด็กที่ต้องการการสอนซ่อม
เสริม การประทับตราจะเป็นผลเชิงทำนายว่าต่อไปในอนาคตเขายังคงเป็นเด็กเรียนอ่อน
หรือโง่ พอมั่ว ครู และแม้แต่ตัวเด็กเองมีความคาดหวังต่อตัวนักเรียนเองต่ำ จึงไม่น่า
แปลกใจว่าเด็กจบการศึกษาออกไปด้วยความรู้ติดตัวไปไม่มาก สำหรับในการพิจารณาการออกกลาง-
คันของนักเรียนนั้น เมื่อนักเรียนได้รับการประทับตราว่าเป็นเด็กเรียนอ่อน เขาก็จะรับรู้
ภาพของการเรียนอ่อนไว้ พัฒนาขึ้นกลายเป็นภาพแห่งตน (self-concept) และเมื่อ
ประเมินตนเองตามภาพที่คนอื่นมอง ก็ยิ่งทำให้เขาลดความนับถือตนเองหรือลดความภาคภูมิใจ-

าใจตนเอง (self-esteem) ลงไปอีก จนคิดว่าตนเองเรียนมาได้ก็ต่อไปแล้ว ไม่มี
ความสามารถ ต้องออกกลางคันไปนที่สุด

สำหรับประโยชน์ของการแบ่งนักเรียนออกเป็นเด็กเรียนเก่ง เด็กเรียนอ่อนนานง
ของครู คือ เป็นการสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความ
สามารถของนักเรียนได้ เพราะครูทราบถึงด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนว่า
เป็นอย่างไร (Brinkerhoff and White. 1985 : 332)

ส่วนใหญ่นักทฤษฎีการประทับตรามักจะมองการประทับตราที่แก่บุคคลในแง่ลบซึ่ง
แท้ที่จริงการประทับตราอาจมีการประทับตราในทางบวกด้วย จากงานวิจัยของ โรเซนทอล
และจาคอนสัน (Brinkerhoff and White. 1985 : 332-333; citing
Rosenthal และ Jaconson, 1986) ที่ศึกษาเรื่องความคาดหวังของครูกับคะแนนระดับ
สติปัญญา (I.Q.) ของนักเรียน พบว่า ครูมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงของคะแนนระดับสติ
ปัญญาของนักเรียนโดยการที่ครูมีความคาดหวังต่อนักเรียนที่สูงขึ้น มีการประทับตราในทาง
บวกมากขึ้น และตัวเด็กเองจะโต้ตอบในทางที่ดีกับการประทับตราทางบวกเพิ่มมากขึ้นด้วย

ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (reference group theory)

การที่บุคคลแต่ละคนต้องการให้ตนเองดูดีในสายตาของบุคคลอื่น หรือกลุ่มที่ตนเอง
สนใจ ประทับใจ (Levine. 1992 : 15) โดยที่เขาอาจเป็นหรือไม่ได้เป็นสมาชิกของ
กลุ่มนั้นก็ตาม (จากงศ์ อติวัฒน์สิทธิ์. 2533 : 74) กลุ่มหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่บุคคลยึดถือ
ใช้ในการประเมินตนและพฤติกรรมของตนเองนั้น เรียกว่า กลุ่มอ้างอิง (reference
group) (Conklin. 1987 : 189) อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กลุ่มอ้างอิง คือ การที่
กลุ่มคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนพัฒนาไปเป็นมาตรฐานของกลุ่ม และปทัส-
ฐานนั้น มีอิทธิพลต่อเจตคติและพฤติกรรม (Kornblum. 1988 : 154) ของคนในกลุ่ม
ด้วยกันเองด้วย (Levine. 1992 : 160) จนทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะยึดรูปแบบ
พฤติกรรม ของกลุ่มอ้างอิงที่ตนติดต่อสัมพันธ์ด้วย และพึงพอใจนำมาเป็นตัวแทนของตน
(Landis. 1986 : 95) ตัวอย่างเช่น เด็กวัยรุ่นมักยึดเอากลุ่มดารา นักร้อง หรือกลุ่ม

คนงานวงการบันเทิงเป็นกลุ่มอ้างอิง และพยายามทำตัวแบบคนดังเหล่านั้น นักการศึกษาบางคนมีกลุ่มอ้างอิงเป็นนักคิด นักปราชญ์ที่มีชื่อเสียง นักเรียนนายร้อย จปร. อาจยึดเอากลุ่มนายทหารระดับสูงที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองเป็นกลุ่มอ้างอิง และพยายามดำเนินรอยตามจนเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ทหารต้องมีบทบาทสำคัญทางการเมือง เป็นต้น กลุ่มอ้างอิงจึงเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในการเรียนรู้และการปรับตัวของบุคคลมากพอๆ กับกลุ่มอื่น แม้ว่าบุคคลจะไม่ได้เป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มอ้างอิงนั้นก็ตาม

บางครั้งคำนิยมและปทัศฐานในกลุ่มที่บุคคลเป็นสมาชิก เช่น ครอบครัวหรือโรงเรียน อาจไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของกลุ่มอ้างอิงที่บุคคลไม่ได้เป็นสมาชิกแต่นิยมชมชอบอยู่ จะทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวบุคคลได้ เช่น ผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจน แต่ยึดเอากลุ่มคนรวยเป็นกลุ่มอ้างอิง และพยายามใช้ชีวิตตามอย่างคนรวย การที่เปรียบเทียบตนเองกับกลุ่มอ้างอิงที่มีสภาพแตกต่างไปมากอาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ หรือความตึงเครียด แต่ขณะเดียวกันอาจเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลพยายามปรับตัวไปสู่มาตรฐานของกลุ่มอ้างอิงที่สูงกว่า (จันทพงศ์ อติวัฒน์เสถียร. 2533 : 74)

คนส่วนมากมีกลุ่มอ้างอิงหลายกลุ่ม โดยมีครอบครัวเป็นกลุ่มอ้างอิงอันดับแรก และสำคัญที่สุดเมื่อเขายังเล็กอยู่ ต่อมาก็เป็นกลุ่มเพื่อน ครู เพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมสังคม (Levine. 1992 : 154) ซึ่งผู้วิจัยจะขอหยิบยกมากล่าวในด้านของครอบครัว กลุ่มเพื่อน และครูกับโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มอ้างอิงที่ทำให้การจัดเถลาทางสังคม (socialization) กับบุคคล และยังเกี่ยวข้องกับการออกกลางคันและการยังคงเรียนต่อไปของบุคคลอีกด้วย

ในสังคมส่วนใหญ่ เด็กจะได้รับการจัดเถลาทางสังคมในช่วงแรก ๆ ของชีวิต จากครอบครัว เขาจะเรียนรู้ปฏิสัมพันธ์ของเขากับบุคคลในครอบครัว เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ ๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรง เช่น มารยาทในโต๊ะอาหาร การกล่าวคำขอบคุณ เมื่อมีผู้ทำสิ่งต่าง ๆ ให้ การสวมใส่เสื้อผ้า ฯลฯ (Conklin. 1987 : 92) ดังนั้น ครอบครัวจะเป็นกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากในช่วงนี้ ในด้านที่เกี่ยวกับการออกกลาง-คันนั้น พบว่า ผู้ที่ออกกลางคันมาจากครอบครัวที่มีประวัติว่ารุนแรง พ่อแม่ และรุ่นพี่ตาบยาย ก็เป็นผู้ที่ออกกลางคันด้วยเช่นกัน (Iribarren. 1986 ; Rowley. 1989 ; Okey. 1990) แสดงให้เห็นว่าครอบครัวที่เป็นกลุ่มอ้างอิงสำคัญอันดับแรกของเด็ก มีอิทธิพลต่อ

การออกกลางคันของเด็กด้วย ขณะเดียวกัน เอนลีย์และคณะ (Ainley et al; citing Rosier. 1978 ; Williams, Clancy, Batten and Girling-Butcher. 1980 ; Williams. 1987) พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างดีมีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อไปของเด็กด้วย จึงพอจะมองเห็นได้ว่า ครอบครัวซึ่งเป็นกลุ่มอ้างอิงอันดับแรกของเด็กนั้นมีอิทธิพลในการเรียนและการออกกลางคันของเด็ก

กลุ่มอ้างอิงต่อมา คือ กลุ่มเพื่อน (peer group) โดยเพื่อนจะเริ่มมีอิทธิพลกับเด็กตั้งแต่อายุประมาณ 7 หรือ 8 ปี และมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อพวกเขาเข้าสู่วัยรุ่น จนถึงอายุ 20 ปี (Levine. 1992 : 154) ในกลุ่มเพื่อนแต่ละคนจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และร่วมมือซึ่งกันและกัน และมักจะมีอิทธิพลต่อกันและกันด้วย เด็ก ๆ จะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากครอบครัวและโรงเรียน และเป็นที่ซึ่งผู้ใหญ่ไม่สามารถมีอำนาจเหนือพวกเขาและไม่สามารถจะมาคอยสอดส่องควบคุมพฤติกรรมของพวกเขาด้วย กลุ่มเพื่อนแรกสุดเกิดขึ้นตอนเด็กอายุประมาณ 3-4 ปี ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มเพื่อนเล่นหรือกลุ่มที่อยู่โรงเรียนเด็กก่อนวัยเรียน (Conklin. 1987 : 96) ช่วงต่อมาเป็นช่วงวัยรุ่นซึ่งช่วงนี้กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะกลุ่มเพื่อนในช่วงนี้ช่วยให้พวกเขารู้สึกเป็นอิสระจากผู้ใหญ่โดยเฉพาะพ่อแม่ นับว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เพราะเป็นช่วงที่เด็กจะตัดสินใจเลียนแบบผู้ใหญ่ ทำตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ หรือไม่ก็ทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามไปเลย (Levine. 1992 : 154) เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ไม่ว่าจะสร้างสรรค์คบค้าสมาคมกับบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกัน เช่น กลุ่มข้าราชการ กลุ่มพ่อค้า เป็นต้น กลุ่มเพื่อนจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่ชอบยึดเพื่อนเป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้เพื่อนยอมรับ และเป็นการแสดงความเป็นพวกเดียวกัน นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังมีความสำคัญในการจัดเวลาทางสังคมด้วย คือ (สุพิศรา สุภาพ. 2534 : 60)

1. สอนในเรื่องของอำนาจที่มิใช่เป็นของใครโดยเฉพาะเป็นการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมด้วย เช่น การเล่นฟุตบอล ถ้าฝ่าฝืนกฎ กติกา จะถูกกีดกันไม่ให้เล่นด้วย ใครอยากเล่นก็ต้องทำตามกฎ เป็นต้น

2. ช่วยนำหัตถลองกฏเกณฑ์ของผู้ใหญ่ว่าจะเอาจริงแค่ไหน ปกติถ้าเด็กอยู่กับเพื่อน ๆ มักจะกล้าทำอะไรที่ขัดแย้ง หรือลองดีกับผู้ใหญ่มากกว่าตอนอยู่คนเดียว และในขณะที่เด็กคนเดียวก็อยากจะทำลองดูว่า กลุ่มพอจะต่อต้าน จัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้แค่ไหน เชื่อถือได้เพียงไร

3. ถ่ายทอดระเบียบวิธี และคุณค่าที่ผู้ใหญ่อุตสาหการ หรือทำมาทางตรงกันข้าม ซึ่งส่วนมากจะถ่ายทอดคุณค่าตามที่ผู้ใหญ่อุตสาหการ หากกลุ่มสนับสนุนระเบียบ และคุณค่าใน

งานเรื่องของการออกกลางคันนั้น สิวาห์ (Levine . 1992 : 152; citing Parker and Asher. 1986, 1990) กล่าวว่า การยอมรับและการปฏิเสธของกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์อย่างมากกับปัญหาการปรับตัวทางสังคมของเด็กและผลที่ตามมาได้แก่ การออกกลางคันและการก่ออาชญากรรม และพบว่าเด็กที่รู้สึกตัวเองว่าเป็นที่ยอมรับของเพื่อนน้อย จะมีอัตราการออกกลางคันสูงด้วย อีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ คือ การที่เด็กมีร่างกายเจริญเติบโตเร็วกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน (วัชรศรีคำ. 2534 : 7) อายุมากเกินไปหรือน้อยเกินไปกว่ากลุ่มเพื่อน ๆ (Clark. 1989 : 478, Al-Medfa. 1984 : 3260-A, Leibarren. 1986 : 37-A)

กลุ่มอ้างอิงอีกกลุ่มหนึ่ง คือ โรงเรียน โรงเรียนได้ถูกคาดหวังว่าจะเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างโลกของเด็กกับโลกของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนจะเป็นที่ผลิต "ผู้นำ" "ชนชั้นนักสมอง" หรือแม้แต่ "คนบ้าเถื่อน" โรงเรียนในฐานะที่เป็นกลุ่มอ้างอิงนี้มีอิทธิพลโดยตรงกับเด็กในด้านค่านิยม และเจตคติเกี่ยวกับการศึกษา การเลือกประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมทางการเมือง ตัวอย่างเช่น โรงเรียนที่เน้นทางด้านดนตรีและการละครมาเป็นเวลานานจนเรียกได้ว่าเป็นประเพณี นักเรียนในโรงเรียนนั้นก็จะมีค่านิยมเกี่ยวกับดนตรีและการละครติดตัวไป หรือโรงเรียนที่เน้นด้านการศึกษา มีนักกีฬาที่ติดทีมชาติ มีชื่อเสียง เด็ก ๆ ก็จะมีค่านิยมเกี่ยวกับการกีฬาไปด้วยเช่นกัน ในด้านการเรียนหรือการออกกลางคันก็เช่นกัน โรงเรียนใดที่นักเรียนส่วนมากจบการศึกษา และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป จะมีอิทธิพลทำให้เด็กยอมรับรูปแบบพฤติกรรมนั้นตามไปด้วย ในทางลบโรงเรียนใดที่มีนักเรียนออกกลางคันมาก ก็จะมีอิทธิพลทำให้เด็กออกกลางคันด้วย (Levine. 1992 : 156-160) จากงานวิจัยพบว่าเมืองที่ประกอบหลายประการทางด้านโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนตัดสินใจที่จะออกกลางคัน หรือศึกษาต่อไปจนจบการศึกษา เช่น

ความสามารถในการสอนของครู (Al-Medfa. 1984 : 3260-A, Ramarumo. 1990 : 484-A) การให้บริการคำปรึกษาด้านวิชาการและอาชีพของโรงเรียน (Brown. 1987 : 3-A) ความสัมพันธ์ ความเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียน (วัชร ศรีศา. 2534 : 6 ; Rowley. 1989 : 847-A) โรงเรียนขาดการสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมที่นำเสนอใจให้นักเรียน และโรงเรียนไม่มีเสื้อผ้าอุปกรณ์การเรียนแจก ไม่มีบริการอาหารกลางวันฟรีให้นักเรียน (วัชร ศรีศา. 2534 : 6-7) เป็นต้น

กลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน ต่างมีอิทธิพลต่อตัวเด็กในการที่เขาจะตัดสินใจศึกษาต่อไปจนจบการศึกษาหรือการเลือกที่จะออกกลางคัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งไหนจะมีอิทธิพลมากกว่ากัน ระหว่างการเรียนจนจบการศึกษา หรือการออกกลางคัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากมาย ซึ่งตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้รวมถึงความภาคภูมิใจในตนเองและมโนภาพแห่งตนด้วย สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้ หากสร้างให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองทางบวก (Brantly. 1988 : abstract; Myrick. 1989 : abstract) แล้วจะทำให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วยการสร้างความภาคภูมิใจดังกล่าวได้แก่การจัดেলাทางสังคมของพ่อแม่ตั้งแต่อยู่ในครอบครัว (Gaspard and Benett. 1991: 2-9) โดยเฉพาะการศึกษาของพ่อแม่ (Desai. 1991 : 245-265) จะส่งผลต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในที่สุด นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีการส่งเสริมโดยการจัดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้กับกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในข่ายจะออกกลางคันด้วย (Myrick. 1989 : abstract) รวมถึงตัวครู ถ้าครูได้ให้ความสนใจยกย่องชมเชยให้นักเรียนเกิดมโนภาพแห่งตนในทางที่ดี มีความภาคภูมิใจในตนเองจนทำให้นักเรียนอยากเรียนจนจบการศึกษาก็ได้ (Thornton.1992 : 1472-A)

นอกจากนี้การอ้างสาเหตุ (attribution) ของความสำเร็จในการเรียน (academic success) ส่งผลต่อความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนด้วย (Henderson. 1992 : 62-A ; Chen. 1992 : 2410-A ; Cooper. 1992 : 1733-A) ความสำเร็จประการหนึ่ง คือ การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือการได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย (grade point average) สูง ส่งผลต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนของนักเรียน (Barnes. 1992 : 2864-A; Chen. 1992 : 2410-A; Iuli. 1992 : 702-A; Smoot. 1992 : 12; Nuebauer. 1991 : 4069-A; Won. 1989 : 1717-A) กล่าวคือ ถ้านักเรียนเรียนเก่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสูงจะทำให้นักเรียนประเมินความรู้สึกที่มีต่อตนเองหรือความภาคภูมิใจในตนสูงไปด้วย และเมื่อนักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนสูง ก็ย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นเวียนเป็นวัฏจักรเช่นนี้

ตัวแปรอื่น ๆ เช่น กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยเช่นกัน (Henderson. 1992 : 62-A; Thornton. 1992 : 1472-A) โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน พบว่ากลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง (Mitchell. 1992 : 1614-B) นอกจากนี้ตัวแปรด้านครอบครัว เช่น สภาพแวดล้อมของครอบครัว อันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนที่กำลังใจและการควบคุม (Anderson and Others. 1992 : 178-199; Weisner and Garnier. 1992; Royal. 1991: 1736-B; Siu. 1991 : 283-290; Peckham. 1990 : 3485-A) สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว (White. 1992:3895-B) และโครงสร้างของครอบครัว (Field. 1991 : 3138-A) ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการออกกลางคันในต่างประเทศนั้น พบว่าปัจจัยทางสังคม-วิทยาและจิตวิทยาที่ทำให้นักเรียนออกกลางคัน ได้แก่ การที่ครูเอาใจใส่ผู้เรียนให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ภาพที่ดีต่อการเรียน (Al-Medfa.1984:3260-A) ความประทับใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ การใช้ความพยายามในการศึกษาเล่าเรียนสูง (Neuman.1985 : 3232-A)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Okey. 1990 : 2924-A; Brown. 1987 : 2221-A; Callan. 1988 : 2610-A; Clark. 1989 : 478-A; Oldani.1986:3628-A) เจตคติของนักเรียนที่มีต่อปทัสฐานของสังคมหรือการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางสังคม ความรู้สึกไร้อำนาจ แรงจูงใจของนักเรียน กลุ่มเพื่อน (Iribarren. 1986 : 37-A) ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ (Rowley. 1989 : 847-A) การมีมโนภาพแห่งตนว่าตนเอง ไม่มีความสามารถทางสมอง (Epstein. 1989 : 3155-A) การจัดโครงการสร้างให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อป้องกันการออกกลางคัน (Curtiss. 1990 : 2699-A) การรับรู้ประวัติของครอบครัวในรุ่นปู่ย่าตายายและรุ่นพ่อแม่ว่าเป็นบุคคลที่มีประวัติการออกกลางคันเช่นกัน (Okey. 1990 : 2924-A) การรับรู้ดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดมโนภาพแห่งตนว่า ตนเองคงจะหนีไม่พ้นการออกกลางคันเช่นเดียวกันกับรุ่นบรรพบุรุษ ในขณะที่เดียวกันการที่ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำทำให้นักเรียนออกกลางคันด้วย เพราะนอกจากครูไม่ส่งเสริมให้นักเรียนมีขวัญกำลังใจที่จะเรียนจนจบแล้ว ครูยังกลับสนับสนุนให้นักเรียนออกจากโรงเรียนอีกด้วย (Rowley. 1989 : 847-A)

สำหรับผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการออกกลางคันในประเทศไทยที่ทำเมื่อไม่นานมานี้ คือ การประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมสามัญศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2535 สามารถ जानเนสสาเหตุการออกกลางคันได้เป็น 13 ประเด็น ดังตารางต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 43-44)

ตาราง 3 แสดงการออกกลางคันจำนวนกตามสาเหตุ

ลำดับความสำคัญ	อันดับที่ 1		อันดับที่ 2		อันดับที่ 3		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้ปกครองขาดทุน- ทรัพย์ที่จะสนับสนุน ให้เรียนต่อ	*135	33.83	72	19.94	42	14.09	*249	23.54
2. ออกไปประกอบ อาชีพหาเงินช่วย ครอบครัว	*77	19.30	48	13.30	27	9.06	152	14.37
3. ออกไปช่วยผู้ ปกครองทำงาน	*67	16.9	73	20.22	24	8.05	*164	15.50
4. เกียจคร้าน เปื่อ- หน่ายการเรียน	54	13.53	56	15.51	78	26.16	*188	17.77
5. สติปัญญาไม่ดี/ ผลการเรียนอ่อน	21	5.26	18	4.99	32	10.74	71	6.71
6. ผู้ปกครองไม่เห็น ประโยชน์ของ การเรียน	17	4.26	22	6.09	15	5.03	54	5.10

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับความสำคัญ	อันดับที่ 1		อันดับที่ 2		อันดับที่ 3		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7. มีความลำบากในการเดินทางมาเรียน	15	3.76	47	13.02	35	11.74	97	9.17
8. มีปัญหาครอบครัวแตกแยก	11	2.76	14	3.88	18	6.04	43	4.06
9. มีปัญหาด้านสุขภาพ	1	0.25	6	1.66	11	3.69	18	1.70
10. ความประพฤติไม่ดี	1	0.25	2	0.55	4	1.34	7	0.66
11. เพื่อนที่ไม่เรียนซ้ำกัน	-	-	3	0.83	9	3.02	12	1.14
12. ออกไปขอขณ	-	-	-	-	1	0.34	1	0.09
13. ออกไปมีครอบครัว	-	-	-	-	2	0.68	2	0.19
รวม	399	100.0	361	100.0	298	100.0	1,058	100.0

จากตารางจะเห็นว่า นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น การขาดทุนทรัพย์ที่จะสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อ การออกไปประกอบอาชีพ การช่วยผู้ปกครองทำงาน ที่ทำให้ นักเรียนออกกลางคันมากแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น สติปัญญาไม่ดี/เรียนอ่อน ซึ่งตรงกันกับปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่ทำให้นักเรียนเกิดสภาพแห่งตนเรื่องสติ-

ปัญหาไม่อำนวยความสะดวกที่ผู้ปกครองไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนก็อาจทำให้เด็กเรียนเกิดการรับรู้ ไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนไปด้วย นอกจากนี้ยังมีเรื่องของปัญหาครอบครัว และกลุ่มเพื่อนอีกด้วยเช่นกัน

สำหรับผลงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนจนสำเร็จการศึกษา หรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นนั้น จากการประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมสามัญศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2535 อีกเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 38-42) พบว่าการดำเนินงานของโครงการขยายโอกาส ฯ ทำให้มีเด็กเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นไปตามเป้าหมายของแผนและมีผลทำให้อัตราการเรียนต่อ ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการขยายโอกาส ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีมาตรการพิเศษเมื่อเข้าโครงการขยายโอกาส ฯ มาตรการพิเศษดังกล่าวได้แก่ การลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองด้านต่าง ๆ การให้ทุนแก่นักเรียน การจัดการที่พักนักเรียนนอกระบบ การจัดรถจักรยานให้นักเรียนยืมใช้ การจัดโครงการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน การจัดการเรียนการสอนแบบกึ่งระบบโรงเรียนที่เอื้อประโยชน์ต่อการช่วยงานตามฤดูกาล การเปิดสาขาโรงเรียนที่อยู่นอกชุมชน เป็นต้น

จุดหมายขั้นต่อมาของโครงการ คือ ต้องการให้เด็กกลุ่มที่มาเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มนี้เรียนอย่างต่อเนื่องจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากข้อมูลปรากฏว่านักเรียนที่เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนอยู่ในโรงเรียนจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 90.31 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 94.47 และเด็กกลุ่มเดียวกันนี้เรียนอยู่จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 85.99 โดยออกจากโรงเรียนประมาณร้อยละ 14

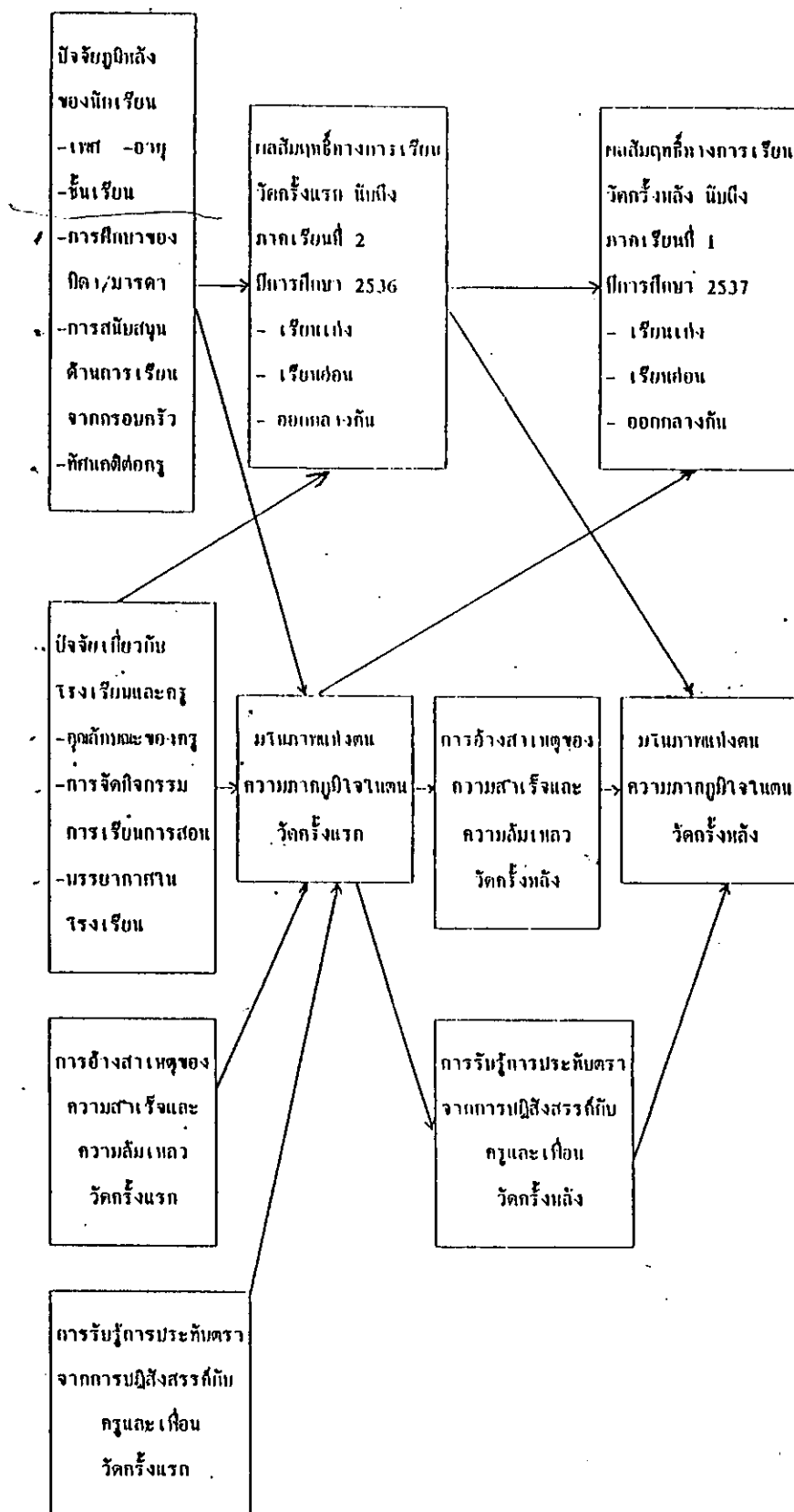
จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการออกกลางคัน และการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนจนจบ การศึกษาระดับต่าง ๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ารัฐได้มุ่งไปที่การให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก เนื่องจากประเทศของเรายังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องของปากท้องของประชาชนอยู่ หากท้องไม่อิ่มแล้ว คงไม่มีใครมีกำลังใจที่จะศึกษาหาความรู้

เมื่อมองงานอีกรูปหนึ่งจะ เห็นได้ว่ารัฐละ เลຍบัจจยที่เกี่ยวกับจิตพิสัยของคนใบ มุ่งำให้แต่ด้าน วัตถุจนลึ้มด้านจิตใจ หรือบัจจยด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม

จากกรอบความคิดตามแนวคิตถยฎีในภาพประกอบ 3 จะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อม ากลัตัวได้กในระยะเริ่มแรก คือ ครอบครัวและโรงเรียน มีอิทธิพลต่อผลลัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย ใต้แก่ ผลลัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและผลลัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ใต้แก่ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน นอกจากนั้นยังมีบัจจยทางจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยา ใต้แก่ การอ้างสาเหตุของความสำเร้งและความล้มเหลวในเรืองของความสำมารถ ความพยายาม รัชค ความยากง่ายของงาน การรับรู้การประทับตราจากการบฏีสังสรรค์กับครูและเพื่อนส่ง ผลต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนซ้ำลงไปอีก ซึ่งทำให้นักเรียนมีผลลัมฤทธิ์ทาง การเรียนอยู่ในระดับต่าง ๆ เช่น เรียนเก่ง เรียนอ่อน หรืออาจเรียนไม่ได้เลย จำเป็น ต้องออกกลางคันก่อนถึงเวลาจบหลักสูตรในแต่ละระดับไปซึ่งปรากฏการณ์ตามกรอบความคิดนี้ จะวนเวียนเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า การเกิดซ้ำ ๆ นี้ ยิ่งจะทำห้มโนภาพแห่งตน และความ ภาคภูมิใจในตนของนักเรียนเพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง

การวิจัยตามกรอบความคิดดังกล่าว เป็นการศึกษาระยะยาว (longitudinal study) และศึกษาติดตามนักเรียนกลุ่มเดียว เพื่อตรวจสอบว่าปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ สอดคล้องกับความจริงตามกรอบความคิดนี้หรือไม่ แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการ ศึกษาตามภาคตัดขวาง (cross-sectional study) ศึกษาถ้กับนักเรียนหลายกลุ่มเพื่อ ตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของลักษณะบัจจยต่าง ๆ โดยใช้กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศีกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 3 กลุ่มหลัก หากข้อมูลสอดคล้องกับกรอบความคิดตามทฤษฎีข้างต้น ลักษณะมโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตน การอ้างสาเหตุของความสำเร้ง/ล้มเหลว และการรับรู้การประทับตราของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ควรจะมีความแตกต่างกันโดยที่ความ แตกต่างของกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศีกษาปีที่ 3 ควรจะมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศีกษาปีที่ 1

จากกรอบความคิดตามทฤษฎีในภาพประกอบ 3 ตัวแปรภายนอกประกอบด้วยบัจจย เกี่ยวกับตัวนักเรียนและบัจจยเกี่ยวกับโรงเรียน โดยที่บัจจยทั้งสองมีหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) ต่างระดับกัน กล่าวคือ บัจจยเกี่ยวกับตัวนักเรียนมีนักเรียนเป็น หน่วยวิเคราะห์ส่วนบัจจยเกี่ยวกับโรงเรียนมีโรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ และเนื่องจาก

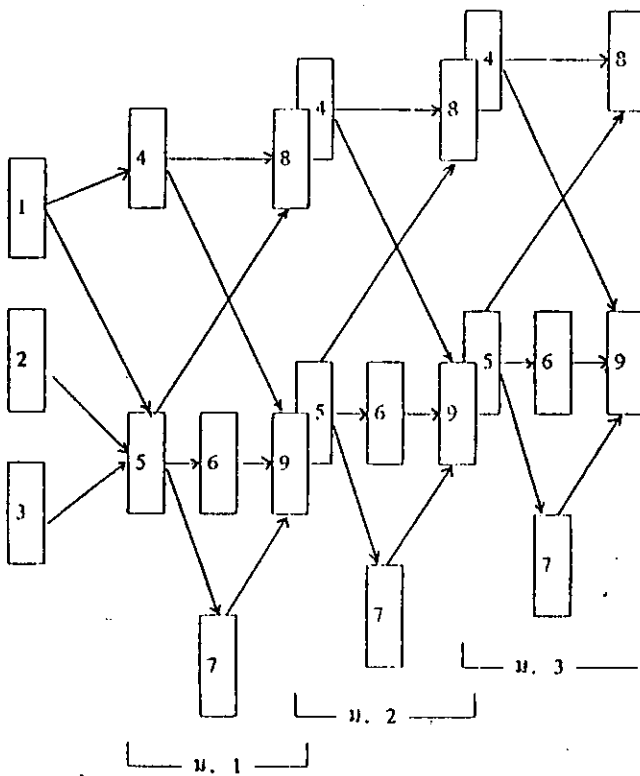

ภาพประกอบ 3 แสดงกรอบความคิดตามทฤษฎี

การที่มีหน่วยการวิเคราะห์ที่ต่างกันจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการรวมกลุ่ม (aggregation error) ประกอบกับการวิจัยครั้งนี้สนใจศึกษาปัจจัยและพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลัก โดยมุ่งศึกษาให้ได้รายละเอียดอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนเกี่ยวกับลักษณะที่แตกต่างกันของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน โดยเลือกที่จะศึกษาเฉพาะโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาลักษณ์เพียงโรงเรียนเดียว เป็นผลทำให้ตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพโรงเรียนทั้งหมดมีค่าคงที่ จึงมีกรอบความคิดสำหรับการวิจัยดังภาพประกอบ 4

จากกรอบความคิดสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยทำการวัดมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกเมื่อตอนต้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 และวัดอีกครั้งโดยใช้แบบวัดชุดเดิม ในตอนปลายภาคเรียนของภาคเรียนเดียวกันไปพร้อม ๆ กัน ทั้ง 3 ระดับ ซึ่งการจัดกระทำดังกล่าวเป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional study) แทนการศึกษาระยะยาว (longitudinal study) แต่จะเป็นการศึกษาแบบใดก็ตาม พื้นฐานความเชื่อมาจากการรอบแนวคตินักทฤษฎีที่ว่าปัจจัยภูมิหลังของนักเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตน การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และการรับรู้ผลการประคับพราจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อน และปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ยังส่งผลไปยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนซ้ำอีกด้วย สำหรับการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และการรับรู้ผลการประคับพราจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อน ผู้วิจัยทำการวัด 2 ครั้ง เช่นกัน โดยการวัดในครั้งแรกวัดร่วมกับปัจจัยภูมิหลังเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังๆ ดังกล่าว การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และผลการรับรู้การประคับพราจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนในการวัดครั้งแรก

จากการศึกษาดังกล่าว ถ้าปรากฏการณ์ตามความเป็นจริงเป็นไปตามกรอบแนวคตินักทฤษฎีสำหรับการวิจัยครั้งนี้แล้ว เมื่อเปรียบเทียบคะแนนวัดมโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนในการวัดครั้งแรกกับครั้งหลังจะแตกต่างกันทุกกลุ่ม และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนการวัดมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนจากการวัดครั้งแรกด้วยกันระหว่างนักเรียน

ภาพประกอบ 4 แสดงกรอบความคิดสำหรับการวิจัย

- 1 หมายถึง ภูมิหลังของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นเรียน การศึกษาของบิดา/มารดา
ผู้ปกครอง การให้การสนับสนุนต่อการเรียน นอกรอบห้อง และทัศนคติต่อครู
- 2 หมายถึง การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว ในเรื่องของความ
พยายาม ความสามารถ โชค และความยากง่ายของงาน ในการวัดครั้งแรก
- 3 หมายถึง การรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิบัติงานที่กับครูและเพื่อนในการวัดครั้งแรก
- 4 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการวัดครั้งแรกจากคะแนนเฉลี่ยสะสม
นับถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 (กรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3)
และคะแนนการสอบคัดเลือก (กรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1)
- 5 หมายถึง มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ในการวัดครั้งแรกตอนต้น
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537
- 6 หมายถึง การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว ในเรื่องของความ
พยายาม ความสามารถ โชค และความยากง่ายของงาน ในการวัดครั้งแรก
- 7 หมายถึง การรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิบัติงานที่กับครูและเพื่อนในการวัดครั้งแรก
- 8 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน วัดครั้งแรกจากคะแนนเฉลี่ย (กรณี
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) และคะแนนเฉลี่ยสะสม (กรณีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
และ 3) นับถึงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537
- 9 หมายถึง มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ในการวัดครั้งแรกตอนปลาย
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในกลุ่มของนักเรียนเรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคันจะยังมีความแตกต่างกันมากขึ้น และจะเป็นเช่นเดียวกันในการวัดครั้งหลังด้วย

สมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาปรากฏการณ์ที่เป็นจริงว่าจะสอดคล้องกับปรากฏการณ์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีสำหรับการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ ผู้วิจัยมีสมมติฐานการวิจัยว่า

1. ปัจจัยภูมิหลัง อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน การศึกษาของบิดา/มารดา การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัวและทัศนคติต่อครูผู้สอน และปัจจัยตามแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมอันได้แก่ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติสร้างสรรค์กับครูและเพื่อน ในการวัดครั้งแรก มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนในการวัดครั้งแรก

2. ปัจจัยภูมิหลังของนักเรียน ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคม ได้แก่ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และปัจจัยทางสังคมวิทยา ได้แก่ การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติสร้างสรรค์กับครูและเพื่อน ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเอง ในการวัดครั้งแรก มีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ในการวัดครั้งหลัง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเอง ระหว่างการวัดครั้งแรกกับการวัดครั้งหลังของนักเรียนแต่ละระดับ จะมีความแตกต่างกันระหว่างการวัดทั้งสองครั้งนั้น และความแตกต่างดังกล่าวของนักเรียนที่เรียนเก่งจะเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียน ในขณะที่นักเรียนที่เรียนอ่อนก็จะลดลงเรื่อย ๆ หรือคงที่

4. ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และ ความภาคภูมิใจในตนเองระหว่างกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะมีมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า การที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน บางคนเรียนเก่ง บางคนเรียนอ่อน บางคนถึงกับต้องออกกลางคันนั้น เป็นผลมาจากการที่นักเรียนมีปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลัง ปัจจัยทางสังคมวิทยา และปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมที่แตกต่างกันอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง กลุ่มที่ 2 จำนวน 11 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดสุทธิวาราม โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย โรงเรียนสายปัญญา โรงเรียนยานนาวาเวศวิทยาคม โรงเรียนนนทรีวิทยา โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โรงเรียนวัดสระเกษ โรงเรียนเรศศึกษาทุ่งมหาเมฆ และโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนแบบเจาะจงเพียงโรงเรียนเดียว เพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนเกี่ยวกับสภาพที่แตกต่างกันของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการควบคุมให้ตัวแปรสภาพโรงเรียนมีค่าคงที่ และเลือกเฉพาะโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม เนื่องจากเป็นโรงเรียนระดับกลาง มีความหลากหลายในหลายด้าน เช่น มีนักเรียนที่เรียนเก่งในระดับที่สอบเข้าศึกษาต่อโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากโรงเรียนหนึ่งได้ ในขณะที่

ถึงนักเรียนที่เรียนปานกลาง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนสหศึกษา สภาพสังคมในโรงเรียนเป็นจริงคล้ายกับสังคมภายนอกที่มีบุคคลทั้งชายและหญิงอยู่รวมกัน ไม่เหมือนกับโรงเรียนหลายโรงเรียนในกลุ่มเดียวกันแต่เป็นโรงเรียนชายล้วนหรือหญิงล้วน เช่น โรงเรียนวัดสุทธิวราคาราม โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสายปัญญา โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนนี้มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 ซึ่งมีระดับละ 14 ห้องเรียน รวม 52 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องเรียนโดยเฉลี่ยประมาณห้องเรียนละ 45-50 คน นำมาแบ่งเป็นชั้นตามระดับชั้นเรียน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3) และแบ่งตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ นักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน รวมทั้งหมด 9 กลุ่ม การพิจารณาแบ่งกลุ่มนักเรียนพิจารณาจากคะแนนการสอบเข้าเรียนต่อ กรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยสะสม นับถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 กรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 นักเรียนที่เรียนเก่ง คือ ผู้ที่ได้คะแนน คิดเป็นตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป และนักเรียนที่เรียนอ่อน คือ นักเรียนที่ได้คะแนน คิดจากตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา สำหรับนักเรียนที่ออกกลางคันพิจารณาจากนักเรียนที่ออกกลางคันในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 และมิได้ไปศึกษาต่อที่อื่นอีก

จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จากนักเรียนแต่ละกลุ่มให้ได้กลุ่มละประมาณ 50 คน กรณีที่กลุ่มใดมีจำนวนไม่ถึง 50 คน จะใช้เป็นหน่วยตัวอย่างหมดทุกคน ผลการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ระดับชั้นเรียน		
	ม.1	ม.2	ม.3
นักเรียนที่เรียนเก่ง	50	50	50
นักเรียนที่เรียนอ่อน	50	50	50
นักเรียนที่ออกกลางคัน	39	45	36

ข้อมูลสำหรับการวิจัย

ข้อมูลสำหรับการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ รวม 6 ตัวแปร คือ

1. ภูมิหลังของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นเรียน การศึกษาของผู้ปกครอง
การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว และทัศนคติต่อครู

การศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาในระบบ
โรงเรียนของผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นบิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ และอื่น ๆ

การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียน
ได้รับความเอาใจใส่ดูแลด้านการเรียน เช่น ผู้ปกครองคอยซักถามถึงการเรียนที่โรงเรียน
เป็นต้นปรึกษาเมื่อนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนให้นักเรียน ไปประชุมผู้ปกครองตามที่
โรงเรียนนัดหมาย เป็นต้น

ทัศนคติต่อครู หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับครูผู้สอนในด้านที่ครู
เป็นที่พึ่งหรือให้คำปรึกษาด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว

2. ตัวแปรทางจิตวิทยาสังคม คือ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความ
ล้มเหลว หมายถึง ลักษณะการใช้เหตุผล หรือการตีความพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนเองหรือ
บุคคลอื่นว่าประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากความสามารถ
ความพยายาม ความยากง่ายของงาน และโชค

3. ตัวแปรทางสังคมวิทยา คือ การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน หมายถึง การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองในด้านการเรียนจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อนและมีการตีความหมายข้อมูลที่นักเรียนได้รับหรือการได้รับการประทับตราจากผู้อื่นว่านักเรียนเป็นคนเรียนเก่ง หรือเรียนอ่อน

4. ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หมายถึง คะแนนจากการสอบหรือจากการทำกิจกรรมที่ครูมอบหมายหรือจากทั้งสองอย่าง ซึ่งแสดงถึง ความก้าวหน้าหรือความบกพร่องในด้านทักษะหรือในองค์ความรู้ของนักเรียน พิจารณาจาก คะแนนการสอบคัดเลือก (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) และคะแนนเฉลี่ยสะสม (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2,3)

5. ผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน

มโนภาพแห่งตน หมายถึง ทักษะและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง หรือ มองดูตนเองเหมือนกับที่ผู้อื่นมอง เปรียบเสมือนดังตนเป็นกระจกเงา สะท้อนภาพของตนเอง ตามที่ผู้อื่นคิดเห็นทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตน ได้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

ความภาคภูมิใจในตน หมายถึง การประเมินคุณค่าของตนเองตามทักษะ และ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง (การประเมินมโนภาพแห่งตน) ในเรื่องความสามารถ ความสำคัญ การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จล้มเหลว การยอมรับว่าตนเองมีค่า ในสังคม รวมถึงการยอมรับจากบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครู-อาจารย์ และเพื่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่]

1.1 แบบสอบถาม แบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 5 ชุด เพื่อ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียน การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความ ล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน เครื่องมือดังกล่าวมีทั้งเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และ เครื่องมือที่ผู้วิจัยปรับปรุงดัดแปลงมาจากแหล่งต่าง ๆ

1.2 แบบกรอกข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการออกกลางคัน
ของนักเรียน จำนวน 1 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประเด็น
การสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก และแบบบันทึกการสัมภาษณ์

เครื่องมือ ทั้ง 2 ประเภท มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน

แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นเรียน การศึกษาของ
บิดา/มารดาหรือผู้ปกครอง การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัวและทัศนคติ
ต่อครู เครื่องมือชุดนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ยกเว้นตอนที่เกี่ยวกับการได้รับ
การสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้แปลและปรับปรุงจากแบบสอบถามของ
คิฟเฟอร์ (Kifer, 1977 : 339-340) แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1
เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ด้านคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียน โดยให้นักเรียนกรอกข้อความ
หรือขีดเครื่องหมาย หน้าข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม
เกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบโดย
ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย เลือกตอบว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" หลังจากอ่านข้อความ
จำนวน 20 ข้อ โดยข้อที่นักเรียนตอบว่าใช่จะได้ 1 คะแนน สำหรับข้อที่นักเรียนตอบว่า
ไม่ใช่ นักเรียนจะได้ 0 คะแนน หากนักเรียนได้คะแนนจากแบบสอบถามนี้สูงหมายความว่า
นักเรียนได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากทางครอบครัวเป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้าม
หากนักเรียนได้คะแนนต่ำจะหมายความว่า นักเรียนไม่ได้รับการสนับสนุนให้ได้เรียนอย่าง
เต็มที่เท่าที่ควร ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่นักเรียนมีต่อครู มีลักษณะเป็น
แบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งจะมีช่วงคะแนนตั้งแต่ 0-80
คะแนน โดยให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย ลงในช่องตัวเลือกตามความคิดเห็นของนักเรียน
หากนักเรียนได้คะแนนสูงจากแบบสอบถามนี้ หมายความว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครูผู้สอน
ในทางตรงกันข้าม หากนักเรียนได้คะแนนต่ำหมายความว่านักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ
ครูผู้สอน แบบสอบถามชุดนี้ปรากฏในภาคผนวก ข

2. แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามการอ้างสาเหตุของความสำเเร็จและความล้มเหลว

การอ้างสาเหตุของความสำเเร็จและความล้มเหลว หมายถึง ลักษณะการใช้เหตุผลหรือการตีความพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนเอง หรือบุคคลอื่นว่าประสบความสำเเร็จหรือความล้มเหลว นั้น มีสาเหตุเนื่องมาจากความสามารถ ความพยายาม ความยากง่ายของงาน หรือโชค แบบสอบถามชุดนี้ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามการอ้างสาเหตุของความสำเเร็จและความล้มเหลวของ จรัล ภูริดิวัฒน์ (จรัล ภูริดิวัฒน์. 2532 : 114-116) ตามทฤษฎีของไวเนอร์ (Weiner. 1983 : 168-170) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งจะมีคะแนนรวมระหว่าง 0-160 คะแนน สำหรับการแปลความหมายของคะแนน คือ ถ้านักเรียนทำคะแนนได้สูงแสดงว่านักเรียนเชื่อว่าสาเหตุของการที่นักเรียนประสบความสำเเร็จหรือความล้มเหลวมาจากเหตุในข้อที่นักเรียนเลือกจริงในทางตรงกันข้าม หากนักเรียนได้คะแนนต่ำแสดงว่า นักเรียนไม่เชื่อว่าการประสบความสำเเร็จหรือความล้มเหลวจากสาเหตุในข้อที่นักเรียนเลือก ตัวอย่างเช่น ในข้อ 0) ถ้านักเรียนเลือกข้อนี้เป็ความจริงที่สุด นักเรียนจะได้คะแนน 4 คะแนน หมายความว่านักเรียนเชื่อว่านักเรียนประสบความสำเเร็จในการเรียนวิชาต่าง ๆ เป็นเพราะความสามารถของนักเรียนเองจริง ๆ ไม่ได้มาจากสาเหตุของโชค แต่ถ้านักเรียนเลือกข้อนี้ว่าไม่จริงเลย นักเรียนจะได้ 0 คะแนน หมายความว่านักเรียนไม่เชื่อว่าที่นักเรียนประสบความสำเเร็จในการเรียนวิชาต่าง ๆ ได้เนั้นเป็นเพราะนักเรียนมีความสามารถเอง อาจจะเป็เพราะความโชคดีของนักเรียนหรือบังเอิญข้อสอบง่าย เป็นต้น

3. แบบสอบถามชุดที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อน

การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อน หมายถึง การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองในด้านการเรียนจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อนและมีการตีความหมายข้อมูลที่นักเรียนได้รับ หรือการได้รับการประทับตราจากผู้อื่นว่านักเรียนเป็นคนเรียนเก่งหรือเรียนอ่อน แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ตัวเลือก

ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 20 ข้อ มีคะแนนรวมระหว่าง 0-80 คะแนน โดยให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย ลงในช่องว่างของตัวเลือก ตามความเป็นจริงของนักเรียน สำหรับความหมายของคะแนนที่ได้นั้น คือ หากนักเรียนได้คะแนนสูงหมายความว่านักเรียนยอมรับการประทุษร้ายของครูและเพื่อน ๆ ว่าเป็นจริง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ นักเรียนยอมรับในสิ่งที่ครูและเพื่อนบอกเกี่ยวกับตัวนักเรียนว่าเป็นจริงตามที่ครูและเพื่อน ๆ พูด ตัวอย่างเช่นในข้อ 0) หากนักเรียนเลือกข้อนี้จริงที่สุด นักเรียนจะได้ 4 คะแนน หมายความว่านักเรียนเชื่อว่าคำติ หรือคำชมที่ครูพูดเกี่ยวกับตัวนักเรียนนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ตรงกับที่นักเรียนเป็นอยู่จริง แต่ถ้านักเรียนเลือกข้อนี้ว่าไม่จริงเลย หมายความว่า นักเรียนไม่เชื่อในสิ่งที่ครูติหรือชมว่าเป็นจริงตามนั้น ตัวของนักเรียนเองมิได้เป็นอย่างที่ครูติชมเลย

4. แบบสอบถามชุดที่ 4 แบบสอบถามมโนภาพแห่งตน

มโนภาพแห่งตน หมายถึง ทักษะและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเองหรือมองตนเองเหมือนกับที่ผู้อื่นมอง เปรียบเสมือนดังตนเป็นกระจกเงา สะท้อนภาพของตนเองตาม que ผู้คนอื่นคิดเห็นทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยแปลและปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของบรูคโอเวอร์ (Brookover's Test) (Kifero. 1977 : 349-351) อ้างอิงมาจาก Brookover. 1964, 1965) มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ และสร้างเองจำนวน 8 ข้อ รวมเป็น 20 ข้อ โดยให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับตัวนักเรียนมากที่สุด โดยมีคะแนนรวมระหว่าง 0-80 โดยที่ถ้านักเรียนได้คะแนนสูงจากการทำแบบสอบถาม หมายความว่านักเรียนมีทักษะและความรู้สึกต่อตนเองในทางบวก ในทางตรงกันข้ามถ้านักเรียนได้คะแนนต่ำจะมีความหมายว่านักเรียนมองตนเองในทางที่ไม่ดี หรือในทางลบ

5. แบบสอบถามชุดที่ 5 แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตน

ความภาคภูมิใจในตน หมายถึง การประเมินคุณค่าของตนเองตามทักษะและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง (การประเมินมโนภาพแห่งตน) ในเรื่องความสามารถ

ความสำคัญ การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จล้มเหลว การยอมรับว่าตนเองมีค่าในสังคม รวมถึงการยอมรับจากบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครู-อาจารย์ และเพื่อน แบบสอบถามชุดนี้ ผู้วิจัยแปลและปรับปรุงมาจากแบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเองของเกอร์นี (Gurney. 1988 : 130-131) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบข้อความให้เด็กเรียนอ่านแล้วเลือกตอบว่า จริง หรือ ไม่จริง จำนวน 37 ข้อ และผู้วิจัยสร้างเพิ่มเติม 3 ข้อ รวมเป็น 40 ข้อ หากนักเรียนได้คะแนนสูงจากการทำแบบสอบถาม หมายความว่านักเรียนประเมินตนเองว่ามีค่า มีความสำคัญต่อบุคคลอื่น แต่ถ้านักเรียนได้คะแนนต่ำ จะหมายความว่านักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองน้อย ไม่มีค่าในความรู้สึกของคนอื่น ๆ

6. แบบกรอกข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนจากการสอบหรือจากการทำกิจกรรมที่ครูมอบหมาย หรือจากทั้งสองอย่าง ซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าหรือความบกพร่องในด้านทักษะหรือในองค์ความรู้ของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พิจารณาจากคะแนนการสอบคัดเลือก ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยสะสมนับถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 แบบกรอกนี้เป็นแบบกรอกที่ผู้วิจัยสร้างเอง โดยมีลักษณะเป็นแบบกรอกข้อมูลชื่อ นามสกุล ชั้นเรียน คะแนนสอบเข้าศึกษาต่อหรือคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียน

7. ประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (indepth interview)

7.1 ประเด็นเกี่ยวกับภูมิลำเนา ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคม สภาพความเป็นอยู่ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การได้รับการสนับสนุนทางด้านการเรียนจากครอบครัว ของนักเรียน และทัศนคติที่นักเรียนมีต่อครูผู้สอน เช่น

- พ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียนทำงานอะไร มีรายได้ประมาณเท่าไร บ้านที่อยู่นี้เป็นของนักเรียนเอง หรือเป็นบ้านเช่า ถ้าเป็นบ้านเช่านักเรียนพอจะทราบค่าเช่าบ้านหรือไม่ นักเรียนคิดว่าพ่อแม่ หรือผู้ปกครองสามารถส่งเสียให้นักเรียนเรียนจนจบการชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้หรือไม่ และสามารถส่งเสียให้นักเรียนเรียนต่อชั้นที่สูงขึ้นไปอีก

ได้หรือไม่ ตัวนักเรียนเองอยากที่จะเรียนในระดับที่สูง ๆ ขึ้นไปหรือไม่ เพราะเหตุใด นอกเหนือจากรายได้ของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองแล้ว หากนักเรียนมีพี่ที่ทำงานแล้วพวกพี่ ๆ ได้ให้เงินกับทางบ้านเป็นค่าใช้จ่ายด้วยหรือไม่ นักเรียนคิดว่าพอใจกับสภาพความเป็นอยู่แบบใดหรือไม่ ทำไมจึงคิดเช่นนั้น เพื่อนบ้านแถวนี้เป็นอย่างไรบ้าง เป็นมิตรหรือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านใดบ้าง มากน้อยเท่าไร อย่างไร รู้สึกอย่างไรกับเพื่อนบ้าน

- พ่อแม่และสมาชิกในบ้านคนอื่น ๆ ให้ความช่วยเหลือในด้านการเรียน กับนักเรียนอย่างไรบ้าง เวลาที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนนักเรียนมักจะปรึกษาใคร และเขาสามารถให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนได้มากน้อยเพียงใด และถ้าสมาชิกในบ้านของนักเรียนไม่สามารถเป็นที่ปรึกษาในเรื่องการทำการบ้านของนักเรียนได้ นักเรียนทราอย่างไร พ่อแม่ หรือผู้ปกครองเคยช่วยนักเรียนทำการบ้าน การฝีมือ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียน มอบหมายให้นักเรียนทำบ้างหรือไม่ พวกเขาลงมือช่วยเหลือ หรือนักเรียนต้องเฝ้าปากขอความช่วยเหลือ

- นักเรียนคิดว่าครูที่สอนนักเรียนเป็นครูที่ดีหรือไม่ดีต่อนักเรียนอย่างไร ครูที่ดีสำหรับนักเรียนคืออย่างไร นักเรียนประทับใจครูคนใดเป็นพิเศษบ้างหรือไม่ ครูท่านนั้นมีอะไรที่ทําให้นักเรียนประทับใจได้ ครูสอนให้ความรู้และอบรมนักเรียนอย่างไรบ้าง นักเรียนเชื่อฟังและทำตามคำที่ครูอบรมสั่งสอนหรือไม่ ทำไมจึงทำ/ไม่ทำ นอกเหนือจากที่ครูให้ความรู้กับนักเรียนแล้ว ครูยังสามารถเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนในเรื่องส่วนตัวอื่น ๆ ได้หรือไม่ นักเรียนเคยไปปรึกษาเรื่องเรียนหรือเรื่องส่วนตัวอื่น ๆ กับครูบ้างหรือไม่ และเรื่องที่นักเรียนไปปรึกษาครูนั้นได้แก่เรื่องอะไรบ้าง ทำไมนักเรียนจึงไว้วางใจไปปรึกษาครูท่านนั้น นักเรียนคิดว่ามีครูที่ไม่รักไม่เมตตาต่อนักเรียนบ้างหรือไม่ ถ้ามีอะไรที่ทําให้นักเรียนคิดเช่นนั้น

7.2 ประเด็นเกี่ยวกับการอ้างสาเหตุของความสำเเร็จและความล้มเหลว

- นักเรียนคิดว่าตนเองประสบความสำเร็จ/ความล้มเหลวในการเรียนหรือไม่ อะไรที่ทําให้นักเรียนคิดเช่นนั้น การที่นักเรียนประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นมาจากสาเหตุอะไร สาเหตุจากตัวนักเรียนเองที่สติปัญญาไม่ดี หรือนักเรียนไม่คอยสนใจเอาใจใส่การเรียนเท่าที่ควร หรือสุขภาพร่างกายของนักเรียนไม่แข็งแรง หรือสาเหตุจาก

การที่ครูสอนเร็วเกินไปจนนักเรียนตามไม่ทัน หรือสอนช้าไปทำให้เบื่อหน่าย หรือข้อสอบยากเกินไป พิมพ์ไม่ชัดเจน ให้ความเวลาทำข้อสอบน้อยไป นักเรียนเคยลองค้นหาสาเหตุที่ทำให้ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ/ล้มเหลวในการเรียนหรือไม่ หากเคย นักเรียนได้ลองหาวิธีการแก้ไขหรือไม่ ผลเป็นอย่างไร นักเรียนเชื่อเรื่องโชคหรือไม่ การเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับโชคดีหรือร้ายหรือไม่ ทำไมนักเรียนคิดเช่นนั้น

7.3 ประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อน

- นักเรียนเห็นว่าคนอื่น ๆ เช่น เพื่อน ครู พ่อแม่ คิดเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างไร ทำไมนักเรียนจึงคิดเช่นนั้น ในเรื่องการเรียนนักเรียนเห็นว่าตนเองมีความสามารถทางการเรียนเป็นอย่างไร คนอื่น ๆ เช่น พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง สมาชิกที่บ้าน ครู เพื่อน ๆ เห็นว่านักเรียนมีความสามารถทางการเรียนอย่างไร นักเรียนพูดคุยกับสมาชิกในบ้านมากน้อยแค่ไหน มักจะพูดคุยกันเรื่องอะไร ที่โรงเรียนนักเรียนได้พูดคุยกับครูนอกเหนือเวลาเรียนปกติบ้างหรือไม่ พูดกันเรื่องอะไรบ้าง และเช่นเดียวกันกับเพื่อน ๆ นักเรียนพูดคุยกับเพื่อนมากน้อยเพียงใด พูดกันเรื่องอะไรบ้าง นักเรียนรู้สึกว่าการพูดคุยกับบุคคลอื่นเป็นประโยชน์กับนักเรียนหรือไม่ เป็นประโยชน์/ไม่เป็นประโยชน์อย่างไร การพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ทำให้นักเรียนรู้ว่าพวกเขาคิดอย่างไรเกี่ยวกับตัวนักเรียนหรือไม่ และตัวนักเรียนเองคิดว่าเป็นอย่างไรที่พวกเขาคิดหรือไม่ ทำไมจึงคิดว่าเป็น/ไม่เป็นอย่างที่พวกเขาคิด

7.4 ประเด็นเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เข้ามาเรียนได้โดยวิเศษ เช่น สอบเข้า 60 เปอร์เซ็นต์ที่ผ่านใกล้โรงเรียน โควตา นักเรียนคิดว่าวิธีการเข้าเรียนดังกล่าวดี/ไม่ดีสำหรับนักเรียนอย่างไร และจะเป็นผลอย่างไรกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักเรียนคิดว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถในการเรียนอยู่ในระดับใด ทำไมจึงคิดเช่นนั้น วิชาใดที่นักเรียนทำคะแนนได้ดีที่สุด/แย่ที่สุด ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ผลการเรียนของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาเป็นอย่างไร เมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนคิดว่าผลการเรียนเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษา ผลการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 เป็นอย่างไร นักเรียนพอใจกับผลการเรียนนั้น ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด นักเรียนคิดว่าผลการเรียนของนักเรียนสามารถเรียนต่อได้จนจบชั้นที่สูงขึ้นไปได้หรือไม่ทำไมจึงคิดเช่นนั้น ความรู้

ความสามารถอย่างนักเรียนในขณะนี้ นักเรียนคิดว่าน่าจะเรียนต่อในชั้นอุดมศึกษาสาขาใด หรืออยากจะทำอะไรในอนาคต

7.5 ประเด็นเกี่ยวกับมโนภาพแห่งตน

- เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเพื่อนสนิทของนักเรียนด้วยกัน นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถทางการเรียนเป็นอย่างไร เพราะสาเหตุอะไรบ้างที่ทำให้นักเรียนคิดเช่นนั้น นักเรียนเป็นคนมีสติปัญญาดีหรือไม่ หรือมีสติปัญญาไม่ดีเท่าไรนักแต่อาศัยความขยันหมั่นเพียรจึงเรียนได้ นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถเรียนได้สูงสุดชั้นใด เหตุใดจึงคิดเช่นนั้น นักเรียนทราตนึกให้เหมาะสมกับความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนหรือยัง เช่น ที่นักเรียนคิดว่านักเรียนเป็นเด็กเรียนเก่ง แต่นักเรียนจะเรียนได้ดีกว่านี้ถ้านักเรียนขยันดูหนังสือให้มากกว่านี้ หรือที่นักเรียนคิดว่านักเรียนเป็นคนเก่ง ไม่มีความสามารถในการเรียนเท่าใดนัก นักเรียนได้ลองพยายามอย่างที่สุดแล้วหรือยัง

7.6 ประเด็นเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตน

- นักเรียนเข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้ได้ด้วยวิธีการใด นักเรียนคิดว่าวิธีที่นักเรียนเข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้ได้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตนเองหรือไม่ นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองทางการเรียนเรื่องอะไรบ้าง ท้าวมเรื่องนั้น ๆ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจได้ นอกจากความภาคภูมิใจในด้านการเรียนแล้ว นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองในเรื่องอะไรอีก นักเรียนเคยรู้สึกอายที่สอบได้คะแนนไม่ดีบ้างหรือไม่ ท้าวม/อะไรที่ทำให้นักเรียนรู้สึกเช่นนั้น และนักเรียนได้หาทางแก้ไขหรือไม่ อย่างไร และผลที่ออกมาเป็นอย่างไร ผลจากการที่นักเรียนลองแก้ไขปัญหานั้นทำให้นักเรียนรู้สึกดีขึ้น มีความภาคภูมิใจมากขึ้นบ้างหรือไม่ หรือนักเรียนไม่เคยคิดที่จะแก้ไขส่วนบกพร่องของนักเรียน ท้าวมจึงคิดเช่นนั้น บุคคลรอบ ๆ ข้าง เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ ที่บ้าน มีอะไรที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวพวกเขาบ้าง ตัวอย่าง เช่น นักเรียนมีพ่อเป็นวิศวกร นักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจที่ได้เกิดเป็นลูกพ่อ และพยายามที่จะดำเนินรอยตามพ่อ เป็นต้น และเมื่อนักเรียนเห็นว่าเป็นคนอื่น ๆ มีอะไรที่ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจในตัวพวกเขา ในขณะเดียวกันพวกเขาก็เห็นความสำคัญในสิ่งที่นักเรียนภาคภูมิใจ

เกี่ยวกับครู แบบสอบถามมโนภาพแห่งตน แบบสอบถามการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว เป็นต้น นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยายคม ที่นำชักกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ช่วงเดือนปลายกรกฎาคม 2537 จากนั้นตรวจให้คะแนน หาค่าอำนาจจำแนกโดยตัดเอา 25% ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ นำคะแนนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำมาเปรียบเทียบกับรอยใช้การแจกแจงที (t-distribution) เลือกข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 185) มาใช้เป็นเครื่องมือฉบับจริง ต่อจากนั้นนำข้อคำถามมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 171)

จากการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งฉบับได้ผลดังนี้ แบบสอบถามทัศนคติของนักเรียนต่อครูผู้สอนได้ค่าความเชื่อมั่น (r) เท่ากับ .92 แบบสอบถามการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว ได้ค่าความเชื่อมั่น (r) เท่ากับ .91 แบบสอบถามการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อน ได้ค่าความเชื่อมั่น (r) เท่ากับ .79 และแบบสอบถามมโนภาพแห่งตน ได้ค่าความเชื่อมั่น (r) เท่ากับ .91 สำหรับแบบสอบถามอื่น ๆ คือ แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตน แบบกรอกข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประเด็นการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขสัณเขภาพยา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอข้อมูลเกี่ยวกับคะแนนการสอบเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยายคม และติดต่อขอข้อมูลคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 นับถึง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 จากฝ่ายทะเบียน และฝ่ายวัดผลของโรงเรียน แล้วคัดลอกลงในแบบกรอกรายชื่อทั้งหมด จากนั้นนำไปสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) ต่อไป

2. ดำเนินการวัดตัวแปรต่าง ๆ คือ ภูมิหลังของนักเรียน การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้การประทับตราจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อน

มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน โดยผู้วิจัยนำคหมานักเรียนที่ละระดับ ระดับละประมาณ 100 คน ทำแบบสอบถาม 5 ชุด ภายใต้นเดือนแรกของการเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 คือ วันที่ 20-31 พฤษภาคม ซึ่งนับเป็นการสอบวัดครั้งที่ 1 สำหรับการสอบวัดครั้งที่ 2 ทำภายใน 1 สัปดาห์ ก่อนการสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 คือ วันที่ 7-15 กันยายน 2537 ระยะเวลาห่างจากกันประมาณ 3 เดือน

3. สำหรับการสัมภาษณ์แบบยั้งลึกลั้น ได้สัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รวม 9 คน โดยพิจารณาเลือกนักเรียนที่จะสัมภาษณ์จากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เช่น เป็นนักเรียนที่เรียนเก่งที่สุด หรือเรียนอ่อนที่สุดในกลุ่ม เป็นต้น ผู้วิจัยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์นักเรียนคนละประมาณ 30 ถึง 45 นาที ต่อ 1 ราย หรือตามแต่สถานการณ์ในการสัมภาษณ์ ตามประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้

4. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เดือนตุลาคม 2537

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มีวิธีการวิเคราะห์ดังนี้

1.1 วิเคราะห์สถิติบรรยาย ได้แก่ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการกระจาย เพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงความถี่ของตัวแปรแต่ละตัว

1.2 วิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และการวิเคราะห์จำแนกประเภท (discriminant analysis) เพื่อตรวจสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรต้น ได้แก่ ภูมิหลัง การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานสร้างสรรค์กับครูและเพื่อนที่เฝ้าตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนโดยวิเคราะห์รวมทั้ง 3 ระดับชั้น และวิเคราะห์แยกที่ละระดับชั้น

1.3 วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในการวัดครั้งแรกและการวัดครั้งหลัง โดยวิเคราะห์รวมทั้ง 3 ระดับชั้น และวิเคราะห์แยกที่ละระดับ สถิติที่ใช้คือ t-test แบบ

dependent เพื่อตรวจสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างของตัวแปรตาม คือ มรณภาพ-
แห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ระหว่างการวัด
ครั้งแรกกับการวัดครั้งหลัง

1.4 วิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance) ของการวัด
ครั้งแรก-ใน 3 กลุ่ม (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3) และทำเช่นเดียวกันกับการวัดในครั้งหลัง
เพื่อตรวจสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างของตัวแปรตาม คือ มรณภาพแห่งตน และ
ความภาคภูมิใจในตนของกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อน และออกกลางคันในระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (indepth
interview) โดยวิเคราะห์ตามประเด็นเนื้อหา ใช้โปรแกรม The Ethnograph ด้วย
เครื่องคอมพิวเตอร์] พิจารณาตามกรอบความคิดว่าในด้านภูมิหลังของนักเรียน เช่น นักเรียน
ได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัวอะไรบ้างทั้งในด้านวัตถุ เช่น เงิน สิ่งของ
หรือในด้านจิตใจ เช่น การให้ความเอาใจใส่ในการเรียน การช่วยเหลือในการทำ
การบ้าน ทักษะที่นักเรียนมีต่อครู สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สูงหรือต่ำ เป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อน หรือต้องออกกลางคันจริงหรือไม่ นักเรียน
มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านการเรียนเป็นอย่างไร มีสิ่งใดบ้างที่ทำให้นักเรียน
เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและความภาคภูมิใจในตนเองเหล่านั้นทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนที่แตกต่างกันจริงหรือไม่ นักเรียนจะอ้างสาเหตุของการที่นักเรียนประสบ
ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนกันอย่างไรบ้าง มีสาเหตุอะไรที่ทำให้นักเรียนคิด
อ้างสาเหตุต่าง ๆ เหล่านั้น นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับการที่ครูและเพื่อน ๆ บอกกับ
นักเรียนว่านักเรียนเป็นคนเรียนเก่งบ้าง เป็นคนเรียนอ่อนบ้าง การบอกกล่าวของครูและ
เพื่อน ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อนักเรียนอย่างไร นักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน
และนักเรียนที่ออกกลางคันมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไรบ้าง พวกเขายอมรับสภาพ
ตามที่ผู้อื่นบอกเล่าว่าเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่ออกกลางคัน
หรือไม่ การวิเคราะห์จะเน้นการเปลี่ยนแปลงของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งด้านพุทธิสัยและ
จิตพิสัย ว่าเป็นไปตามกรอบความคิดของการวิจัยหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้ คือ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ผลการวิเคราะห์สถิติบรรยาย ได้แก่ ผลการแจกแจงความถี่และร้อยละ สำหรับการบรรยายลักษณะตัวแปรที่เป็นตัวแปรไม่ต่อเนื่อง และผลการคำนวณสถิติบรรยาย ได้แก่ มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ความเบ้ (skewness) ความโด่ง (kurtosis) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum) ของแต่ละตัวแปรกรณีที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง

1.2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และการวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis) ในการตรวจสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรต้น ได้แก่ ภูมิหลัง การอ้างสาเหตุ ของความสำเร็จและล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน ที่มีต่อตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน

1.3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในการวัดครั้งแรกและการวัดครั้งหลัง โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent ตรวจสอบความแตกต่างของตัวแปรตาม คือ คะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน

1.4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (analysis of covariance) ของการวัดครั้งหลัง จากการตรวจสอบความแตกต่างของตัวแปรตาม คือ คะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ของกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เมื่อควบคุมตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก มโนภาพแห่งตนวัดครั้งแรก และความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (indepth interview)

เพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้
สัญลักษณ์แทนชื่อตัวแปรในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

SEX หมายถึง เพศ

AGE หมายถึง อายุ

CLS หมายถึง ระดับชั้นเรียน

PED หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ปกครองของนักเรียนเรียนอยู่ในโรงเรียน

SUP1 หมายถึง การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากทางครอบครัวในการวัดครั้งแรก

ATT1 หมายถึง ทักษะของนักเรียนต่อครูผู้สอนวัดครั้งแรก

ATR1 หมายถึง การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งแรก

LAB1 หมายถึง การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานสร้างสรรค์กับครูและเพื่อน
วัดครั้งแรก

GPA1 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก

CON1 หมายถึง มโนภาพแห่งตนวัดครั้งแรก

EST1 หมายถึง ความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก

SUP2 หมายถึง การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัววัดครั้งหลัง

ATT2 หมายถึง ทักษะของนักเรียนต่อครูผู้สอนวัดครั้งหลัง

ATR2 หมายถึง การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งหลัง

LAB2 หมายถึง การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานสร้างสรรค์กับครูและเพื่อน
วัดครั้งหลัง

GPA2 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลัง

CON2 หมายถึง มโนภาพแห่งตนวัดครั้งหลัง

EST2 หมายถึง ความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งหลัง

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติบรรยาย ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) ผลการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และผลการวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis) ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในการวัดครั้งแรกและการวัดครั้งหลัง โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (analysis of covariance) ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติบรรยาย

ผู้วิจัยนำเสนอผลโดยแบ่งเป็นผลข้อมูลของตัวแปรต่อเนื่อง และผลข้อมูลของตัวแปรต่อเนื่อง ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารวมทั้งหมดจำนวน 420 คน ประกอบด้วย นักเรียนชาย จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 43.10 นักเรียนหญิงจำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 เมื่อแบ่งตามระดับชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 33.10 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 34.52 และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 32.38 นักเรียนในแต่ละระดับมีจำนวนใกล้เคียงกัน เมื่อแบ่งตามคุณลักษณะปรากฏว่าเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง และกลุ่มเรียนอ่อน จำนวน กลุ่มละ 150 คน คิดเป็นร้อยละ กลุ่มละ 35.71 และเป็นนักเรียนที่ออกกลางคันจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 28.58 ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของตัวแปรเพศ ระดับชั้น และกลุ่มนักเรียน

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	181	43.10
	หญิง	239	56.90
	รวม	420	100.00
ระดับชั้น	มัธยมศึกษาปีที่ 1	139	33.10
	มัธยมศึกษาปีที่ 2	145	34.52
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	136	32.38
	รวม	420	100.00
กลุ่ม	เรียนเก่ง	150	35.71
	เรียนอ่อน	150	35.71
	ออกกลางคัน	120	28.58
	รวม	420	100.00

เมื่อพิจารณาจากความโด่ง (kurtosis) จากการวัดทั้ง 2 ครั้ง พบว่า ลักษณะการกระจายของข้อมูลของตัวแปรเกือบทุกตัวแปรใกล้เคียงกับปกติ ถึงแม้ว่าในการวัดครั้งแรก อายุ และคะแนนเฉลี่ยสะสมมีลักษณะการกระจายเตี้ยกว่าปกติ แต่ไม่มากนัก สำหรับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอน มโนภาพแห่งตน การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อน รวมทั้งการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว จะมีลักษณะการกระจายของข้อมูลสูงกว่าปกติ และในการวัดครั้งหลัง พบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัวมีค่าความโด่งเปลี่ยนแปลงทิศทางจากบวกเป็นลบ แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการกระจายเตี้ยกว่าปกติ แต่แตกต่างกันไม่มากนัก

1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และผลการวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) และการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) โดยวิเคราะห์รวมทั้ง 3 ระดับชั้นเรียน และวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้นเรียนและวิเคราะห์จำแนกประเภทของกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็น 3 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ตอนที่สองเป็นผลการวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุคูณ และตอนที่สามเป็นผลการวิเคราะห์การจำแนกประเภท ดังนี้

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น คือ ตัวแปรทางสังคมวิทยาและตัวแปรทางจิตวิทยาสังคมรวม 8 ตัวแปร กับตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย รวม 3 ตัวแปร การวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียนแสดงไว้ในตาราง 7

ตาราง 6 แสดงคะแนนเต็ม และค่าสถิติของตัวแปรต่าง ๆ ในการวัดครั้งแรก และ การวัดครั้งหลัง

ตัวแปร	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความเบ้	ความโด่ง	สูงสุด	ต่ำสุด
วัดครั้งแรก							
AGE	-	13.64	1.08	.05	-.45	17	11
PED	-	5.79	3.46	.94	.74	16	0
GPA1	4	1.65	.76	.89	-.12	3.9	.42
SUP1	20	13.17	3.32	-.38	.05	20	0
ATT1	100	71.57	11.77	-1.26	3.88	96	11
CON1	100	67.75	9.90	-1.22	3.92	89	10
LAB1	100	62.88	7.23	-.98	4.77	81	19
EST1	40	25.04	5.59	-.57	.38	37	3
ATR1	200	124.62	8.84	.21	2.36	167	90
วัดครั้งหลัง							
GPA2	4	1.69	.78	.81	-.25	3.9	.27
SUP2	20	12.71	3.35	.23	-.12	20	2
ATT2	100	69.60	11.99	-.92	2.52	96	15
CON2	100	65.73	10.27	-.70	2.01	92	12
LAB2	100	64.40	6.81	-.44	1.29	83	30
EST2	40	23.37	6.09	.10	.15	38	7
ATR2	200	125.93	8.31	-.11	.77	151	88

และผลการวิเคราะห์แยกเป็นรายระดับชั้นแสดงไว้ในตาราง 8-10 ผู้วิจัยอ่านและสรุปตามตารางแยกเป็น 3 ตอน คือ การสรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นด้วยกัน

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามด้วยกัน คือ คะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกกับคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลัง มรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรกกับมรณภาพแห่งตนวัดครั้งหลังและความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรกกับความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งหลัง พบว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกจากการวิเคราะห์รวมทั้ง 3 ระดับชั้น และวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีความสัมพันธ์สูงถึงสูงมาก ค่าความสัมพันธ์ระหว่าง 0.63 - 0.97 สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามแต่ละตัวแปรกับตัวแปรตามอื่น ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเฉลี่ยสะสมกับมรณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน ความสัมพันธ์ระหว่างมรณภาพแห่งตนกับคะแนนเฉลี่ยสะสมและความภาคภูมิใจในตน และความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนกับคะแนนเฉลี่ยสะสมและมรณภาพแห่งตน พบว่า มีความสัมพันธ์กันทั้งจากการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น และการวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรกกับคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลัง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ความสัมพันธ์ปานกลางและสูง มีค่าระหว่าง 0.23 - 0.56 จากผลนี้แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกดีแล้ว จะทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลัง มรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรกและวัดครั้งหลัง และความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรกและวัดครั้งหลัง ของนักเรียนดีขึ้นตามไปด้วยในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกไม่ดีจะทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลัง มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนจากการวัดทั้ง 2 ครั้งไม่ดีไปด้วย และผลในทางอ้อมเดียวกันก็เกิดขึ้นกับตัวแปรอื่น ๆ เช่นกัน ยกเว้นคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร:
ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 รวม 3 ระดับชั้น

r ²	SEX	AGE	CLS	PED	SUP1	SUP2	ATT1	ATT2	ATR1	ATR2	LAB1	LAB2	GPA1	GPA2	CON1	CON2	EST1	EST2
SEX	1.00	.0127	.0006	.0001	.0013	.0000	.0004	.0000	.0033	.0025	.0001	.0024	.0367	.0453	.0202	.0124	.0006	.0057
AGE	.11	1.00	.5439	.0001	.0106	.0070	.0025	.0082	.0215	.0116	.0232	.0044	.0012	.0202	.0014	.0190	.0009	.0237
CLS	.02	.74**	1.00	.0013	.0027	.0241	.0040	.0119	.0164	.0099	.0155	.0128	.0643	.0011	.0004	.0073	.0000	.0203
PED	.01	-.01	.34	1.00	.0066	.0043	.0027	.0002	.0004	.0002	.0019	.0001	.0072	.0054	.0063	.0013	.0010	.0012
SUP1	-.04	-.10	-.05	.08	1.00	.3190	.0525	.0299	.0094	.0035	.0107	.0048	.0191	.0161	.0516	.0446	.0399	.0322
SUP2	-.01	-.08	-.06	.07	.56**	1.00	.0396	.1011	.0060	.0164	.0162	.0256	.0239	.0281	.0396	.0747	.0279	.0667
ATR1	-.02	-.05	-.06	.05	.23*	.20**	1.00	.5734	.0203	.0073	.0033	.0012	.0468	.0782	.1415	.1479	.1668	.1627
ATR2	.00	-.09	-.11	.01	.17**	.32**	.76**	1.00	.0177	.0265	.0030	.0009	.0335	.0743	.0882	.1749	.1356	.2301
ATR1	-.06	-.15*	-.13*	-.02	.10	.08	.14*	.13*	1.00	.1731	.0042	.0003	.0197	.0318	.0402	.0668	.0556	.0544
ATR2	-.05	-.11	-.10	-.01	.06	.13*	.09	.16**	.42**	1.00	.0022	.0009	.0012	.0054	.0057	.0183	.0161	.0374
LAB1	.01	-.15**	-.12*	.04	.10	.13*	.06	.05	.07	.05	1.00	.3160	.0169	.0171	.0241	.0180	.0013	.0029
LAB2	.05	-.07	-.11	-.01	.07	.16**	.03	.03	.02	.03	.56**	1.00	.0011	.0000	.0009	.0060	.0025	.0002
GPA1	-.19**	.03	.25**	.08	.14*	.15**	.22*	.18**	.14*	.04	.13*	.03	1.00	.7649	.2352	.0344	.0772	.0656
GPA2	-.21**	-.14*	.03	.07	.13*	.17**	.28**	.27**	.19**	.07	.13*	.01	.87**	1.00	.2632	.3107	.0860	.1222
CON1	-.14*	-.04	.02	.08	.23**	.20**	.38**	.30**	.20**	.08	.16**	.03	.49**	.51**	1.00	.6703	.2348	.1682
CON2	-.11	-.14*	-.09	.04	.21**	.27**	.38**	.42**	.26**	.14*	.13*	.08	.49**	.56**	.82**	1.00	.1671	.2512
EST1	.02	-.03	-.01	.03	.20**	.17**	.41**	.37**	.24**	.13*	.04	-.05	.28**	.28**	.48**	.41**	1.00	.4292
EST2	-.08	-.17**	-.14*	-.04	.18**	.26**	.40**	.48**	.23**	.19**	.05	-.01	.26**	.35**	.41**	.50**	.66**	1.00

X	-	13.64	-	5.30	13.20		71.66	69.69	124.58	125.91	62.88	64.41	1.65	1.69	67.78	65.77	25.07	23.41
S.D.	-	1.09	-	3.47	3.26		11.66	11.85	8.31	8.31	7.24	6.81	.77	.78	9.89	10.26	5.58	6.07

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร..

ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

r ²	SEX	AGE	PED	SUP1	SUP2	ATT1	ATT2	ATR1	ATR2	LAR1	LAB2	GPA1	GPA2	CON1	CON2	EST1	EST2
SEX	1.00	.0041	.0011	.0018	.0110	.0013	.0071	.0172	.0057	.0366	.0026	.0266	.0625	.0274	.0081	.0043	.0019
AGE	.06	1.00	.0277	.0106	.0070	.0414	.0037	.0040	.0025	.0002	.0330	.0088	.0105	.0025	.0009	.0136	.0032
PED	.03	.17	1.00	.0066	.0118	.0187	.0073	.0009	.0036	.0143	.0156	.0371	.0407	.0137	.0067	.0111	.0000
SUP1	-.16	.03	-.04	1.00	.3606	.0087	.0033	.0036	.0000	.0213	.0418	.0298	.0169	.0289	.0224	.0015	.0949
SUP2	-.10	.08	.11	.56**	1.00	.0604	.0757	.0015	.0000	.0161	.0454	.1217	.0792	.0595	.0911	.0277	.0817
ATT1	-.04	.20	.14	.23*	.25*	1.00	.6745	.0008	.0025	.0487	.0349	.0484	.0813	.2567	.2371	.2673	.2134
ATT2	-.08	.06	.09	.17**	.28**	.82**	1.00	.6046	.0308	.0342	.0367	.0959	.1526	.2641	.3120	.2104	.3263
ATR1	-.13	-.06	.03	.10	-.04	.03	.02	1.00	.1941	.0020	.0038	.0023	.0013	.0092	.0107	.0023	.0094
ATR2	-.08	-.05	-.12	.06	.00	.05	.14	.44**	1.00	.0033	.0000	.0146	.0012	.0002	.0063	.0027	.0247
LAR1	.19	.01	-.12	.10	.13	-.22*	-.18	-.04	.06	1.00	.4204	.0092	.0008	.0033	.0002	.0176	.0046
LAB2	-.05	.18	.01	.07	.21*	-.19	-.19	-.06	-.00	.65**	1.00	.0008	.0156	.0125	.0039	.0150	.0050
GPA1	-.16	-.09	.19	.14*	.35**	.22*	.30**	-.05	-.12	.10	-.03	1.00	.4567	.1324	.0979	.0303	.0801
GPA2	-.25*	-.10	.20	.13*	.28**	.29**	.39**	.04	-.03	-.03	-.12	.68**	1.00	.1719	.1900	.0536	.1701
CON1	-.17	.05	.12	.23**	.24*	.51**	.51**	.10	-.01	-.06	-.11	.36**	.41**	1.00	.7264	.3024	.2932
CON2	-.09	-.02	.08	.21**	.30**	.49**	.56**	.10	.08	-.01	-.06	.31**	.44**	.85**	1.00	.2070	.2801
EST1	.07	.12	.11	.20**	.17	.52**	.46**	.15	.05	-.13	-.12	.17	.23*	.55**	.46**	1.00	.3993
EST2	-.04	-.06	.00	.18**	.29**	.46**	.57**	.10	.16	-.07	-.07	.28**	.41**	.54**	.53**	.63**	1.00
X	-	12.62	6.09	13.20	13.26	73.13	72.39	126.84	128.06	64.17	65.09	1.39	1.67	67.94	67.16	25.62	24.68
S.D.	-	.84	3.47	3.01	3.29	14.99	15.02	9.62	9.18	6.39	7.78	.52	.72	11.44	11.91	5.58	6.68

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2

r ²	SEX	AGE	PED	SUP1	SUP2	ATT1	ATT2	ATR1	ATR2	LAB1	LAB2	GPA1	GPA2	CON1	CON2	EST1	EST2
SEX	1.00	.0841	.0001	.0023	.0002	.0000	.0132	.0014	.0224	.0047	.0012	.1289	.1028	.0398	.0415	.0001	.0032
AGE	.29	1.00	.0000	.0145	.0099	.0180	.0063	.0087	.0116	.0227	.0163	.0631	.0940	.0068	.0100	.0034	.0208
PED	-.01	-.00	1.00	.0129	.0058	.0022	.0013	.0115	.0000	.0004	.0113	.0034	.0083	.0000	.0002	.0019	.0012
SUP1	-.05	-.12	.11	1.00	.2541	.0952	.0206	.0472	.0294	.0443	.0101	.0226	.0200	.1101	.0431	.0552	.0526
SUP2	.01	-.10	.08	.50**	1.00	.0444	.1167	.0287	.0521	.0286	.0201	.0183	.0227	.0331	.0432	.0376	.0714
ATT1	-.00	-.13	-.05	.31**	.21*	1.00	.4422	.0412	.0349	.1279	.0833	.0718	.0739	.0538	.0491	.1197	.1075
ATT2	.12	-.08	-.04	.14	.34**	.66**	1.00	.0242	.0318	.0146	.0116	.0150	.0216	.0008	.0037	.0802	.1251
ATR1	-.04	-.09	-.11	.22*	.17	.20*	.16	1.00	.1914	.0662	.0174	.0557	.0561	.1673	.1560	.0768	.0731
ATR2	-.15	-.11	.00	.17	.23*	.19	.18	.44**	1.00	.0058	.0077	.0375	.0333	.0641	.0941	.0216	.0999
LAB1	-.07	-.15	.02	.21*	.17	.36**	.12	.26*	.08	1.00	.2700	.0326	.0282	.0340	.0231	.0009	.0121
LAB2	-.01	.13	.11	.10	.14	.29**	.11	.13	.09	.52**	1.00	.0118	.0053	.0217	.0265	.0000	.0006
GPA1	-.36**	-.25*	-.06	.15	.14	.27**	.12	.24*	.19	.18	.11	1.00	.9452	.3935	.4247	.1032	.0671
GPA2	-.32**	-.31	-.09	.14	.15	.27**	.15	.24*	.18	.17	.07	.97**	1.00	.3734	.4365	.1056	.0917
CON1	-.19	-.08	.00	.33**	.18	.23**	-.03	.41**	.25*	.18	.15	.63**	.61**	1.00	.1982	.2087	.1064
CON2	-.20*	-.10	-.01	.21*	.21*	.22*	.06	.40**	.30**	.15	.16	.65**	.66**	.84**	1.00	.1357	.1589
EST1	.00	-.06	-.04	.24*	.19	.35**	.28**	.15	.03	.00	.32**	.33**	.46**	.37**	1.00	.4567	
EST2	-.06	-.14	-.03	.23*	.27**	.33**	.35**	.27**	.31**	.11	.03	.26**	.30**	.33**	.40**	.68**	1.00
X	-	13.65	6.49	12.85	12.27	70.55	67.91	123.46	124.34	63.43	64.90	1.71	1.72	67.15	65.33	24.36	23.26
S.D.	-	.64	3.40	3.20	3.58	9.87	10.18	7.45	8.37	5.72	6.27	.82	.83	9.51	9.16	5.90	5.66

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร
ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

r ²	SEX	AGE	PEB	SUP1	SUP2	ATT1	ATT2	ATR1	ATR2	LAB1	LAB2	GPA1	GPA2	CON1	CON2	EST1	EST2
SEX	1.00	.0133	.0002	.0022	.0015	.0001	.0026	.0007	.0127	.0168	.0328	.0119	.0026	.0053	.0029	.0034	.0032
AGE	.12	1.00	.0708	.0386	.0229	.0309	.0087	.0009	.0001	.0192	.0030	.0927	.0749	.0238	.0312	.0311	.0096
PEB	.01	-.27	1.00	.0147	.0029	.0031	.0027	.0065	.0069	.0047	.0008	.0164	.0137	.0104	.0004	.0005	.0113
SUP1	.05	-.20	.12	1.00	.3324	.0637	.0630	.0022	.0053	.0000	.0237	.0290	.0244	.0357	.0740	.0674	.0531
SUP2	.04	-.15	-.05	.58**	1.00	.0014	.0860	.0000	.0040	.0001	.0007	.0137	.0077	.0249	.1074	.0129	.0494
ATT1	-.01	-.18	.06	.25*	.04	1.00	.5439	.0391	.0009	.0107	.0091	.0801	.1082	.0938	.1308	.1304	.1510
ATT2	.05	-.09	-.05	.25*	.29**	.74**	1.00	.0382	.0120	.0190	.0521	.0913	.1229	.0718	.2591	.1172	.2273
ATR1	-.03	-.03	-.08	-.04	-.00	.20	1.00	.1293	.0003	.0003	.0003	.0835	.0930	.0079	.0618	.0654	.0728
ATR2	.11	.01	-.08	-.07	.06	-.03	.11	.36**	1.00	.0007	.0000	.0050	.0066	.0001	.0005	.0263	.0152
LAB1	.13	-.14	.07	.00	.01	.10	.14	.02	.03	1.00	.3125	.0358	.0442	.0990	.0367	.0332	.0061
LAB2	.18	-.05	-.03	-.15	.03	.10	.23	-.02	-.00	.56**	1.00	.0058	.0079	.0123	.0242	.0013	.0007
GPA1	.11	-.30**	.13	.17	.12	.28**	.30**	.29**	.07	.19	.08	1.00	.9448	.2372	.3753	.1003	.1433
GPA2	-.05	-.27**	.12	.16	.09	.33**	.35**	.31**	.08	.21*	.09	.97**	1.00	.2554	.4013	.0990	.1490
CON1	-.07	-.15	.10	.19	.16	.31**	.27**	.09	-.01	.31**	.11	.49**	.51**	1.00	.5765	.1678	.0985
CON2	-.05	-.18	.02	.27**	.33**	.36**	.51**	.25*	.02	.19	.16	.61**	.63**	.76**	1.00	.1567	.2748
EST1	.06	-.18	-.02	.26*	.11	.36**	.34**	.26*	.16	.18	-.04	.32**	.31**	.41**	.40**	1.00	.4908
EST2	-.06	-.10	-.11	.23*	.22*	.39**	.48**	.27**	.12	.08	-.03	.38**	.39**	.31**	.52**	.70**	1.00

X	-	14.61	6.05	13.21	12.85	21.59	62.25	124.01	125.95	61.63	63.27	1.88	1.74	68.66	65.11	25.58	22.40
S.D.	-	.69	3.18	3.26	2.98	9.89	9.07	8.68	7.28	7.94	6.32	.84	.79	8.87	9.78	4.91	5.73

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม คือ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน การศึกษาของผู้ปกครอง การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อครูผู้สอน การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และการรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน กับ คะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนจากการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียนและการวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้นเรียนในการวัดทั้ง 2 ครั้ง พบว่า การศึกษาของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามใดเลย เพศ อายุ และระดับชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอื่น ๆ น้อย การรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อนมีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมทั้ง 2 ครั้ง และมรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรกจากการวิเคราะห์รวมและในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น ความสัมพันธ์ต่ำถึงปานกลาง มีค่าระหว่าง 0.13 - 0.31 ส่วนการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทุกตัวแปรจากการวิเคราะห์รวม และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 เท่านั้น ความสัมพันธ์ต่ำถึงปานกลาง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.13-0.40 การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทุกตัวแปร และเกือบทุกระดับชั้นยกเว้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ในตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมทั้ง 2 ครั้ง มรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรกและความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก ความสัมพันธ์ต่ำถึงปานกลาง มีค่าระหว่าง 0.13 - 0.33 ตัวแปรตัวสุดท้าย คือ ทักษะคตินักเรียนต่อครูผู้สอน ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทุกตัวแปร และเกือบทุกระดับชั้น ยกเว้นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมทั้ง 2 ครั้งและมรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรก ความสัมพันธ์มีตั้งแต่ต่ำไปจนถึงสูง ค่าความสัมพันธ์ระหว่าง 0.18 - 0.57

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรต้นด้วยกัน คือ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน การศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียน การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัวในการวัดครั้งแรกและวัดครั้งหลัง ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อครูผู้สอนในการวัดครั้งแรกและวัดครั้งหลังการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวในการวัดครั้งแรกและวัดครั้งหลัง และการรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อนในการวัดครั้งแรกและวัดครั้งหลัง จากการวิเคราะห์รวมทั้ง 3 ระดับชั้นเรียน และวิเคราะห์

แยกทีละระดับชั้นเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์กันไม่มากและค่าความสัมพันธ์ไม่ถึง 0.80 จึงไม่มีปัญหาในเรื่องภาวะร่วมเส้นตรง (multi collinearity) จึงไม่ได้สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ตัวแปรต่าง ๆ มีหลายตัวแปรที่ค่าของความสัมพันธ์ลดลงในระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น ทักษะคิดของนักเรียนต่อครูผู้สอน มีค่าความสัมพันธ์เป็น 0.40, 0.33 และ 0.39 ในการวัดครั้งแรก 0.57, 0.35 และ 0.48 ในการวัดครั้งหลังในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่าตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยจริงตามสมมุติฐานโดย เฉพาะตัวแปรทัศนคติของนักเรียนต่อครูผู้สอนและการได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว สำหรับตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามใด ๆ เลย คือ การศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนและในตัวแปรตามตัวแปรเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันสูงถึงสูงมากจากการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง และความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ จะลดน้อยลงเมื่อระดับชั้นเรียนสูงขึ้น

1.2.2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่มีต่อตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

ในการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่มีต่อตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียน ในตาราง 11 และวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้นเรียนในตาราง 12-14 ซึ่งมีตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับชั้นเรียน (CLS) การศึกษาของผู้ปกครอง (PED) การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว (SUP) การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว (ATR) การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน (LAB) เป็นตัวแปรต้น และตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย คือ คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย คือ มโนภาพแห่งตน (CON) และความภาคภูมิใจในตน (EST) เป็นตัวแปรตาม

ตาราง 11 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม รวบรวมทั้งหมด และความภาคภูมิใจในตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 ในการวัดครั้งแรก และครั้งที่สอง

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตามวัดครั้งแรก			ตัวแปรตามวัดครั้งที่สอง		
	GPA1	CON1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	r	r	r	r	r	r
SEX	-.25**(-.16**) -.19**	-2.50**(-.12**) -.14**	.74 (.07) .02	-.02(-.01) -.21**	.85 (.05) -.11	-.44(-.04) -.08
AGE	-.17**(-.24**) .03	-.05(-.00) -.04	-.18(-.04) -.03	-.04(-.06) -.14	-.46(-.05) -.14	-.48(-.09) -.17**
CLS	.47**(.49**) .25**	1.19(.10) .02	.48(.07) .01	-.14**(-.15**) .03	-1.28* (-.10*) -.09	-.73(-.10) -.14*
PED	.01 (.05) .08	.16* (.11*) .08	-.00(-.00) .03	-7.25(-.00) .07	-.11(-.03) .04	-.12(-.06) -.04
SUP1	.01 (.06) .14*	.41**(.13**) .23**	.17* (.10*) .20**	-.01(-.02) .13*	.02(.00) .21**	.01(.01) .18**
ATT1	.01**(.19**) .22*	.27**(.33**) .38**	.18**(.38**) .41**	.003**(.06**) .28**	.07**(.08**) .38**	.07**(.13**) .40**
ATR1	.01**(.11**) .14*	.14**(.12**) .20**	.11**(.18**) .24**	.00 (.02) .19**	.08*(.07*) .26**	.02(.03) .23**
LAB1	.01**(.12**) .13*	.16*(.11*) .16**	-.00(-.00) .04	-.00(-.03) .13*	-.04(-.03) .13*	-.01(.01) .15

ตาราง 11 (ต่อ)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตามวัดครั้งแรก			ตัวแปรตามวัดครั้งหลัง		
	GPA1	CYN1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	r	r	r	r	r	r
GPA1	-	-	-	.88**(.87**)	2.13**(.16**)	.57(.07)
	-	-	-	.87**	.49**	.26**
CON1	-	-	-	.01**(.08**)	.75**(.73**)	.03(.05)
	-	-	-	.51**	.82**	.41**
EST1	-	-	-	-3.11(-.00)	-.07(-.04)	.61**(.55**)
	-	-	-	.28**	.41**	.66**
(ค่าคงที่)	.17	15. '7	-3.24	.39	8.91	7.81
R	.48	.47	.47	.91	.84	.70
R ²	22.66	21.69	21.99	82.32	70.74	49.14
F	13.99**	13.23**	13.46**	160.47**	83.29**	33.29**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม วิชาภาษาอังกฤษและความภาคภูมิใจในตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตามวัดครั้งแรก			ตัวแปรตามวัดครั้งหลัง		
	GPA1	CON1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	r	r	r	r	r	r
SEX	-.12(-.12) -.16	-2.69(-.12) -.17	1.15(.10) .07	-.21*(-.15*) -.25*	1.95(.08) -.09	-.10(.01) -.04
AGE	.11*(-.18*) -.09	-.75(-.06) .05	.07(.01) .12	-.06(-.07) -.10	-1.35*(-.09*) -.02	-.97(-.12) -.06
PED	.04**(.22**) .19	.26(.07) .12	.05(.03) .11	.02(.07) .20	-.02(-.00) .08	-.20(-.09) .00
SUP1	.02(.13) .14*	.36(.10) .23**	-.01(-.00) .20**	-.00(-.01) .13*	.00(.00) .21**	-.10(-.05) .18**
ATT1	.01** .24** .22**	.38**(.50**) .51**	.19**(.51**) .52**	.00(.06) .29**	.11*(.13*) .49**	.07(.15) .46**
ATR1	-.00(-.09) -.05	.07(.06) .10	.09(.15) .15	.01(.02) .04	.04(.04) .10	.01(.01) .10
LAB1	.01(.13) .10	.05(.03) -.06	.01(.01) -.13	-.01(-.07) -.03	.14(.07) -.01	.02(.02) -.07

ตาราง 12 (ต่อ)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตามวัดครั้งแรก			ตัวแปรตามวัดครั้งที่สอง		
	GPA1	CON1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	r	r	r	r	r	r
GPA1	-	-	-	.80**(.58**)	-.29(-.01)	1.42(.11)
	-	-	-	.68**	.31**	.28**
CON1	-	-	-	.01(.12)	.88**(.84**)	.12(.20)
	-	-	-	.41**	.85**	.54**
EST1	-	-	-	.00(.03)	-.14(-.07)	.54**(.45**)
	-	-	-	.23*	.46**	.63**
(ค่าคงที่)	1.79	35.81	-2.74	1.09	3.46	8.69
R	.41	.55	.47	.73	.86	.71
R ²	17.14	29.88	21.99	52.58	74.90	49.98
F	3.45**	7.12**	13.46**	12.64**	34.03**	11.39**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 13 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม รวบรวมทั้งตนเองและความภาคภูมิใจในตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตามวัดครั้งแรก			ตัวแปรตามวัดครั้งหลัง		
	GPA1	CON1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	r	r	r	r	r	r
SEX	-.53(-.32**) -.36**	-3.64**(-.19**) -.19	.17(.01) .00	.08*(.05*) -.32**	.20(.01) -.20*	-.48(-.04) -.06
AGE	-.14(-.11) -.25*	.67(.04) -.08	-.08(-.01) -.06	-.10** (-.08**) -.31	.07(.01) -.10	-.64(.07) -.14
PED	-.01(-.04) -.06	.04(.01) .00	-.03(-.01) -.04	-.01(-.03) -.09	.04(.01) -.01	-.00(-.00) -.03
SUP1	.01(.02) .15	.66**(.22**) .33**	.23(.12) .24*	-.00(-.01) .14	-.21(-.07) .21*	.07(.04) .23*
ATT1	.02*(.20*) .27**	.09(.10) .23**	.19**(.32**) .35**	6.07(.01) .27**	.03(.03) .22**	.04(.07) .33**
ATR1	.01*(.16*) .24*	.43**(.34**) .41**	.18**(.23**) .28**	-1.41(-.00) .24*	.10(.09) .40**	.05(.07) .27**
LAB1	.00(.03) .18	.01(.01) .18	-.17*(-.17*) .03	-.00(-.02) .17	-.05(-.03) .15	.03(.03) .11

ตาราง 13 (ต่อ)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตามวัดครั้งแรก			ตัวแปรตามวัดครั้งหลัง		
	GPA1	CON1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	t	t	t	t	t	t
GPA1	-	-	-	.97**(.96**)	2.37**(.21**)	.01(.00)
	-	-	-	.97**	.65**	.26**
CON1	-	-	-	.00(.02)	.68**(.71**)	-.02(-.05)
	-	-	-	.61**	.84**	.33**
EST1	-	-	-	.39(.00)	-.06(-.04)	.61**(.64**)
	-	-	-	.33**	.37**	.68**
(ค่าคงที่)	.93	15.77	-2.22	1.48	6.23	7.16
R	.49	.51	.45	.98	.86	.70
R ²	24.38	26.98	19.92	95.30	73.56	48.45
F	5.85**	6.70**	4.51**	251.71**	34.51**	11.65**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม: วัดครั้งแรก			ตัวแปรตาม: วัดครั้งหลัง		
	GPA1	CON1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	r	r	r	r	r	r
SEX	-.17(-.10) .11	-2.01(-.11) -.07	.50(.05) .06	-.09*(-.06**) -.05	.53(.03) -.05	-.89(-.08) -.06
AGE	-.24*(-.20*) -.30**	-.24(-.02) -.15	-.67(-.09) -.18	.02(.02) -.27**	.05(.00) -.18	.58(.07) -.10
PIED	.02(.07) .13	.15(.05) .10	-.12(-.08) -.02	-.00(-.01) .12	-.25(-.08) .02	-.18(-.10) -.11
SUP1	.03(.10) .17	.33(.13) .19	.30**(.20**) .26*	-.00(-.02) .16	.33*(.11*) .27**	.08(.04) .23*
ATT1	.01**(.15) .28**	.20**(.22**) .31**	.12**(.24**) .36**	.00**(.06**) .33**	.06(.06) .36**	.08*(.13*) .39**
ATR1	.02**(.26**) .29**	.06(.06) .09	.12**(.21**) .26*	.00(.02) .31**	.12(.10) .25*	.02(.02) .27**
LAB1	.02*(.16*) .19	.33**(.30**) .31**	.09(.15) .18	.00(.01) .21*	-.06(-.05) .19	-.03(-.03) .08

ตาราง 14 (ต่อ)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตามวัดครั้งแรก			ตัวแปรตามวัดครั้งหลัง		
	GPA1	CON1	EST1	GPA2	CON2	EST2
	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)	b(beta)
	r	r	r	r	r	r
GPA1	-	-	-	.89**(.95**)	3.24**(.28**)	1.29** (.19**)
	-	-	-	.97**	.61**	.38**
CON1	-	-	-	.00(.04)	.67**(.61**)	-.03(-.05)
	-	-	-	.51**	.76**	.31**
EST1	-	-	-	-.00(-.03)	-.02(-.01)	.72**(.62**)
	-	-	-	.31**	.40**	.70**
(ค่าคงที่)	.07	27.46	2.34	-1.13	-5.79	-9.26
R	.50	.46	.49	.98	.83	.75
R ²	24.64	20.93	24.14	95.38	69.16	56.19
F	5.74**	4.65**	5.59**	247.77**	26.91**	15.39**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

✓ ผลจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าวได้ข้อสรุปดังนี้ คือค่าของการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม (R^2) ของการวัดครั้งแรกที่สูงกว่าการวัดครั้งแรกมากทั้งในการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นและวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้น คือ มีค่าระหว่าง 48.45-95.38 ทั้งนี้เนื่องมาจากค่าที่ทำนายในการวัดครั้งแรก คือ ค่าที่ได้จากการวัดครั้งแรกนั่นเอง ในขณะที่ค่าของการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม (R^2) ของความภาคภูมิใจในตนเองมีค่าต่ำกว่าตัวแปรอื่นทั้งในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง คือ มีค่าระหว่าง 48.45-56.19 เท่านั้น แต่สำหรับคะแนนเฉลี่ยสะสม และมโนภาพแห่งตนมีค่าอยู่ระหว่าง 52.58-95.38 และ 70.74-74.90 ตามลำดับ

✓ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตามพบว่า ตัวแปรทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอนและการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามทุกตัวแปรมากที่สุดโดยที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (beta) เพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น ส่วนตัวแปรเพศ อายุ การรับรู้ผลการประทัมตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครู และเพื่อน มีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เท่านั้น และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (beta) ลดลงตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามต่าง ๆ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรส่วนใหญ่มักมีค่าต่ำกว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทุกตัวแปร เช่น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอนกับคะแนนเฉลี่ยสะสมทั้ง 2 ครั้ง ในการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียนมีค่าเท่ากับ 0.22 และ 0.28 แต่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอนจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณมีค่าเพียง 0.19 และ 0.06 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์นั้น เป็นการควบคุมตัวแปรอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่วิเคราะห์ได้แต่ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณมีการควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อตัวแปรที่กำลังทำการวิเคราะห์ ดังนั้นอิทธิพลของตัวแปรทัศนคติของนักเรียนต่อครูผู้สอนที่มีต่อคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนจะถูก

ส่งผ่านไปยังตัวแปรต้นอื่น ๆ ด้วย จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานดังกล่าวแสดง
ให้เห็นว่าเมื่อมีการควบคุมตัวแปรต้นอื่น ๆ อิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตามจึงลดลง

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนตัวแปรต้นต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม พบว่า ในระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีตัวแปรที่มีอิทธิพลมากกว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 คือ ใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีตัวแปรถึง 18 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพ
แห่งตน และความภาคภูมิใจในตนจากการวัดทั้งสองครั้ง ในขณะที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ
2 มี 11 ตัวแปร และ 14 ตัวแปรตามลำดับ จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะรับรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อตนเองมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 และ 2 มากขึ้นตามระดับชั้นเรียน และตัวแปรการอ้างสาเหตุของความสำเริงและ
ความล้มเหลวนั้น พบว่ามีอิทธิพลต่อตัวแปรตามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3
เท่านั้น แต่ไม่มีอิทธิพลต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนในระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ดังกล่าว มีวุฒิภาวะพอที่จะคิดหาสาเหตุของการที่ตนเองประสบ
ความสำเริงและความล้มเหลวได้แล้ว แต่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังเล็กเกินกว่าที่จะ
คิดอ้างหาสาเหตุดังกล่าว

1.2.3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม

การจำแนกกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันโดยการวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis)

การวิเคราะห์จำแนกในการวิจัยครั้งนี้ ทำเพื่อศึกษาอิทธิพลตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ที่มีความสำคัญต่อคุณลักษณะในการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน โดยมีตัวแปรต้น 15 ตัวแปร คือ ระดับชั้นเรียน เพศ อายุ การศึกษาของผู้ปกครอง คะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก มรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรก ความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัววัดครั้งแรกและครั้งหลัง ทักษะคิดของนักเรียนต่อครูผู้สอนวัดครั้งแรกและครั้งหลัง การประทับใจจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อนวัดครั้งแรกและครั้งหลัง การอ้างสาเหตุของการประสบความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งแรกและครั้งหลัง และตัวแปรตาม 3 ตัวแปร คือ คะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลัง มรณภาพแห่งตนวัดครั้งหลัง ความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งหลัง รวมทั้งสิ้น 18 ตัวแปร

การเสนอผลการวิเคราะห์ในตอนนี้นำผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์จำแนก 3 ระดับชั้นและผลวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้นโดยแบ่งเป็น 5 ตอน ตอนแรกเป็นสถิติบรรยายของตัวแปรต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่าคุณลักษณะของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ตอนที่สองเป็นผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอล (canonical correlation) และผลการวิเคราะห์จำแนก ตอนที่สามแสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคาโนนิกอล (canonical discriminant function coefficient) ของตัวแปรต่าง ๆ ในการจำแนก ตอนที่สี่เป็นแผนที่อาณาเขต (territorial map) และแผนภูมิแสดงการกระจาย (scatter diagram) ตอนที่ห้าเป็นรายงานความถูกต้องในการทำนายความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ด้วยฟังก์ชันจำแนกคาโนนิกอล ผลการวิเคราะห์จำแนกนี้ได้ผลสอดคล้องกับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณด้วยจึงดูได้จากการเสนอผลการวิเคราะห์จำแนกในตอนี่สาม

ก. สถิติบรรยายของตัวแปรต่าง ๆ

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 15-18 เพื่อให้ทราบว่าคุณลักษณะของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ในการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียนและแยกทีละระดับชั้นเรียน พบว่าได้ผลคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ นักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง จะมีค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวัดตัวแปรต่าง ๆ ทุกตัวแปรมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ยกเว้น ตัวแปรการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งหลัง ในการวิเคราะห์ข้อมูลรวม 3 ระดับชั้น ตัวแปรการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งแรกและครั้งหลังในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และตัวแปรการศึกษาของผู้ปกครองในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนมีค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวัดตัวแปรต่าง ๆ ทุกตัวแปรมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ยกเว้นคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกในการวิเคราะห์ข้อมูลรวม 3 ระดับชั้น และแยกทีละระดับชั้น ตัวแปรการศึกษาของผู้ปกครองในการวิเคราะห์ข้อมูลรวม 3 ระดับชั้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวแปรการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครู และ เพื่อนวัดครั้งหลังในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตัวแปรมรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรก ความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งแรกและครั้งหลัง ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนตัวแปรที่ผลการวิเคราะห์มีลักษณะตรงกันข้ามกับผลวิเคราะห์ข้างต้น คือ กลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันมีค่าเฉลี่ยตัวแปรมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันมีอายุเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง

สำหรับกรณีตัวแปรที่ไม่เป็นไปตามผลการวิเคราะห์ข้างต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลรวม 3 ระดับชั้นเรียนและแยกทีละระดับชั้นเรียนซึ่งได้ผลตรงกัน ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันมีคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวัดมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนในเรื่องคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก ซึ่งจากการสัมภาษณ์แบบบังเอิญ พบว่านักเรียนที่ออกกลางคันส่วนหนึ่งไม่ได้ออกกลางคันเพราะปัญหาการเรียน แต่ออกกลางคันเนื่องจากมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอน

นอกจากนี้ยังพบว่ามีตัวแปรอีก 5 ตัวแปร ที่ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มออกกลางคั่นมีค่าสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน คือ ตัวแปรการศึกษาของผู้ปกครองในการวิเคราะห์ข้อมูลรวม 3 ระดับชั้น และในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวแปรการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานกับครูและเพื่อนวัดครั้งหลังในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรก ความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งแรก และครั้งหลังในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง ได้แก่ ตัวแปรการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวในการวิเคราะห์ข้อมูลรวม 3 ระดับชั้น ตัวแปรการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งแรกและครั้งหลัง ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และการศึกษาของผู้ปกครองในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คานันนิคอล และผลการวิเคราะห์จำแนก

ผลจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คานันนิคอล และผลการวิเคราะห์จำแนกรวม 3 ระดับชั้นเรียนและแยกทีละระดับชั้นเรียน พบว่า สมการที่ได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกสมการ ยกเว้นสมการที่ 2 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสหสัมพันธ์คานันนิคอล (canonical correlation) หรือความสัมพันธ์ระหว่างผลรวมเชิงเส้น (linear combination) ของตัวแปรต้นกับผลรวมเชิงเส้นของตัวแปรตามในสมการที่ 1 สูงมาก คือ 0.86, 0.94, 0.87 และ 0.89 ตามลำดับ แสดงว่าฟังก์ชันการจำแนกมีอำนาจจำแนกได้สูง สอดคล้องกับค่า Wilks' Lambda ที่มีค่าต่ำ คือ 0.22, 0.08, 0.21 และ 0.15 ที่แสดงว่ามีอำนาจในการจำแนกกลุ่มได้ค่อนข้างมาก รายละเอียดดังตาราง 19

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่ม

นักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน

จากการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น

ตัวแปร	นักเรียนที่เรียนเก่ง		นักเรียนที่เรียนอ่อน		นักเรียนที่ออกกลางคัน	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
AGE	13.40	1.05	13.72	1.09	13.83	1.06
PED	6.13	3.64	5.57	3.25	5.66	3.48
GPA1	2.50	.53	1.11	.23	1.27	.45
SUP1	13.98	3.06	13.09	3.40	12.35	3.11
ATT1	75.73	8.84	71.84	9.92	66.21	14.46
CON1	73.43	6.35	65.71	8.59	63.22	11.68
LAB1	64.07	5.76	62.98	6.80	61.22	9.01
EST1	27.00	4.69	24.57	5.56	23.24	5.91
ATR1	126.38	6.71	123.69	8.67	123.43	10.83
SUP2	13.69	3.43	12.75	3.24	11.43	2.95
ATT2	73.59	10.14	70.05	9.41	64.25	14.44
LAB2	64.82	6.54	64.37	6.56	63.94	7.46
ATR2	126.39	7.27	126.44	9.05	124.59	8.47

ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่ม
 นักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน
 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตัวแปร	นักเรียนที่เรียนเก่ง		นักเรียนที่เรียนอ่อน		นักเรียนที่ออกกลางคัน	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
AGE	12.52	.95	12.70	.78	12.73	.72
PED	6.34	3.82	5.28	2.79	4.73	3.29
GPA1	2.01	.21	1.01	.12	1.04	.20
SUP1	14.26	3.32	13.46	3.33	12.89	3.31
ATT1	77.96	9.78	75.98	8.21	63.34	20.65
CON1	72.52	6.60	68.76	7.38	60.50	15.37
LAB1	64.00	6.67	63.70	5.62	63.39	10.77
EST1	26.44	4.75	26.02	5.06	23.42	7.21
ATR1	126.62	7.00	127.64	9.60	125.13	12.77
SUP2	14.62	3.08	12.94	3.54	11.78	2.99
ATT2	78.10	9.59	74.22	9.30	62.05	19.95
LAB2	65.04	6.55	63.74	8.24	67.16	7.71
ATR2	127.16	7.62	129.08	10.06	126.71	9.26

ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่ม
นักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปร	นักเรียนที่เรียนเก่ง		นักเรียนที่เรียนอ่อน		นักเรียนที่ออกกลางคัน	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
AGE	13.36	.59	13.68	.58	13.93	.65
PED	5.54	3.58	6.40	4.03	6.20	3.36
GPA1	2.66	.39	1.03	.27	1.39	.60
SUP1	13.72	3.30	12.62	3.10	12.13	2.90
ATT1	73.72	8.14	69.44	9.29	67.82	10.99
CON1	77.70	6.37	61.98	8.89	64.73	8.06
LAB1	65.06	4.77	63.44	6.21	61.44	5.87
EST1	27.08	5.24	22.34	8.16	23.77	5.26
ATR1	125.24	5.91	120.96	6.84	124.08	8.59
SUP2	13.10	4.00	12.30	3.22	10.97	3.07
ATT	69.60	10.43	67.48	7.97	66.13	11.30
LAB2	65.76	6.89	65.26	5.71	63.22	6.11
ATR2	125.38	7.20	123.24	8.64	124.51	8.60

ตาราง 19 แสดงค่าสหสัมพันธ์คาโนคัล และผลการวิเคราะห์จำแนก

Discriminant Function	Eigen value	Percentage of Variance	Canonical Correlation	Wilks' Lambda	Chi Sqr.	DF	Sig.
การวิเคราะห์ข้อมูลรวม 3 ระดับชั้น							
1	2.97	95.90	.86	.22	612.57	30	.0000
2	.13	4.10	.33	.88	48.85	14	.0000
การวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้น ม.1							
1	7.91	96.02	.94	.08	317.52	28	.0000
2	.32	3.98	.49	.75	36.46	13	.0005
การวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้น ม.2							
1	2.98	94.19	.87	.21	210.34	28	.0000
2	.18	5.81	.39	.84	22.92	13	.0426
การวิเคราะห์ข้อมูลระดับชั้น ม.3							
1	4.01	93.91	.89	.15	232.95	28	.0000
2	.26	6.09	.45	.79	29.23	13	.0061

ค. แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคาโนนิคอล (canonical discriminant function coefficient) ในสมการจำแนก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์จำแนก สำหรับข้อมูลรวม 3 ระดับชั้นและข้อมูลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ได้ค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคาโนนิคอลของตัวแปรในสมการจำแนกตามตาราง 20-23 จากค่าสัมประสิทธิ์จำแนกมาตรฐานนั้น พบว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกมีความสำคัญมากที่สุดในการแยกนักเรียนออกเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน และยังมีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในการวิเคราะห์จำแนกกับฟังก์ชันจำแนกคาโนนิคอลสูงมาก คือ มีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .87-.96 รองลงมาคือระดับชั้นเรียนเฉพาะการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียน จากคะแนนดิบที่แสดงค่านี้ ทักษะของตัวแปรแต่ละตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มแสดงให้เห็นว่าการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันนั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ คือ ตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก และทัศนคติของนักเรียนต่อครูผู้สอนเป็นตัวแปรสำคัญในการแบ่งกลุ่ม สำหรับการวิเคราะห์รวมและแยกทีละระดับชั้น เฉพาะในการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียนยังพบอีกว่า ระดับชั้นเรียน การศึกษาของผู้ปกครอง การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว ทัศนภาพตนเอง ความภาคภูมิใจในตน การรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน และการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว เป็นตัวแปรที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ สำหรับในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว ทัศนภาพตนเอง การรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อนเป็นตัวแปรสำคัญในการแบ่งกลุ่มเช่นเดียวกับในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีตัวแปรการศึกษาของผู้ปกครอง และการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวเป็นตัวแปรสำคัญในการแบ่งกลุ่มเช่นเดียวกับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนตัวแปรเพศ และอายุเป็นตัวแปรสำคัญในการแบ่งกลุ่มของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น

ข้อสังเกตประการที่หนึ่ง คือ ตามปกติค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคาโรนิกอลที่เป็นสัมประสิทธิ์มาตรฐานควรจะมีค่าไม่เกิน 1.00 แต่ผลการวิเคราะห์ที่ได้พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคาโรนิกอลเกิน 1.00 ในตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นด้วยกันมีสูง และเนื่องจากตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมในการวัดครั้งแรกมีความสัมพันธ์สูงมากกับผลการแบ่งกลุ่มนักเรียนซึ่งเป็นการแบ่งกลุ่มตามตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสม

ง. แผนที่อาณาเขต (territorial map) และแผนภูมิการกระจาย (scatter diagram)

ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนให้เป็นการนำเสนอแผนที่อาณาเขตและแผนภูมิการกระจายของนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่ได้จากการวิเคราะห์จำแนก จากแผนที่อาณาเขตในภาพประกอบ 5 - 8 เห็นได้ว่ากลุ่มเซ็นทรอยด์ (group centroid) ของกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งจะอยู่ห่างจากกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันอย่างชัดเจน ในขณะที่กลุ่มเซ็นทรอยด์ของกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันอยู่ใกล้กัน แยกจากกันอย่างไม่ชัดเจน ทั้งในการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นเรียนและวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้นเรียน เนื่องจากนักเรียนที่ออกกลางคันส่วนหนึ่งมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัยที่ต่ำ ใกล้เคียงกับกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน จนต้องทำให้นักเรียนต้องออกกลางคันไปในที่สุด

สำหรับแผนภูมิแสดงการกระจายปรากฏภาพเช่นเดียวกัน คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งจะเกาะกลุ่มกัน และแยกออกมาจากกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันอย่างชัดเจน ในขณะที่กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันเกาะกลุ่มอยู่ใกล้เคียงกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลทีละระดับชั้นเรียนนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีแผนที่อาณาเขตและแผนภูมิการกระจายแตกต่างจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 กล่าวคือ นักเรียนกลุ่มที่ออกกลางคันระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีอาณาเขตตามแกนฟังก์ชัน F1 ในตำแหน่ง

ตาราง 20 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคาโรนิคอลล ในสมการจำแนก
วิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น

ตัวแปร	ฟังก์ชัน 1			ฟังก์ชัน 2		
	ค่าสัมประสิทธิ์		ความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์		ความสัมพันธ์
	ฟังก์ชันจำแนก ๆ			ฟังก์ชันจำแนก ๆ		
	คะแนน	คะแนนดิบ		คะแนน	คะแนนดิบ	
	มาตรฐาน			มาตรฐาน		
CLS	-.39	-.49	.00	.71	.88	.07
SEX	.05	.11	-.09	.07	.15	.07
AGE	-.15	-.14	-.09	-.52	-.49	-.13
PED	-.00	-.50	.04	-.06	-.19	.01
GPA1	1.28	2.65	.87	-.31	-.74	-.05
SUP1	.02	.58	.10	-.08	-.26	.30
ATT1	.07	.62	.15	.42	.38	.64
CON1	-.04	-.53	.23	.30	.35	.43
LAB1	-.08	-.12	.07	.36	.51	.30
EST1	-.03	-.62	.10	.02	.33	.34
ATR1	.02	.21	.09	-.13	-.15	.07
SUP2	.11	.33	.12	.40	.12	.51
ATT2	-.04	.35	.14	.21	.18	.64
LAB2	-.00	-.49	.02	-.16	-.23	.08
ATR2	-.07	-.80	.02	.22	.26	.26

ตาราง 21 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกคาโรเนคอลล ในสมการจำแนก
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

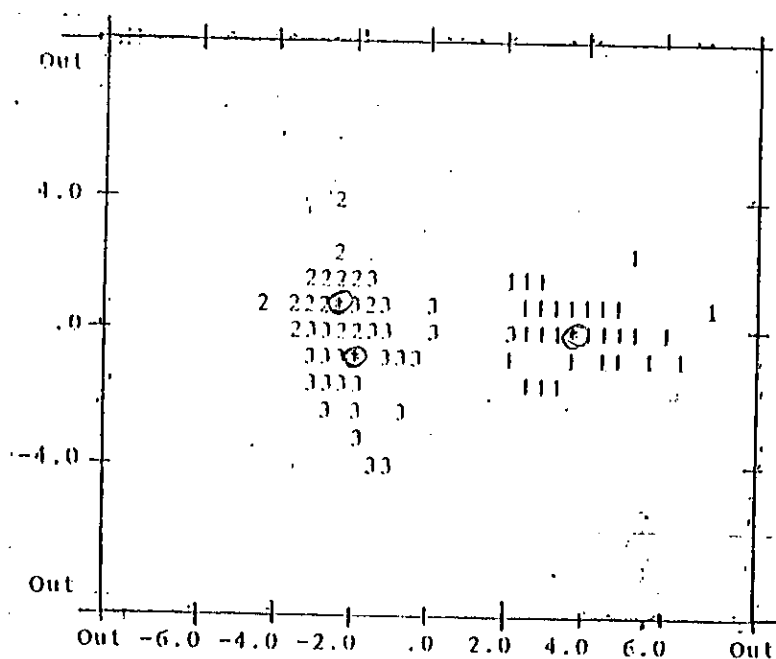
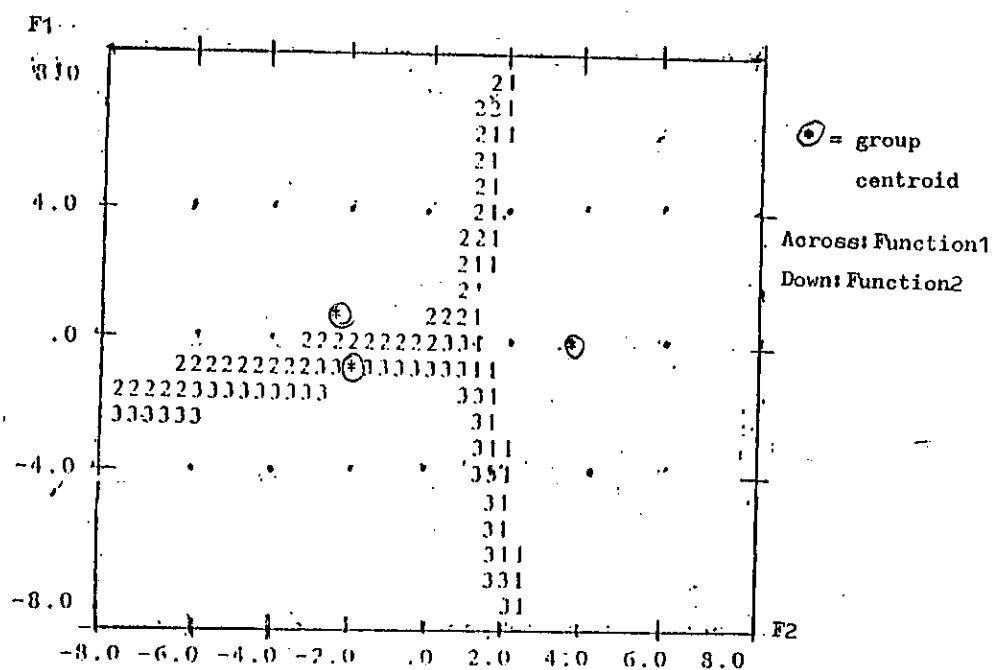
ตัวแปร	ฟังก์ชัน 1			ฟังก์ชัน 2		
	ค่าสัมประสิทธิ์ ฟังก์ชันจำแนก ๑		ความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์ ฟังก์ชันจำแนก ๑		ความสัมพันธ์
	คะแนน มาตรฐาน	คะแนนดิบ		คะแนน มาตรฐาน	คะแนนดิบ	
SEX	.05	.99	-.05	-.22	-.45	-.24
AGE	-.08	-.93	-.04	-.12	-.41	-.03
PED	.09	.26	.07	.05	.15	.13
GPA1	1.11	6.04	.92	-.18	-.94	.09
SUP1	-.03	-.88	.05	-.05	-.16	.13
ATT1	.28	.21	.09	.49	.38	.69
CON1	-.04	-.42	.12	.40	.40	.61
LAB1	-.31	-.39	.01	.46	.59	.03
EST1	-.25	-.44	.05	-.12	.21	.33
ATR1	.02	.23	-.00	.09	.98	.18
SUP2	-.16	-.48	.11	.32	.98	.28
ATT2	-.11	-.86	.11	.15	.12	.67
LAB2	.28	.38	-.00	-.56	-.75	-.32
ATR2	.18	.20	-.02	.05	.56	.18

ตาราง 22 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกการบริโภค ในสมการจำแนก
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

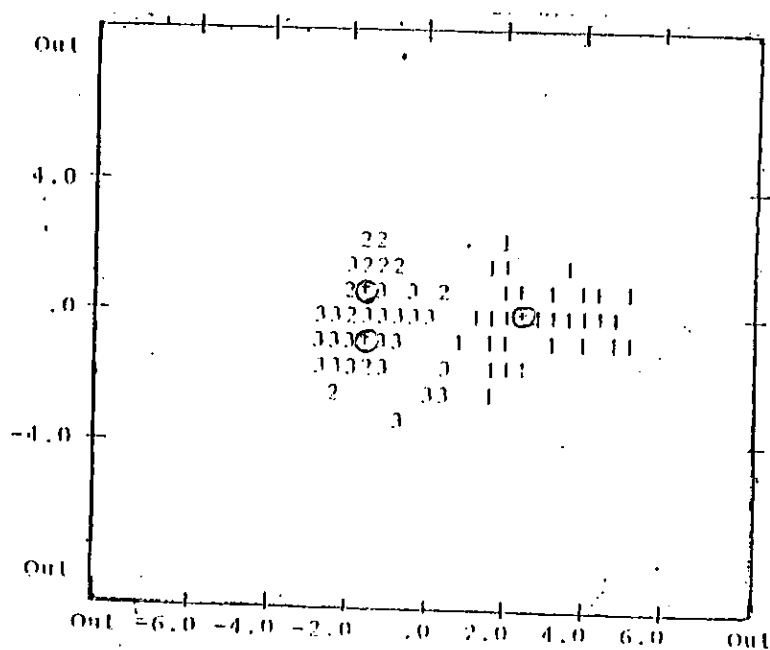
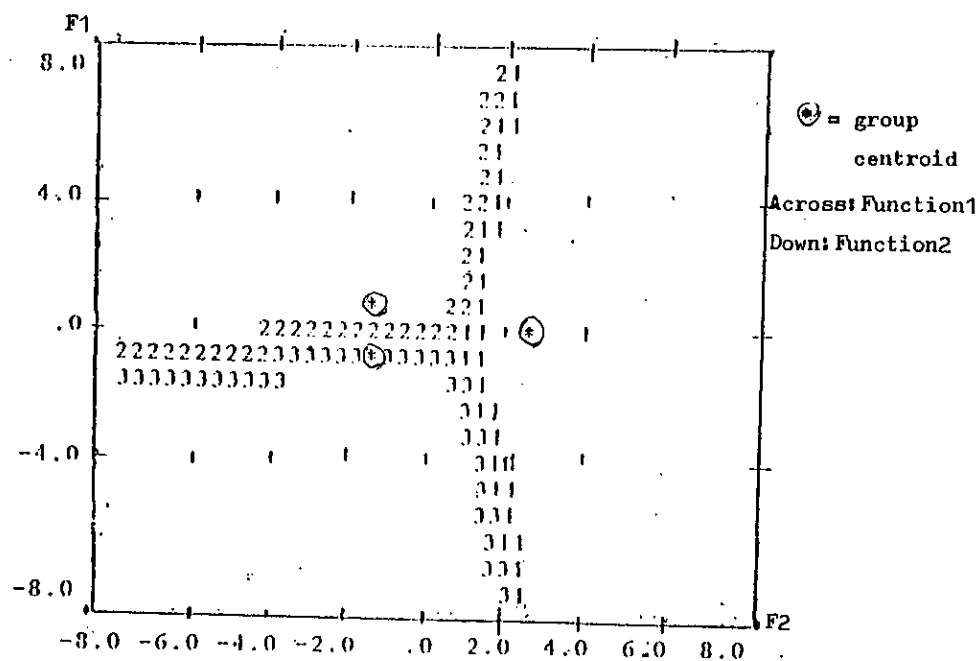
ตัวแปร	ฟังก์ชัน 1			ฟังก์ชัน 2		
	ค่าสัมประสิทธิ์		ความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์		ความสัมพันธ์
	ฟังก์ชันจำแนก ๆ			ฟังก์ชันจำแนก ๆ		
	คะแนน	คะแนนดิบ		คะแนน	คะแนนดิบ	
	มาตรฐาน			มาตรฐาน		
SEX	.12	.25	-.15	-.24	-.51	-.14
AGE	-.14	-.23	-.18	.59	.96	.52
PED	-.16	-.45	.06	.13	.35	-.01
GPA1	.99	2.28	.95	.17	.38	.15
SUP1	.15	.49	.11	.02	.54	-.22
ATT1	-.14	-.15	.14	-.41	-.13	-.26
CON1	.06	.76	.41	-.17	-.22	.06
LAB1	.02	.33	.11	-.37	-.66	-.41
EST1	.09	.15	.21	.08	.14	.11
ATR1	-.05	-.63	.12	.64	.89	.34
SUP2	.06	.18	.10	-.46	-.13	-.43
ATT2	.04	.36	.07	.02	-.19	-.64
LAB2	.00	.16	.05	-.13	-.21	-.18
ATR2	-.14	-.17	.06	.00	.49	.11

ตาราง 23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ฟังก์ชันจำแนกตัวแปรในสมการจำแนก
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	ฟังก์ชัน 1			ฟังก์ชัน 2		
	ค่าสัมประสิทธิ์ ฟังก์ชันจำแนก ๑		ความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์ ฟังก์ชันจำแนก ๒		ความสัมพันธ์
	คะแนน	คะแนนดิบ		คะแนน	คะแนนดิบ	
	มาตรฐาน			มาตรฐาน		
SEX	.05	.11	-.04	.07	.15	.25
AGE	-.14	-.21	-.18	-.08	-.13	-.11
PED	.02	.61	.08	-.28	-.88	-.21
GPA1	1.01	2.63	.96	-.19	-.48	.96
SUP1	-.06	-.18	.09	.26	.82	.34
ATT1	.19	.20	.17	.09	.92	.33
CON1	-.15	-.19	.22	.10	.12	.24
LAB1	-.02	-.25	.08	-.03	-.39	.24
EST1	.03	.62	.17	.45	.98	.59
ATR1	.06	.68	.16	-.06	-.76	.20
SUP2	.10	.35	.07	.16	.54	.41
ATT2	-.06	-.64	.16	.11	.12	.44
LAB2	-.05	-.84	.08	.36	.56	.29
ATR2	-.01	-.95	.05	.55	.78	.53

ภาพประกอบ 6 แผนที่อาณาเขต และแบบภูมิการกระจายในการวิเคราะห์จำแนก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาพประกอบ 8 แผนทีอานาเขต และแผนภูมิการกระจายในการวิเคราะห์จำแนก
 ธีมัยยมศึกษาที่ 3

ที่มีค่ามากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน กล่าวคือ เซ็นทรอยด์ (centroid) ของกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่า F1 สูงกว่าเซ็นทรอยด์ของกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ได้ผลตรงกันข้าม คือ เซ็นทรอยด์ของกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันมีค่า F1 น้อยกว่าเซ็นทรอยด์ของกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์สถิติบรรยายตามตาราง 17 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยตัวแปรอายุ คะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนวัดครั้งแรก ความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลววัดครั้งแรกและครั้งหลัง ของกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ออกกลางคันมีค่าสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน จึงทำให้แผนที่อาณาเขตและแผนภูมิการกระจายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แตกต่างจากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ดังกล่าว

จ. รายงานความถูกต้องในการหาความใกล้เคียงของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง นักเรียนกลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันด้วยฟังก์ชันจํานนกลาคานิโคล

เมื่อทำการวิเคราะห์จํานนกลาคานิโคลหาความใกล้เคียงของกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ตามตาราง 24-27 พบว่า สามารถหาความใกล้เคียงของกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 77.33 ในการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น และร้อยละ 81.16, 79.31 และ 86.76 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามลำดับ โดยภาพรวมแล้วฟังก์ชันการจํานนกลาคานิโคลสามารถหาความใกล้เคียงของนักเรียนที่เรียนเก่งเป็นส่วนน้อยเห็นได้อย่างชัดเจนจากจํานนร้อยละ 98.0 - 100.0 แต่ผลการหาความใกล้เคียงของนักเรียนที่เรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันมีความถูกต้องน้อยกว่าการหาความใกล้เคียงของนักเรียนที่เรียนเก่ง ซึ่งผลที่ได้ตามตารางนี้สอดคล้องกับแผนที่แสดงอาณาเขต และแผนภูมิการกระจายในข้อ ง ดังที่กล่าวมาแล้ว

ตาราง 24 แสดงความถูกต้องในการทำนายความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง
กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน วิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น

กลุ่มนักเรียน	จำนวนคน	กลุ่มที่ทำนาย		
		เรียนเก่ง	เรียนอ่อน	ออกกลางคัน
เรียนเก่ง	150	149(99.3%)	1 (.7%)	0 (.0%)
เรียนอ่อน	150	0(.0%)	105(70.0%)	45(30.0%)
ออกกลางคัน	120	10(8.5%)	40(33.3%)	70(58.2%)

ร้อยละของกรณีที่ทำนายได้ถูกต้อง 77.33

ตาราง 25 แสดงความถูกต้องในการทำนายความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง
กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มนักเรียน	จำนวนคน	กลุ่มที่ทำนาย		
		เรียนเก่ง	เรียนอ่อน	ออกกลางคัน
เรียนเก่ง	50	50(100.0%)	0 (.0%)	0 (.0%)
เรียนอ่อน	50	0(.0%)	40(80.0%)	10(20.0%)
ออกกลางคัน	39	1 (2.6%)	15(39.5%)	23(57.9%)

ร้อยละของกรณีที่ทำนายได้ถูกต้อง 81.16

ตาราง 26 แสดงความถูกต้องในการทำนายความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง
กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มนักเรียน	จำนวนคน	กลุ่มที่ทำนาย		
		เรียนเก่ง	เรียนอ่อน	ออกกลางคัน
เรียนเก่ง	50	50(100.0%)	0 (.0%)	0 (.0%)
เรียนอ่อน	50	0 (.0%)	39(78.0%)	11(22.0%)
ออกกลางคัน	45	5(11.1%)	14(31.1%)	26(57.8%)

ร้อยละของกรณีที่ทำนายได้ถูกต้อง 79.31

ตาราง 27 แสดงความถูกต้องในการทำนายความเป็นสมาชิกของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง
กลุ่มที่เรียนอ่อน และกลุ่มที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มนักเรียน	จำนวนคน	กลุ่มที่ทำนาย		
		เรียนเก่ง	เรียนอ่อน	ออกกลางคัน
เรียนเก่ง	50	49(98.0%)	1 (.2%)	0 (.0%)
เรียนอ่อน	50	0 (.0%)	41(82.0%)	18(28.0%)
ออกกลางคัน	36	0(.0%)	8(22.2%)	28(77.8%)

ร้อยละของกรณีที่ทำนายได้ถูกต้อง 86.76

1.3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างการวัดครั้งแรกและครั้งที่สองโดยสถิติที แบบกลุ่มสัมพันธ์กัน (dependent t-test)

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนระหว่างการวัดครั้งแรกและวัดครั้งที่สองเมื่อวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้นตามตาราง 28 พบว่า มีเพียงตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมตัวแปรเดียวที่มีค่าสูงขึ้นในการวัดครั้งที่สองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่านักเรียนโดยรวมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก ซึ่งมีค่าเป็น 1.65 แต่ค่าเฉลี่ยของคะแนนสะสมครั้งที่สองเพิ่มขึ้นเป็น 1.70 และมีผลต่างของค่าเฉลี่ยของการวัดทั้งสองครั้งเท่ากับ .05 สำหรับตัวแปรมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนพบว่าเกิดผลในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ผลในการวัดครั้งที่สองลดลงจากครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่มโนภาพแห่งตนในการวัดครั้งแรกและครั้งที่สองมีค่าเฉลี่ยเป็น 67.75 และ 65.73 ตามลำดับและมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้งสองครั้งเป็น 2.02 สำหรับความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรกและครั้งที่สองมีค่าเฉลี่ยเป็น 25.04 และ 23.38 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการวัดทั้งสองครั้ง คือ 1.66 นอกจากนี้ การวัดครั้งแรกและการวัดครั้งที่สองของแต่ละตัวแปร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย และเมื่อพิจารณาค่าขนาดอิทธิพล (effect size) ของคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน เป็น 0.13, -0.33 และ -0.34 ตามลำดับ

ตาราง 28 แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองระหว่างการวัดครั้งแรกและครั้งหลังของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รวม 3 ระดับ

ตัวแปร	วัดครั้งแรก		วัดครั้งหลัง		ผลต่าง						
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	corr.	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p	ES
GPA	1.65	.77	1.70	.79	.87**	.05	.39	2.53**	419	.012	0.13
CON	67.75	9.90	65.73	10.27	.82**	-2.02	6.07-6.81**		419	.000	-0.33
EST	25.04	5.59	23.38	6.09	.66**	-1.66	4.85-7.03**		419	.000	-0.34

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองระหว่างการวัดครั้งแรกและวัดครั้งหลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 แยกทีละระดับชั้นตามตาราง 29 พบว่า คะแนนเฉลี่ยสะสมระหว่างการวัดครั้งหลัง และการวัดครั้งแรกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการวัดทั้งสองครั้งเป็น 0.28, 0.01 และ -0.14 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ สำหรับความภาคภูมิใจในตนเองมีค่าเฉลี่ยในการวัดครั้งหลัง ต่ำกว่าในการวัดครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการวัดทั้ง 2 ครั้ง เป็น -0.92, -1.16 และ -2.96 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ และเป็นที่น่าสนใจเกดว่าระดับชั้นเรียนยิ่งสูงขึ้น ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยยิ่งเพิ่มมากขึ้น ส่วนมรรณภาพแห่งตนค่าเฉลี่ยของการวัดครั้งหลังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของการวัดครั้งแรก อย่างไรก็ดีไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการวัดทั้ง 2 ครั้ง มีค่า -0.79, -1.90 และ -3.40 ตามลำดับ และค่าความแตกต่างดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น

เมื่อพิจารณาค่าขนาดอิทธิพล (effect size) ในตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมพบว่า มีค่าเพิ่มขึ้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนข้างคงที่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และลดลงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ จาก 0.52 เป็น 0.05 และ -0.74 สำหรับตัวแปร มรณภาพแห่งตนค่าขนาดอิทธิพล (effect size) ลดลงตามระดับชั้น คือ จาก -0.13 เป็น -4.42 และ -6.07 และตัวแปรความภาคภูมิใจในตนค่าขนาดอิทธิพล (effect size) ลดลงตามลำดับเช่นกัน คือ จาก -2.04 เป็น -3.05 และ -7.79 ตามลำดับ

ตาราง 29 แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนในการวัดครั้งแรกและครั้งหลังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 แยกทีละระดับชั้น

ตัวแปร	วัดครั้งแรก		วัดครั้งหลัง		ผลต่าง							
	ตาม $\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	corr.	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p	ES	
ชั้น ม.1												
GPA	1.38	.51	1.66	.71	.66**	.28	.54	6.03**	138	.000	0.52	
CON	67.75	11.08	66.96	11.48	.85**	-.79	6.13	-1.51	138	.134	-0.13	
EST	25.37	5.80	24.45	6.69	.65**	-.92	.45	-2.07*	138	.041	-2.04	

ตาราง 29 (ต่อ)

ตัวแปร	วัดครั้งแรก		วัดครั้งหลัง		ผลต่าง						
	ตาม $\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	corr.	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p	ES
ชั้น ม.2											
GPA	1.71	.83	1.72	.85	.97**	.01	.19	.50	144	.620	0.05
CON	67.22	9.57	65.32	9.28	.85**	-1.90	.43	-4.38**	144	.000	-4.42
EST	24.42	5.90	23.26	5.66	.69**	-1.16	.38	-3.04**	144	.003	-3.05
ชั้น ม.3											
GPA	1.86	.83	1.72	.78	.97**	-.14	.19	8.40**	135	.000	-0.74
CON	68.32	8.97	64.92	9.93	.76**	-3.40	.56	-6.03**	135	.000	-6.07
EST	25.37	5.01	22.41	5.76	.67**	-2.96	.38	-7.83**	135	.000	-7.79

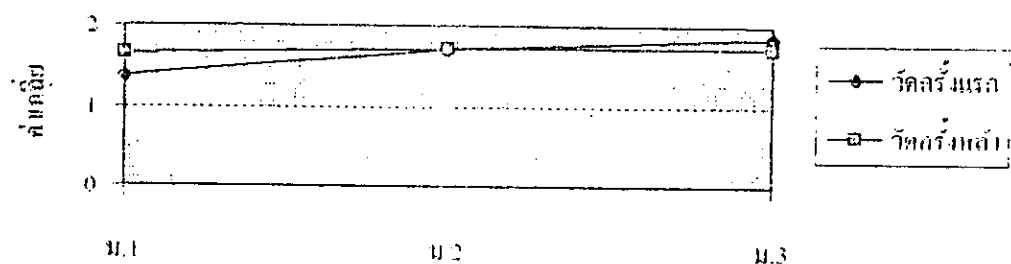
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการวิเคราะห์ข้างต้นผู้วิจัยนำเสนอแผนภูมิเส้นแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของคะแนนตัวแปรในแต่ละระดับชั้นเรียน ดังภาพประกอบ 9 จากภาพ เห็นได้ว่าการวัดครั้งแรกนั้น คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 สูงขึ้นตามระดับชั้นเรียน คือ 1.38, 1.71 และ 1.86 ตามลำดับ ส่วนเมรณภาพแห่งตนนั้นค่าเฉลี่ยลดลงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเพิ่มขึ้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ 67.75, 67.22 และ 68.32 สำหรับความภาคภูมิใจในตนเองได้ผลเป็นเช่นเดียวกับตัวแปรเมรณภาพแห่งตน คือ ลดลงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเพิ่มขึ้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับนักเรียน

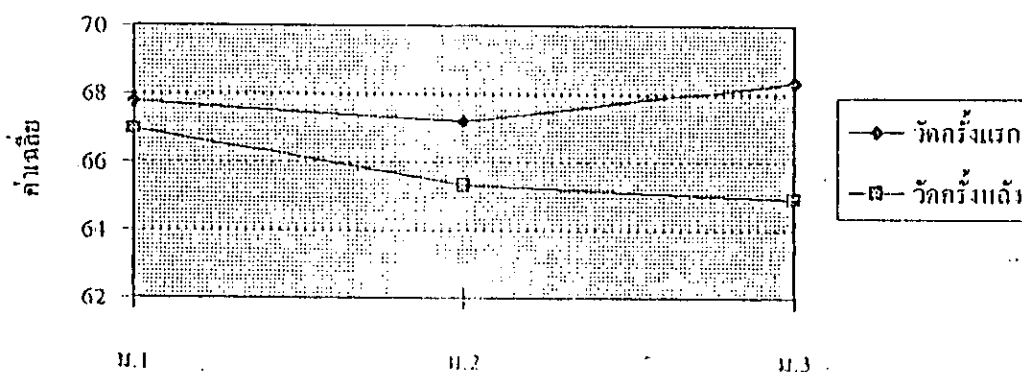
ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คือ 25.37, 24.42 และ 25.37

ส่วนในการวัดครั้งหลังเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่เพิ่มขึ้นจากในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คือ 1.66, 1.72 และ 1.72 ส่วนภาพแทนมีค่าเฉลี่ยลดลงตามลำดับ คือ 66.96, 65.32 และ 64.92 เช่นเดียวกับ ความภาคภูมิใจในตนเองที่มีค่าเฉลี่ยลดลงตามลำดับ คือ 24.45, 23.26 และ 22.41

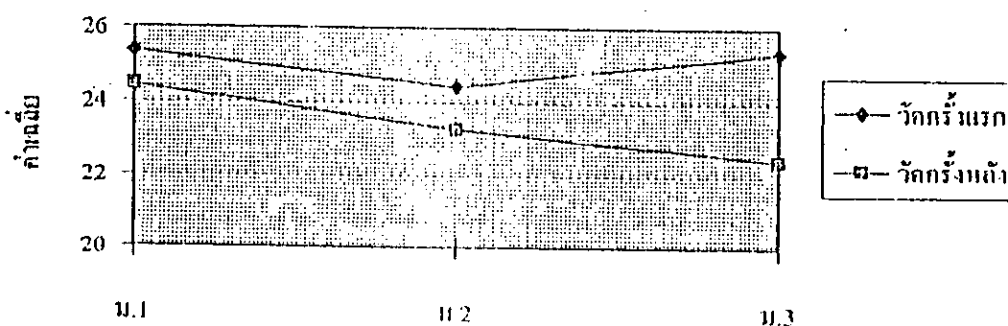
จากการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวัดครั้งแรกและครั้งหลังของค่าเฉลี่ยตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสม ภาพแทนแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองวิเคราะห์แยกเป็นรายกลุ่ม คือ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันในแต่ละระดับชั้น ตามผลการวิเคราะห์ในตาราง 30 พบว่ามีความแตกต่างระหว่างการวัดทั้ง 2 ครั้ง โดยที่ความแตกต่างของภาพแทนแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสะสมและความแตกต่างดังกล่าวในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีมากกว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 1 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่เพิ่มขึ้นเมื่อระดับชั้นเรียนสูงขึ้น เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

คะแนนเฉลี่ยสะสม

มโนภาพแห่งตน

ความภาคภูมิใจในตน

ภาพประกอบ 9 แผนภูมิเส้นแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และ

ความภาคภูมิใจในตน ของการวัดร้างแรกและร้างหลัง ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

ตาราง 30 แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน ระหว่างการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในกลุ่มเรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 แยกเป็นรายกลุ่ม

ตัวแปร	วัดครั้งแรก		วัดครั้งหลัง		ผลต่าง						
ตาม	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	corr.	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p	ES
<u>กลุ่มเรียนเก่ง</u>											
ชั้น ม.1											
GPA	2.01	.21	2.26	.67	.36**	.25	.62	2.81**	49	.007	0.40
CON	72.52	6.60	71.60	7.62	.47**	-.92	7.39	-.88	49	.383	-0.12
EST	26.44	4.76	27.10	6.21	.32*	.66	6.49	.72	49	.475	0.10
ชั้น ม.2											
GPA	2.66	.39	2.70	.06	.93**	.04	.02	1.64	49	.108	2.00
CON	74.70	6.37	73.54	6.45	.61**	-1.16	5.67	-1.45	49	.155	-2.21
EST	27.08	5.25	25.64	5.56	.66**	-1.44	4.47	-2.28*	49	.027	-0.48
ชั้น ม.3											
GPA	2.82	.52	2.59	.60	.94**	-.23	.20	-8.19**	49	.000	-1.15
CON	73.08	5.97	71.68	8.46	.56**	-1.40	7.09	-1.40	49	.169	-0.18
EST	27.48	4.04	25.24	5.48	.46**	-2.24	5.08	-3.11**	49	.003	-0.44

ตาราง 30 (ต่อ)

ตัวแปร	วัดครั้งแรก		วัดครั้งหลัง		ผลต่าง						
ตาม	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	corr.	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p	ES
กลุ่มเรียนอ่อน											
ชั้น ม.1											
GPA	1.01	.12	1.56	.48	.27*	.55	.46	8.42**	49	.000	1.20
CON	68.76	7.39	68.62	8.45	.66**	-.14	6.59	-.15	49	.881	-0.02
EST	26.02	5.06	24.64	5.71	.56**	-1.38	5.09	-1.92	49	.061	-0.27
ชั้น ม.2											
GPA	1.04	.27	1.11	.04	.68**	.07	.22	2.33*	49	.024	0.32
CON	61.98	8.90	60.58	7.34	.73**	-1.40	6.19	-1.60	49	.116	-0.23
EST	22.34	6.16	23.30	5.20	.59**	-.96	5.18	-1.31	49	.197	-0.19
ชั้น ม.3											
GPA	1.27	.18	1.23	.20	.62**	-.04	.17	-1.52	49	.135	-0.24
CON	66.50	8.04	62.36	7.80	.71**	-4.14	5.99	-4.88**	49	.000	-0.69
EST	25.56	4.66	21.50	5.02	.72**	-4.06	3.66	-7.84**	49	.000	-1.11

ตาราง 30 (ต่อ)

ตัวแปร	วัดครั้งแรก		วัดครั้งหลัง		ผลต่าง						
ตาม	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	corr.	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p	ES
<u>กลุ่มออกกลางคืน</u>											
<u>ชั้น ม.1</u>											
GPA	1.05	.20	1.01	.22	.25	-.04	.26	-1.05	38	.299	-0.15
CON	60.33	15.20	58.89	14.59	.98**	-1.43	3.04	-2.95**	38	.005	-0.47
EST	23.18	7.27	30.79	6.90	.92**	7.61	2.89	5.15**	38	.000	2.63
<u>ชั้น ม.2</u>											
GPA	1.39	.60	1.29	.55	.97**	-.10	.15	-4.30**	44	.000	-0.67
CON	64.73	8.06	61.44	7.60	.93**	-3.29	2.89	-7.64**	44	.000	-1.14
EST	23.77	5.26	20.57	5.18	.86**	-3.20	2.73	-7.85**	44	.000	-1.17
<u>ชั้น ม.3</u>											
GPA	1.34	.35	1.19	.28	.92**	-.15	.14	-6.40**	35	.000	-1.07
CON	64.22	10.72	59.08	9.22	.83**	-5.14	5.99	-5.15**	35	.000	-0.86
EST	22.17	5.15	19.75	5.55	.71**	-2.42	4.12	-3.52**	35	.001	-0.59

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.4 ผลการศึกษาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (analysis of covariance)

การวิเคราะห์ขั้นตอนนี้เป็นกรวิเคราะห์เพื่อศึกษาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสม และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การเสนอผลการวิเคราะห์จึงแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance) ของตัวแปรตามในการวัดครั้งแรกเพื่อดูว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามมีความแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามในการวัดครั้งแรกแตกต่างกันจึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (analysis of covariance) ของตัวแปรตามในการวัดครั้งหลังซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตอนที่สอง โดยใช้ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามในการวัดครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม (covariate) ตัวแปรตามในการวิเคราะห์ทั้ง 2 ตอนมี 3 ตัวแปร คือ คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) มโนภาพแห่งตน (CON) และความภาคภูมิใจในตน (EST)

1.4.1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยในการวัดครั้งแรกโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance)

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามในการวัดครั้งแรกระหว่างกลุ่มนักเรียน 3 กลุ่ม และระหว่างระดับชั้นเรียน 3 ระดับ ดังตาราง 31-33 และภาพประกอบ 10-12 เมื่อตัวแปรตาม คือ คะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ปรัชญาผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าอิทธิพลเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักเรียนและระดับชั้นเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติ

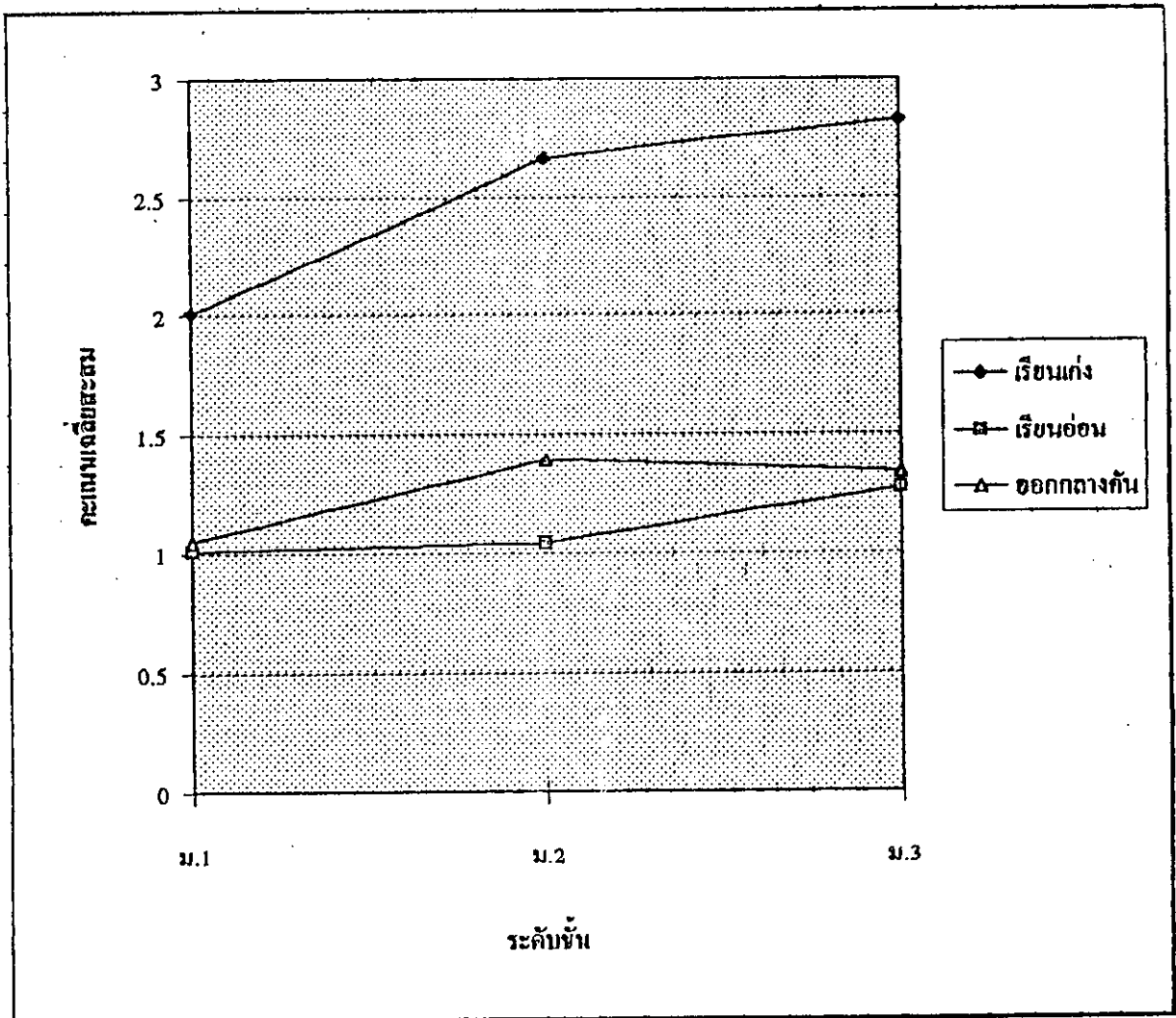
ทุกตัวแปรโดยที่กลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดทุกตัวแปร และกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ทุกตัวแปร สำหรับตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมกับนักเรียนที่เรียนเก่งมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่านักเรียนที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่ออกกลางคันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักเรียนกลุ่มที่เรียนอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน ส่วนตัวแปรมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองพบว่านักเรียนที่เรียนเก่งมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่านักเรียนที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่ออกกลางคันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาตามระดับชั้นเรียนพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 อย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่พบความแตกต่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ส่วนตัวแปรมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองไม่พบความแตกต่าง จากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามในการวัดครั้งแรกดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้คะแนนการวัดครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม (covariate) ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนในการวัดครั้งหลังโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมซึ่งจะเสนอในหัวข้อต่อไป

ตาราง 31 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกของนักเรียน
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

กลุ่ม	ม.1		ม.2		ม.3	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
เรียนเก่ง	2.01	.21	2.66	.39	2.82	.52
เรียนอ่อน	1.01	.12	1.04	.27	1.27	.18
ออกกลางคัน	1.05	.20	1.39	.60	1.34	.35
SOV	SS	df	MS	F	P	
ชั้น	16.55	2	8.27	65.92***	.000	
กลุ่ม	169.89	2	84.94	676.87***	.000	
ปฏิสัมพันธ์	7.05	4	1.76	14.03***	.000	
ความคลาดเคลื่อน	51.58	411				
รวม	245.07	419				

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

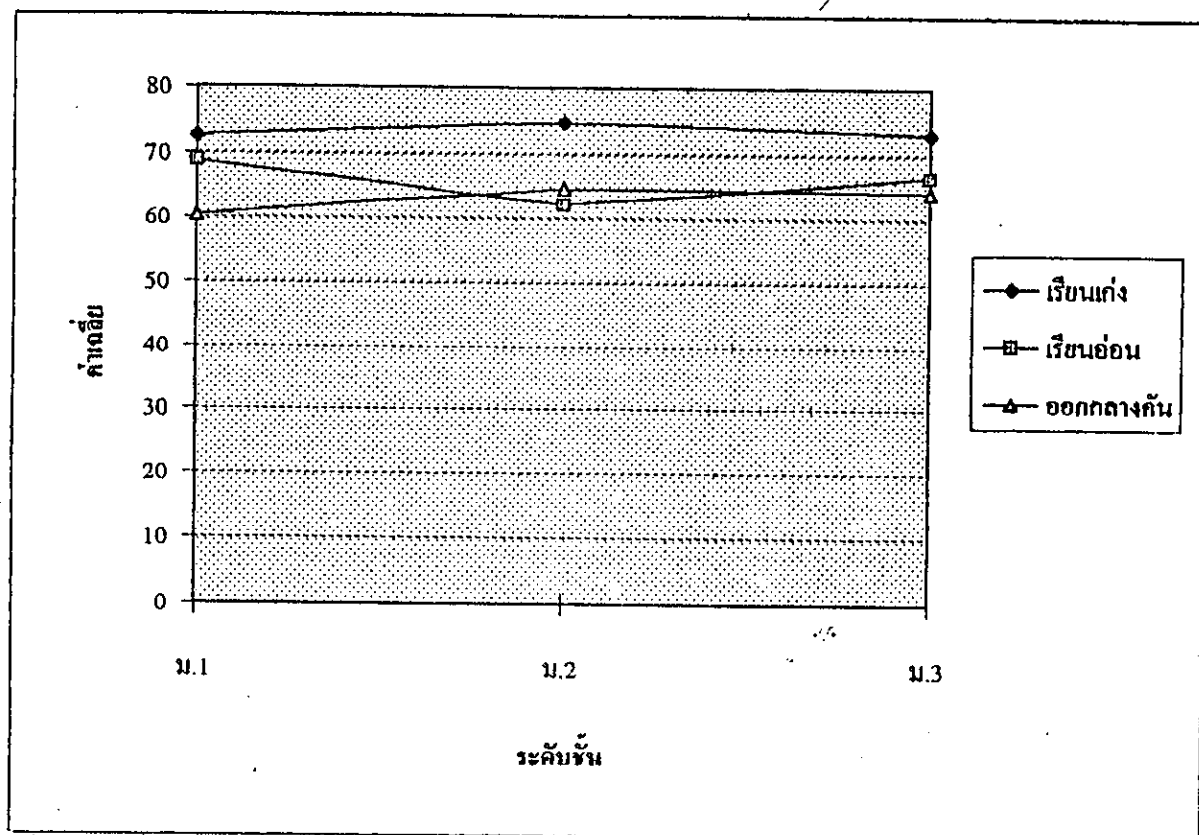

ภาพประกอบ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

ตาราง 32 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมโนภาพแห่งตนวัดครั้งแรกของนักเรียน
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

กลุ่ม	ม.1		ม.2		ม.3	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
เรียนเก่ง	72.52	6.06	74.70	6.37	73.08	5.97
เรียนอ่อน	68.76	7.39	61.98	8.90	66.50	8.04
ออกกลางคัน	60.33	15.20	64.73	8.06	64.22	10.72
SOV	SS	df	MS	F	P	
ชั้น	45.42	2	22.71	.30	.742	
กลุ่ม	7947.44	2	3973.72	52.19***	.000	
ปฏิสัมพันธ์	1738.14	4	434.54	5.71***	.000	
ความคลาดเคลื่อน	31292.95	411				
รวม	41023.95	419				

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

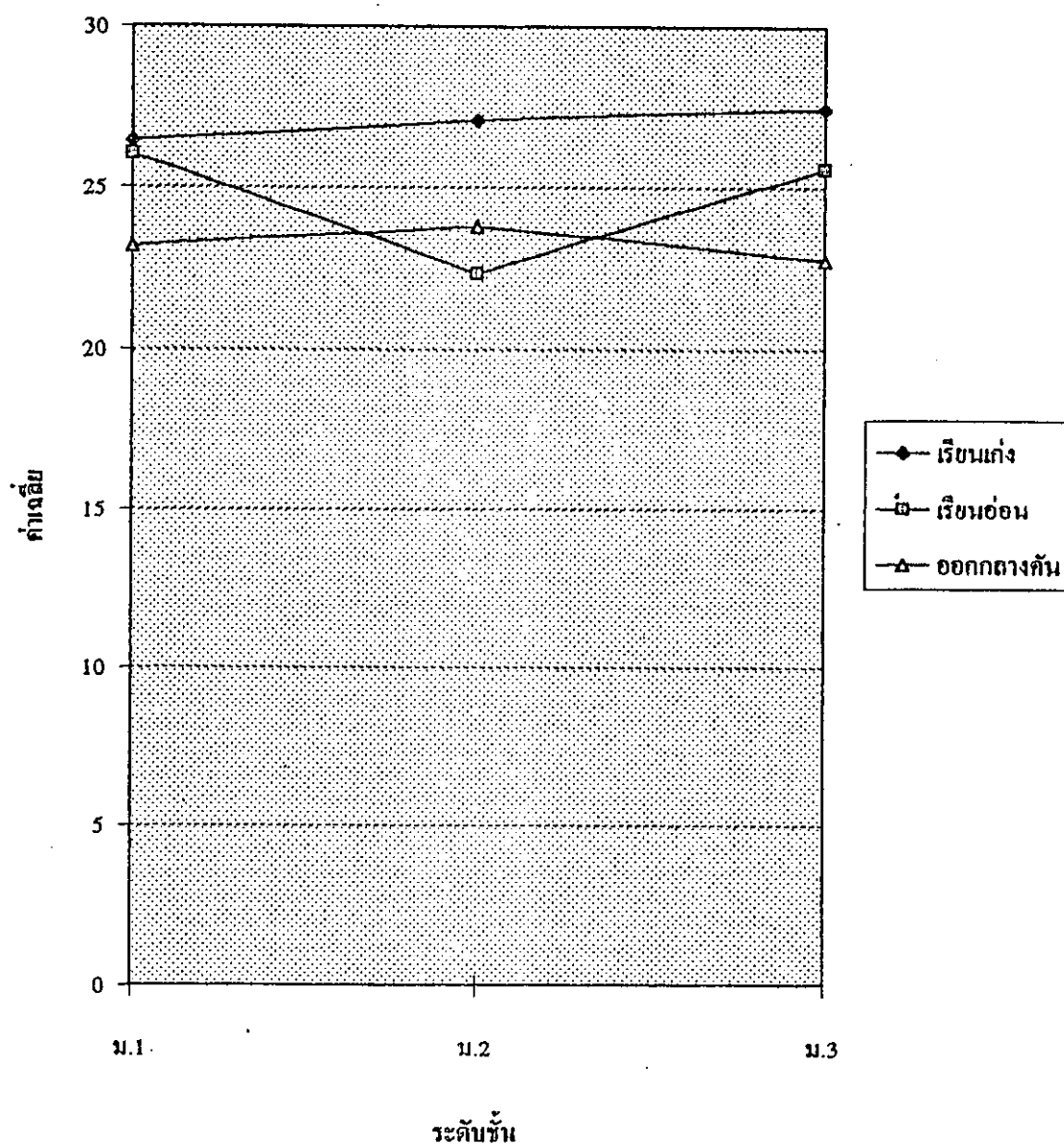
ภาพประกอบ 11 แสดงค่าเฉลี่ยของบรรณภาพแห่งตนวัดครั้งแรก ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

ตาราง 33 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรกของ

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

กลุ่ม	ม.1		ม.2		ม.3	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
เรียนเก่ง	26.44	4.76	27.08	5.25	27.48	4.04
เรียนอ่อน	26.02	5.06	22.34	6.15	25.56	4.66
ออกกลางคัน	23.18	7.27	23.77	5.26	22.17	5.15
SOV	SS	df	MS	F	P	
ชั้น	68.53	2	34.26	1.21	.298	
กลุ่ม	1034.67	2	517.34	18.33***	.000	
บัญชีสหกรณ์	413.31	4	103.33	3.66***	.006	
ความคลาดเคลื่อน	11601.52	411				
รวม	13118.03	419				

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ภาพประกอบ 12 แสดงค่าเฉลี่ยของความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรก ของนักเรียนที่มี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

1.4.2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรตาม

ในการวัดครั้งหลังโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (analysis of covariance)

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (analysis of covariance) ของค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามในการวัดครั้งหลัง เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มนักเรียน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ใน 3 ระดับชั้นเรียน คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามในการวัดครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม (covariate) คือ คะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน และจากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลัง ตามตาราง 34-36 พบว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน และกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ยกเว้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มออกกลางคันมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมและมรรณภาพแห่งตนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนอ่อน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่ปรับแก้แล้ว พบว่า กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน และกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม มรรณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ยกเว้นนักเรียนที่ออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมมากกว่านักเรียนที่เรียนอ่อน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนอ่อนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมรรณภาพแห่งตนสูงกว่านักเรียนที่เรียนเก่งและนักเรียนที่ออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความภาคภูมิใจในตนมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน จากการสัมภาษณ์แบบบังเอิญสังเกตพบว่ากลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันส่วนหนึ่งไม่ได้ออกกลางคันเพราะปัญหาการเรียน แต่ออกเนื่องจากมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอน นักเรียนส่วนนี้จึงยังคงมีความภาคภูมิใจในตนสูงอยู่

ตาราง 34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสม
ครั้งแรก ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน
และนักเรียนที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

กลุ่ม	ม.1		ม.2		ม.3	
ค่าเฉลี่ย GPA2	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
เรียนเก่ง	2.26	.67	2.71	.46	2.59	.60
เรียนอ่อน	1.56	.48	1.11	.28	1.23	.21
ออกกลางคัน	1.01	.22	1.29	.55	1.19	.28
รวม	1.66	.71	1.72	.85	1.72	.78
SOV	SS	df	MS	F	P	
ตัวแปรร่วม GPA1	195.47	1	195.47	1940.10***	.000	
ระดับชั้น	10.23	2	5.11	50.76***	.000	
กลุ่ม	5.62	2	2.81	27.91***	.000	
ปฏิสัมพันธ์	3.65	4	0.91	9.05***	.000	
ภายในกลุ่ม	41.31	410	0.10			
รวม	256.28	419	0.61			
ค่าเฉลี่ย GPA2 ที่ปรับแก้แล้ว	ม.1		ม.2		ม.3	
เรียนเก่ง	1.94		1.80		1.55	
เรียนอ่อน	0.99		0.57		0.89	
ออกกลางคัน	0.48		1.06		0.91	
รวม	1.94		1.65		1.89	

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของค่าเฉลี่ยของมโนภาพแห่งตน
ครั้งหลัง ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่งกลุ่มเรียนอ่อน
และนักเรียนที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

กลุ่ม	ม.1		ม.2		ม.3	
ค่าเฉลี่ย CON2	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
เรียนเก่ง	71.60	7.61	73.54	6.45	71.68	8.46
เรียนอ่อน	68.62	8.45	60.58	7.33	62.36	7.80
ออกกลางคัน	58.89	14.59	61.44	8.46	59.08	9.22
รวม	69.96	11.48	65.32	9.28	64.92	9.93
SOV	SS		df	MS	F	P
ตัวแปรรวม CON1	29704.68		1	29704.68	954.98***	.000
ระดับชั้น	439.83		2	219.91	7.07***	.001
กลุ่ม	1082.07		2	541.03	17.39***	.000
ปฏิสัมพันธ์	242.60		4	60.45	1.95	.101
ภายในกลุ่ม	12752.97		410	31.10		
รวม	44222.13		419	105.54		
ค่าเฉลี่ย CON2 ที่ปรับแก้แล้ว	ม.1		ม.2		ม.3	
เรียนเก่ง	67.55		67.63		67.15	
เรียนอ่อน	67.76		65.48		63.42	
ออกกลางคัน	59.53		64.01		62.08	
รวม	65.74		66.18		65.25	

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 36 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของค่าเฉลี่ยของความภาคภูมิใจ
ในตนเองหลัง ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง
กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

กลุ่ม	ม.1		ม.2		ม.3	
ค่าเฉลี่ย GPA2	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
เรียนเก่ง	27.10	6.21	25.64	5.53	25.24	5.47
เรียนอ่อน	24.64	5.71	23.30	5.20	21.50	5.02
ออกกลางคัน	20.79	6.90	20.58	5.18	19.75	5.55
รวม	24.45	6.69	23.26	5.66	22.41	5.76
SOV	SS	df	MS	F	P	
ตัวแปรร่วม EST1	6750.13	1	6750.13	361.93***	.000	
ระดับชั้น	307.38	2	153.69	8.24***	.000	
กลุ่ม	579.82	2	289.91	15.54***	.000	
ปฏิสัมพันธ์	278.87	4	69.72	3.74***	.000	
ภายในกลุ่ม	7646.61	410	18.65			
รวม	15562.81	419	37.14			
ค่าเฉลี่ย EST2 ที่ปรับแก้แล้ว	ม.1	ม.2	ม.3			
เรียนเก่ง	26.09	24.17	23.48			
เรียนอ่อน	23.93	25.24	21.13			
ออกกลางคัน	22.13	21.49	21.82			
รวม	23.14	23.83	23.15			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (indepth interview)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (indepth interview) ทั้งที่โรงเรียนและไปเยี่ยมบ้านของนักเรียนจำนวน 9 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 กลุ่มละ 1 คน

การนำเสนอผลการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึกแยกเป็น 3 หัวข้อ คือ ด้านความภาคภูมิใจในตน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านภาพพจน์ตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความภาคภูมิใจในตน

โดยภาพรวมแล้วนักเรียนทุกกลุ่ม ทุกคนมีความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนแห่งนี้ได้ เมื่ออยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีลักษณะการเข้ามาของนักเรียนมีหลายประเภท เช่น เป็นนักเรียนโควตาเรียนดีที่โรงเรียนส่งรายชื่อมาโดยไม่ต้องสอบ โควตานักกีฬา ใช้สิทธิ์ที่โรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน สอบเข้ารอบสองเพราะรอบแรกไปสอบเข้าโรงเรียนอื่นไม่ได้

ในประเด็นของความเปลี่ยนแปลง หรือระดับของความเข้มของความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อนและกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน เมื่อถามย้อนกลับไปที่นักเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่าที่นักเรียนพอจะจำได้ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่งและเป็นนักเรียนที่เข้าเรียนโดยได้สิทธิพิเศษไม่ต้องสอบคัดเลือกประเภทนักเรียนเรียนดี มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นที่น่าพอใจของนักเรียน (3.82) ได้รับเกียรติบัตรชมเชยจากทางโรงเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจมาก เมื่อนักเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนยังคงได้รับเกียรติบัตรชมเชยเช่นเดิม คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนดีขึ้น คือ ได้คะแนนเฉลี่ย 3.90 และยิ่งไปกว่านั้นทางโรงเรียนได้มอบโล่เกียรติยศแก่ผู้ปกครองของนักเรียน ในฐานะที่เป็นผู้ปกครองสนับสนุนให้การอบรมเลี้ยงดูถูกเป็นอย่างดี

จนนักเรียนมีผลการเรียนดีเด่น เมื่อสิ้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 นักเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนลดลงไป คือ ได้คะแนนเฉลี่ย 3.78 ถึงแม้ว่านักเรียนจะยังคงได้รับเกียรติบัตรชมเชยว่าเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งไว้ สำหรับนักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไปก็ตาม เมื่อถามถึงความรู้สึกของนักเรียนพบว่า

"รู้สึกเสียใจที่ได้คะแนนเฉลี่ยตกต่ำลงไปมากค่ะ คิดว่าเป็นเพราะเนื้อหาวิชาที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีมาก และยากขึ้นกว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มากค่ะ" (กลุ่มเรียนเก่ง ม.3)

สำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนอ่อน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับสิทธิพิเศษประเภทนักกีฬา เมื่อนักเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น นักเรียนสอบผ่านหมดทุกรายวิชา และได้ระดับ คะแนน 4 ในรายวิชาพลานามัยด้วย แต่คะแนนเฉลี่ยไม่สูงนัก คือ ได้คะแนนเฉลี่ย 1.97 นักเรียนบอกว่ามีความภาคภูมิใจที่สอบผ่านทุกรายวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เล่นบาสเก็ตบอลซึ่งเป็นกีฬาที่นักเรียนรัก ซึ่งนักเรียนใช้เวลาว่างส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การฝึกซ้อมแต่ให้เวลากับการทบทวนบทเรียน หรือทำงานในรายวิชาอื่นน้อยไป เมื่อนักเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการเรียนของนักเรียนไม่ดีขึ้น แต่กลับลดน้อยลงไปอีก คือ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 1.75 เมื่อถามถึงความรู้สึก และเหตุผล พบว่า

"เสียใจที่ผลการเรียนลดลงไปกว่าเดิม สาเหตุคิดว่าเป็นเพราะทุ่มเทให้กับการเล่นกีฬามากเกินไป เมื่อลงแข่งขันและได้รับชัยชนะกลับมา ก็จะดีใจมากและภูมิใจในความสำเร็จ และฝึกซ้อมมากขึ้นกว่าเดิม เวลาที่จะแบ่งให้กับการเรียนวิชาอื่น ๆ ก็เลยน้อยลง แต่ที่แย่ก็เมื่อตอนที่ผมแพ้การแข่งขันกลับมา ก็จะทำให้รู้สึกเสียใจมาก หดหู่ สิ้นหวัง มาถึงความสนใจกับการเรียนเลย ... เมื่อเทียบกับตอนอยู่ ม.1 ม.2 รู้สึกว่าเรียนเลวลงมาก" (กลุ่มเรียนอ่อน ม.3)

สำหรับนักเรียนที่ออกกลางคัน จากการสัมภาษณ์ พบว่า นักเรียนสอบไม่ผ่าน
หลายรายวิชา

"วิชาที่ได้เกรด 0 มี คณิตศาสตร์ กับภาษาอังกฤษ ...ไม่มีวิชาที่ได้เกรด 3
หรือ 4 เลย ... รู้สึกเสียใจมากที่สอบไม่ผ่าน แต่ก็ได้สอบแก้ตัวจนผ่านหมดทุกวิชา
และคิดว่าจะแก้ตัวใหม่ในการสอบครั้งต่อไป"

เมื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 บอกว่านักเรียนสอบไม่ผ่านในรายวิชาต่าง ๆ
มากขึ้น แม้แต่ในรายวิชาปฏิบัติ เช่น วิชาการงาน เมื่อถามถึงสาเหตุ นักเรียนอ้างว่าวิชา
ที่เรียนยาก อาจารย์สอนไม่น่าสนใจ

"ตอน ม.2 สอบตก 5 วิชา มากกว่าตอน ม.1 ตกวิชาอังกฤษ เลข วิทยาศาสตร์
การงาน แล้วก็พระพุทธศาสนา"

เมื่อถามถึงความรู้สึกภาคภูมิใจเปรียบเทียบกับตอนที่นักเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
และในขณะนี้ พบว่า

"รู้สึกไม่ค่อยดี เพราะผลการเรียนลดลงไปเรื่อย ๆ ทั้งที่ได้พยายามอย่าง
เต็มที่แล้ว จึงไม่มีอะไรที่ภาคภูมิใจมากนัก"

สำหรับกรณีนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สรุปได้ว่าความ
ภาคภูมิใจนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลง เมื่อนักเรียนอยู่ในชั้นเรียนที่สูงขึ้นและ
มีอายุมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้นักเรียนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีกับอาจารย์ผู้สอนอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ทั้ง 3 คน พอสรุปได้ว่าเมื่อเวลาผ่านไป นักเรียนมีอายุมากขึ้น อยู่ในระดับชั้นที่สูงขึ้น งานของความภาคภูมิใจในตนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง มีความภาคภูมิใจในตนมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนอ่อนและนักเรียนที่ออกกลางคัน เป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ นักเรียนรู้สึกว่ามีมีความภาคภูมิใจในตนลดลงตามลำดับ ยกเว้นกรณีนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง เมื่ออยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนรู้สึกว่าคุณภาพในตนลดน้อยลงไปเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยลดลง ด้วยเหตุที่วิชาเรียนยาก และมากขึ้น

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เมื่อถามถึงผลการเรียนของนักเรียนที่ผ่านมา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกกลุ่ม นักเรียนบอกใกล้เคียงกันว่าระบบการเรียนการสอนและการประเมินผล แตกต่างจากชั้นประถมศึกษาที่ผ่านมา

"ในชั้นประถมไม่มี ร มส. มผ." (กลุ่มเรียนเก่ง ม.1)

เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของนักเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรกของนักเรียน นักเรียนได้คะแนนการสอบเพื่อจัดเข้าชั้นเรียน 62 คะแนน หรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย 2.48 และได้คะแนนเฉลี่ยครึ่งหลัง 3.16 สำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนอ่อน มีคะแนนเฉลี่ยครึ่งหลังเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือ จาก 1.16 เป็น 1.25 นักเรียนที่ออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยครึ่งหลังลดลง คือ จาก 0.72 เป็น 0.67

ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น คือ จาก 2.48 เป็น 2.64 ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน มีคะแนนเฉลี่ยครั้งหลังลดลง คือ จาก 1.35 เป็น 1.20 และ จาก 1.08 เป็น 1.03 ตามลำดับ

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 กลุ่ม คือ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน มีคะแนนเฉลี่ยครั้งหลังลดลง ทั้ง 3 กลุ่ม คือ จาก 3.90 เป็น 3.71 จาก 1.43 เป็น 1.06 และ จาก 2.13 เป็น 2.02 ตามลำดับ

สังเกตได้ว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งหลังของนักเรียนส่วนใหญ่ลดลง ทั้งนี้เมื่อถามถึงสาเหตุที่ผลการเรียนลดลง นักเรียนทุกกลุ่มกล่าวใกล้เคียงกันว่าวิชาที่เรียนยากขึ้น ดังนี้

"วิชาที่เรียนเนื้อหาที่จะต้องจำมาก และยากกว่าตอนที่อยู่ชั้น ม.1 ม.2"
(กลุ่มเรียนเก่ง ม.3)

"วิชาที่เรียนยากขึ้น และไม่เอาใจใส่การเรียนเท่าที่ควร ทำให้สอบตก"
(กลุ่มเรียนอ่อน ม.3)

"บางวิชาเรียนสนุก ก็ทำคะแนนได้ดี บางวิชายาก เลยทำคะแนนไม่ดี แต่ก็ไม่ได้ตก" (กลุ่มเรียนเก่ง ม.1)

สำหรับวิชาที่นักเรียนคิดว่ายาก คือ วิชาภาษาอังกฤษ รองลงมา คือ วิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ส่วนวิชาที่นักเรียนมักทำคะแนนได้ดีในกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่งซึ่งเป็นนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 คือ วิชาภาษาอังกฤษ ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชา ที่นักเรียนทำคะแนนได้ดี คือ วิชาคณิตศาสตร์

คำถามรูปภาพแห่งตน

ผู้วิจัยได้ถามนักเรียนว่านักเรียนมองตนเองเป็นใครอย่างไร โดยมีได้ระบุด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อดูว่านักเรียนคิดอะไรเกี่ยวกับตนเองเป็นอันดับแรก พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มองตนเองในด้านการเรียนเป็นอันดับแรก มีบางรายที่มองตนเองในด้านรูปร่างหน้าตาและการเข้าสังคมกับเพื่อน ๆ สำหรับการมองตนเองของนักเรียนนั้นปรากฏว่านักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง มองตนเองว่ามีความสามารถเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 รู้สึกว่าตนเองมีค่า เก่ง รอบคอบ และขยันมากขึ้น คือ

"เป็นคนที่ไม่ขยันเท่าที่ควร แม้ว่าจะอ่านหนังสือบ่อย แต่อยากขยันมากกว่านี้ เพราะตอนนี้เรียนบ้าง เล่นบ้าง" (กลุ่มเรียนเก่ง ชั้น ม.1)

"ตั้งใจทำงานในสิ่งที่ทำได้ และชอบทำ เรียนดีกว่าตอนอยู่ ม.1"
(กลุ่มเรียนเก่งชั้น ม.2)

"ชอบหาประสบการณ์ ความรู้ใหม่ ๆ เมื่อทำสิ่งหนึ่งได้ ก็นึกถึงสิ่งอื่นอยากจะทำงานอื่นต่อไป ... คิดว่าตอน ม.3 เก่งกว่าตอนอยู่ ม. 1 ม.2 เพราะโตขึ้น คิดรอบคอบมากขึ้น และขยันดูหนังสือมากขึ้น" (กลุ่มเรียนเก่ง ชั้น ม.3)

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนอ่อนมองตนเองว่าเรียนอ่อนลง เพราะขาดความสนใจและเนื้อหาวิชายากและมากขึ้น"

"สมองค่อนข้างช้า จำอะไรไม่ได้นาน จึงทำคะแนนสอบไม่ดี"
(กลุ่มเรียนอ่อน ชั้น ม.1)

"เป็นคนที่จะเข้าใจอะไรยากถ้าไม่ชอบสิ่งนั้น ไม่ค่อยตั้งใจเรียนเมื่อเห็นเพื่อน เล่นหรือคุย ตอนนี่คิดว่าแย่กว่าตอน ม.1 เพราะวิชายากมากกว่าตอน ม.1" (กลุ่มเรียน อ่อน ชั้น ม.2)

"เรียนไม่ค่อยเก่ง กลัวไปหมดทุกอย่าง" (กลุ่มออกกลางคัน ชั้น ม.1)

"ชอบไปกับเพื่อนที่ไม่เรียน หนีเรียนมากกว่าตอนอยู่ ม.1
(กลุ่มออกกลางคัน ชั้น ม.2)

"เรียนไม่เก่ง ไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือ ไม่ตั้งใจเรียน คิดว่าได้พยายามแล้ว แต่มันไม่ได้เอง เสียหาย อยากกลับไปอยู่ ม.1 ใหม่ ตอน ม.1 ดีกว่านี้ ... เริ่มตอน ม.2 อยู่ ม.3 ก็ก็แย่ลงไปอีก เลยไม่อยากเรียนอีกต่อไปแล้ว"
(กลุ่มออกกลางคัน ชั้น ม.3)

เมื่อถามถึงการมองเห็นในด้านความสามารถในการเรียนถึงขั้นสูงสุด พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่งคิดว่าตนเองสามารถเรียนได้ถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและถึงขั้นมหาวิทยาลัยได้ ในขณะที่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนอ่อนบอกว่าสามารถเรียนได้จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเรียนทางสายอาชีพได้ เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอาจจะเรียนได้แต่คิดว่าไม่ดีและอาจจะเรียนไม่จบ และรายหนึ่งตอบว่าไม่อยากเรียนอีกแล้ว ส่วนนักเรียนกลุ่มออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตอบว่า สามารถเรียนจนจบได้หากทางบ้านไม่มีปัญหาเสียก่อน กลุ่มออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตอบว่าไม่เรียนเพราะออกไปประกอบอาชีพหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว ถึงเรียนก็อาจเรียนไม่จบและสำหรับกลุ่มออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตอบใกล้เคียงกันว่า จะออกไปหางานทำช่วยเหลือทางบ้าน และอาจจะเรียนศึกษาผู้ใหญ่แทน

สรุปโดยภาพรวมจากการสัมภาษณ์แบบบังเอิญเกี่ยวกับตัวนักเรียนเองและผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนอยากจะให้นักเรียนเรียนในระดับสูงสุดเท่าที่จะส่งเสียให้เรียนได้ และผู้ปกครองรวมทั้งตัวนักเรียนในกลุ่มที่ออกกลางคันมีความรู้สึกเสียใจ และเสียดยที่ไม่สามารถให้ลูกได้เรียนจนจบได้ ปัญหาส่วนหนึ่ง คือ เรื่องของฐานะทางเศรษฐกิจ และมีอีกส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในทางลบของนักเรียนต่อครูผู้สอน ส่วนผู้ปกครองของนักเรียน กลุ่มเรียนเก่งและกลุ่มเรียนอ่อนำให้มีการสนับสนุนด้านการเรียนกับนักเรียน แต่นักเรียน กลุ่มที่เรียนอ่อนส่วนหนึ่งมองตนเองว่าสติปัญญาไม่ดี ถึงแม้ทางบ้านจะให้การสนับสนุน แต่ผลการเรียนก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน บางคนเรียนเก่ง บางคนเรียนอ่อน บางคนต้องออกกลางคันนั้นเป็นผลมาจากการที่นักเรียนมีปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลัง ปัจจัยทางสังคมวิทยา และปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมที่แตกต่างกันอย่างไร และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยทางสังคมวิทยาและปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังเกี่ยวกับตัวนักเรียน การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานสร้างสรรค์กับครูและเพื่อนที่มีต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลมโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตนจากการวัดครั้งแรก การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานสร้างสรรค์กับครูและเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบขนาดของอิทธิพลระหว่างอิทธิพลจากปัจจัยภูมิหลังกับปัจจัยตามแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ได้แก่ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานสร้างสรรค์กับครูและเพื่อน มโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตน ว่ามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันอย่างไร และขนาดของอิทธิพลต่าง ๆ นั้น มีความแตกต่างกันหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ในเชิงปริมาณ คือ การให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามจำนวน 5 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียน แบบสอบถามการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและล้มเหลว แบบสอบถามการรับรู้ผลการประทับใจต่อการปฏิบัติงานของครูและเพื่อน แบบสอบถามมโนภาพแห่งตน และแบบสอบถามความภาคภูมิใจในตน โดยให้นักเรียนสามารถนำแบบสอบถามกลับไปทำที่บ้านได้ เพื่อไม่ให้เวลามาเป็นข้อจำกัด และนักเรียนทำได้อย่างสบายใจเนื่องจากไม่ได้รู้สึกว่าเป็นการทำข้อสอบที่ต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของครูที่โรงเรียน

วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (indepth interview) เป็นการซักถามนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามประเด็นปัญหาคล้ายคลึงกับแบบสอบถาม และถามถึงสิ่งที่นอกเหนือลึกไปกว่าแบบสอบถาม ซึ่งการตั้งคำถามเป็นไปตามสถานการณ์ขณะทำการสัมภาษณ์ ประกอบกับการเฝ้ามองนักเรียนที่สามารถเห็นสภาพความเป็นอยู่ที่เป็นจริงของนักเรียน และนอกเหนือจากการสัมภาษณ์นักเรียนแล้ว ยังได้สัมภาษณ์บุคคลในครอบครัวของนักเรียนประกอบอีกส่วนหนึ่งด้วย .

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง กลุ่มที่ 2 จำนวน 11 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดสุทธวราราม โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย โรงเรียนสายปัญญา โรงเรียนยานนาวาเวศวิทยาคม โรงเรียนนนทรีวิทยา โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โรงเรียนวัดสระเกศ โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆและโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง กลุ่มที่ 2 ด้วยเช่นกัน แต่มิได้นำรวมเข้าเป็นประชากร เนื่องจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเปิดสอนเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนแบบเจาะจงเพียงโรงเรียนเดียว เพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนเกี่ยวกับสภาพที่แตกต่างกันของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการควบคุมให้ตัวแปรสภาพโรงเรียนมีค่าคงที่ และเลือกเฉพาะโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยายาลัย เนื่องจากเป็นโรงเรียนระดับกลาง มีความหลากหลายในหลายด้าน เช่น มีนักเรียนที่เรียนเก่งในระดับที่สอบเข้าศึกษาต่อโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากโรงเรียนหนึ่งได้ ไปจนถึงนักเรียนที่เรียนปานกลาง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนสหศึกษา สภาพสังคมในโรงเรียนแท้จริงคล้ายกับสังคมภายนอกที่มีบุคคลทั้งชายและหญิงอยู่รวมกัน ต่างจากโรงเรียนหลายโรงเรียนในกลุ่มเดียวกันที่เป็นโรงเรียนชายล้วนหรือหญิงล้วน เช่น โรงเรียนวัดสุทธนิวราาราม โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสาย์ปัญญา โรงเรียนสตรีมหาพัฒนาราม โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย และโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สอนเฉพาะนักเรียนที่มีความพิการทางการได้ยินและการพูดเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนนี้เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 ปีการศึกษา 2537 ซึ่งมีระดับละ 14 ห้องเรียน รวม 52 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องเรียนโดยเฉลี่ยประมาณห้องเรียนละ 45-50 คน นำมาแบ่งเป็นชั้นตามระดับชั้นเรียน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3) และแบ่งตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ นักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน รวมทั้งหมด 9 กลุ่ม การพิจารณาแบ่งกลุ่มนักเรียนพิจารณาจากคะแนนการสอบเข้าเรียนต่อ กรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยสะสม นับถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 กรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 นักเรียนที่เรียนเก่ง คือ ผู้ที่ได้คะแนน คิดเป็นตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป และ

นักเรียนที่เรียนอ่อน คือ นักเรียนที่ได้คะแนนคิดจากตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา สำหรับนักเรียนที่ออกกลางคันพิจารณาจากนักเรียนที่ออกกลางคันในภาคเรียนที่ 1

ปีการศึกษา 2537 และมิได้ไปศึกษาต่อที่อื่นอีก

จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จากนักเรียน แต่ละกลุ่มให้ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มเรียนเก่งระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 กลุ่มละ 50 คน เป็นจำนวน 150 คน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มเรียนอ่อน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 กลุ่มละ 50 คน เป็นจำนวน 150 คน และนักเรียนที่ออกกลางคันระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 39 คน นักเรียนที่ออกกลางคันระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 45 คน นักเรียนที่ออกกลางคันระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 36 คน รวมทั้งหมด 420 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

✓ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามทั้ง 5 ฉบับ วิเคราะห์โดยการเข้าโปรแกรม SPSS/PC+ โดยการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ภูมิหลัง การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว ทักษะคิดเกี่ยวกับครู การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว การรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน ที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสม และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) การวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis) สำหรับการทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนในการวัดครั้งแรกและการวัดครั้งหลังใช้สถิติ t-test แบบ dependent และการทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสะสมมโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

ในการวัดครั้งแรกใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance) สำหรับการวัดครั้งหลังใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (analysis of covariance) โดยใช้คะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนวัดครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม (covariate)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในการสรุปและอภิปรายผลผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการสรุปผลเป็น 3 ตอน เพื่อตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การสรุปและอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1-2 และสมมุติฐานข้อ 1-2

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ที่ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังเกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน การศึกษาของผู้ปกครอง การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว ทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอน ที่มีต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนในการวัดครั้งแรก พบว่าทักษะคิดของนักเรียนต่อครูผู้สอนมีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครูผู้สอน และได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากทางครอบครัวเป็นอย่างดีจะทำให้นักเรียนมองภาพตนเองในทางบวกและมีความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนตัวแปรเพศมีอิทธิพลต่อนักเรียนเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนถึงแม้จะต่างเพศกัน แต่ก็มิได้มีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนแต่ประการใด การศึกษาของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อ มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนของนักเรียน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์แบบยั้งลึกลงว่าผู้ปกครองของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน ต้องการให้นักเรียนได้เรียนในระดับสูงที่สุดเท่าที่พวกเขาจะสามารถส่งเสียนักเรียนได้ ถึงแม้ว่าตัวผู้ปกครองจะมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 1 ที่ศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของมโนภาพแห่งตน ความภาคภูมิใจในตน ปัจจัยภูมิหลังของนักเรียน ปัจจัยตามแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ได้แก่ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อนในการวัดครั้งแรก มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนในการวัดครั้งแรก พบว่า นอกจากทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอนและการได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าถ้านักเรียนมีทัศนคติต่อครูในทางบวก และได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัวเป็นอย่างดีแล้ว จะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือคะแนนเฉลี่ยสะสมดีตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวมีอิทธิพลต่อนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 เท่านั้น จากการสัมภาษณ์พบว่านักเรียนยังอายุน้อย มีวุฒิภาวะน้อยเกินกว่าที่จะคิดหาเหตุผลว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเองมาจากสาเหตุใด ต่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ซึ่งมีวุฒิภาวะพอที่จะคิดหาเหตุผลของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเองได้ สำหรับการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อน พบว่า มีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 เช่นกัน ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงว่าครูหรือเพื่อนที่ป้อนข้อมูลย้อนกลับให้แก่นักเรียน หรือเรียกว่าการประทับตราให้กับนักเรียนมีอิทธิพลต่อนักเรียน หากนักเรียนได้รับการประทับตราในทางที่ดี จะทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนในทางที่ดีด้วย ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนได้รับการประทับตราในทางไม่ดี ก็จะทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนในทางที่ไม่ดีไปด้วย

3. จากสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า ปัจจัยภูมิหลังของนักเรียน ปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือคะแนนเฉลี่ยสะสม และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย ได้แก่ มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจ

ในต้นในการวัดครั้งแรก หลัง ทักษะคิดของนักเรียนต่อครูผู้สอน การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว และการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในต้นในการวัดครั้งแรก สำหรับตัวแปรการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวและมีอิทธิพลในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เท่านั้น ไม่พบในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการสัมภาษณ์พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดพื่อที่จะแยกแยะการยอมรับหรือไม่ยอมรับการประทับตรา เมื่อได้ปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อนได้บ้าง การที่ผลการวิจัยในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ผลไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย อาจมีสาเหตุเนื่องจากแผนแบบการวิจัยที่เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง ผู้วิจัยศึกษากลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มนักเรียนออกกลางคันเฉพาะผู้ที่ออกกลางคันในปีที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่ได้ศึกษากลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันที่ออกไปเมื่อเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ดังนั้นกลุ่มออกกลางคันในการวิจัยจึงเป็นกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางพุทธิพิสัย และจิตพิสัยสูงกว่าตามที่ควรจะเป็น ความจำกัดของความแปรปรวนดังกล่าว อาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่พบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานการวิจัย

ตอนที่ 2 การสรุปและอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 และสมมุติฐานข้อ 3 จากวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยข้อ 3 ที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัยได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในต้นระหว่างการวัดทั้ง 2 ครั้ง จะมีความแตกต่างกัน และความแตกต่างของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มเรียนเก่งจะเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียน ในขณะที่นักเรียนกลุ่มที่เรียนอ่อนและออกกลางคันจะลดลงเรื่อยหรือคงที่ พบว่าผลการวิจัยเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย คือ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างการวัดทั้ง 2 ครั้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีมากกว่าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จริง แสดงให้เห็นว่าเมื่อระดับชั้นเรียนสูงขึ้น นักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่งจะมีคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและ

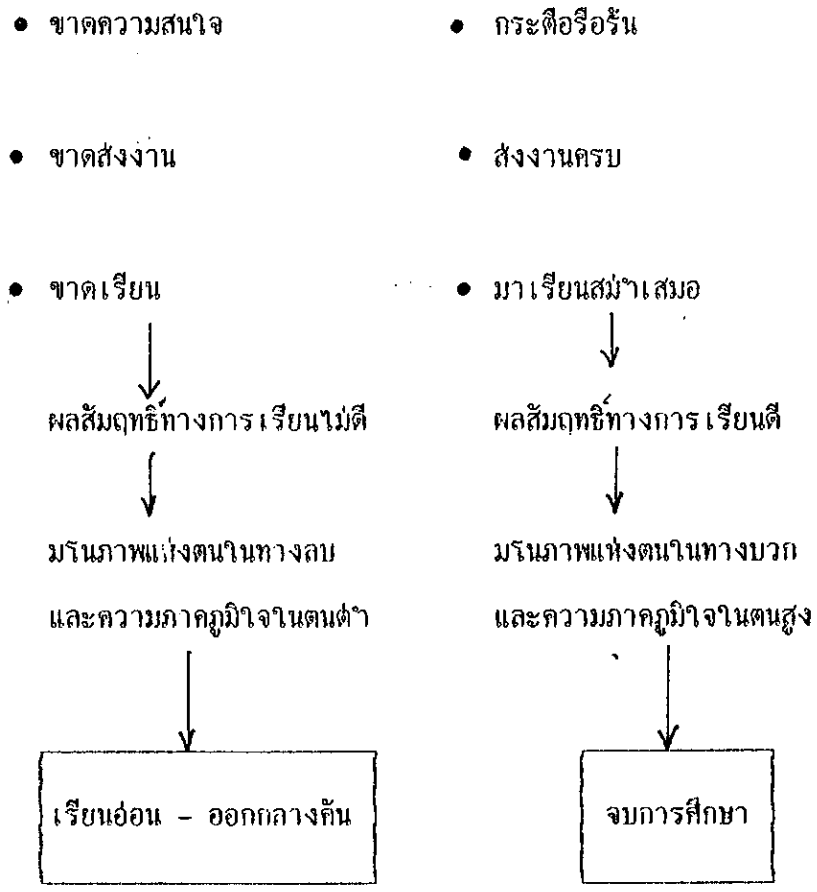
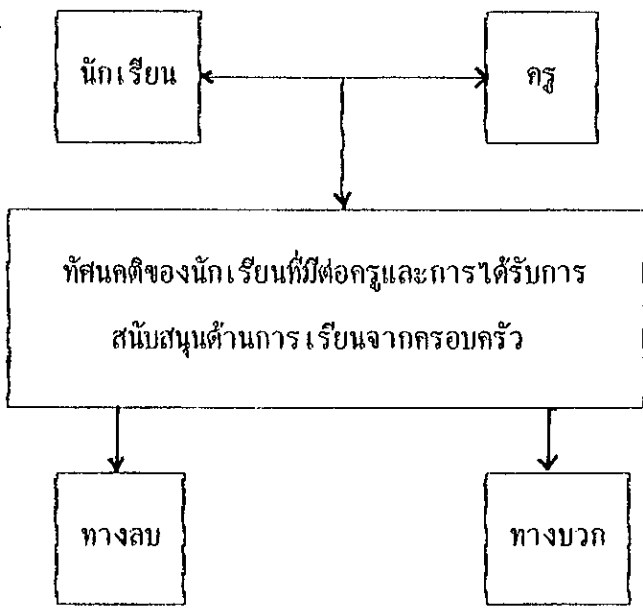
ความภาคภูมิใจในตนสูงขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น และในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่ออกกลางคันจะมีคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนต่ำลงในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น แต่ผลที่ได้อีกประการหนึ่ง คือ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าวของคะแนนเฉลี่ยสะสมจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมลดลงเนื่องจากวิชาเรียนที่เรียนยากขึ้นกว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มาก จึงทำให้ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสะสมมีน้อยกว่าความแตกต่างของมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนดังกล่าว

ตอนที่ 3 การสรุปและอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 และสมมุติฐานข้อ 4

จากสมมุติฐานการวิจัยว่า ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัย คือ คะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะมีมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 พบว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งมีคะแนนเฉลี่ยสะสมมากกว่ากลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน แต่คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนและกลุ่มที่ออกกลางคันไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรมโนภาพแห่งตนนั้นพบว่า นักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม มีมโนภาพแห่งตนที่แตกต่างกัน โดยที่กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนภาพแห่งตนสูงกว่านักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน และนักเรียนที่เรียนอ่อนมีมโนภาพแห่งตนสูงกว่านักเรียนที่ออกกลางคัน สำหรับความภาคภูมิใจในตนนั้น พบว่านักเรียนที่เรียนเก่งมีความภาคภูมิใจในตนมากกว่าจากนักเรียนที่ออกกลางคัน แต่นักเรียนที่เรียนเก่งมีความภาคภูมิใจในตนไม่ต่างไปจากนักเรียนที่เรียนอ่อน และในขณะที่เดียวกันนักเรียนที่เรียนอ่อนก็มีความภาคภูมิใจในตนไม่ต่างไปจากนักเรียนที่ออกกลางคัน

ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ นักเรียนที่ออกกลางคันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 มีค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามต่ำสุดทุกตัวแปร และ กลุ่มเรียนอ่อนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามต่ำสุดทุกตัวแปร เช่นกัน สำหรับนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่งทั้ง 3 ระดับชั้นเรียนมี

ค่าเฉลี่ยแตกต่างกันไม่มากนัก ผลประการหนึ่ง คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อนและนักเรียนที่ออกกลางคันมีความแตกต่างกันน้อย และคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนกลุ่มออกกลางคันสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนอ่อน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มที่ออกกลางคันพบว่าสาเหตุที่นักเรียนออกกลางคันเนื่องมาจากนักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนจึงหนีเรียนหรือก่อความวุ่นวายในห้องเรียนทำให้เกิดเรื่องถึงฝ่ายปกครองจนทำให้นักเรียนต้องลาออก ถูกพักการเรียนจนต้องออกกลางคันไปในที่สุด ทั้งที่ผลการเรียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์สอบผ่าน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนกลุ่มที่เรียนอ่อนเป็นไปตามกรอบความคิดตามทฤษฎีที่นักเรียนยอมรับการประทับตราจากการที่ได้ปฏิเสธสิทธิ์กับครูและเพื่อนว่านักเรียนเป็นผู้ที่เรียนอ่อน นักเรียนมองตนเองว่าเป็นผู้ที่เรียนอ่อนจริง มีความภาคภูมิใจในตนในระดับต่ำ และเรียนอ่อนลงเรื่อย ๆ สำหรับนักเรียนที่ออกกลางคันในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่านักเรียนจะต้องเรียนอ่อนลงเรื่อย ๆ เมื่อระดับชั้นเรียนสูงขึ้น แต่ด้วยความที่นักเรียนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนจึงทำให้นักเรียนมองตนเองว่าถ้าเรียนต่อไปก็จะเรียนอย่างไม่มีความสุข จึงทำให้นักเรียนพยายามหาทางออกโดยการที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น ไม่สนใจการเรียน ไม่ส่งงาน ขาดเรียน หนีเรียน เป็นต้น ผลดังที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 13 แสดงผลที่เกิดจากทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอนและการได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนควรสนับสนุนให้ทำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดนโยบายที่จะปฏิบัติต่อนักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การพัฒนาทัศนคติของนักเรียน

จากการวิจัยพบว่าตัวแปรทัศนคติของนักเรียนต่อครูผู้สอนมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน ดังนั้นโรงเรียนควรมีนโยบายที่จะหาวิธีการ หรือจัดกิจกรรมที่พัฒนาให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีทั้งต่อตัวครูซึ่งเป็นผลมาจากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ และต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวนักเรียน อันได้แก่เพื่อนและโรงเรียนด้วย เพราะเมื่อนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครู เพื่อน ๆ และโรงเรียนแล้วจะทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข มีผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิสัย และจิตพิสัยดี ปัญหาที่นักเรียนเรียนอ่อน หรือปัญหานักเรียนออกกลางคันจะลดลง หรือแม้แต่กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง ก็จะพัฒนาตนเองให้มีผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิสัย และจิตพิสัยดีเพิ่มมากขึ้น

2. การสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว

การสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่พบจากการวิจัยว่ามีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน ดังนั้นโรงเรียนควรชี้แจงให้ผู้ปกครองของนักเรียนทราบถึงความสำคัญของครอบครัว อันจะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิสัยและจิตพิสัยที่ดี ผู้ปกครองไม่ควรที่จะยกภาระความรับผิดชอบทั้งหมดในการพัฒนาเด็กให้กับโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว เพราะถ้าได้การสนับสนุนทั้งจากครอบครัว และโรงเรียนทั้งสองฝ่ายแล้วจะยิ่งทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ดีกว่าที่เขาเป็นอยู่ มากกว่าที่จะยกภาระให้เป็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว

3. การใช้เหตุผลกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากผลของการวิจัยที่เกี่ยวกับการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในประเด็นนี้โรงเรียนควรมีนโยบาย

ที่จะปฏิบัติต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยเหตุผล เพราะนักเรียนมีวุฒิภาวะพอที่จะคิดหาเหตุผล ยอมรับเหตุผลได้แล้ว เช่น ควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงที่มาของการออกกฎระเบียบต่าง ๆ ที่บังคับใช้ในโรงเรียน โรงเรียนหรือกระทรวงศึกษาธิการออกกฎระเบียบต่าง ๆ มาให้เป็นระเบียบปฏิบัติด้วยความมีเหตุผล เป็นต้น

4. ผลของการประทับตรา

จากการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรการรับรู้ผลการประทับตราเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนควรที่จะระมัดระวังงานการประทับตรา ได้แก่ การว่ากล่าวตักเตือนนักเรียน จากผลการวิจัยที่พบหากนักเรียนได้รับการประทับตราในทางลบ เช่น ครูกล่าวว่านักเรียนเป็นคนง่ นักเรียนจะเริ่มมองตนเองว่าเป็นจริงอย่างที่ครูประทับตราให้หรือไม่โดยเฉพาะนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ยังมีวุฒิภาวะน้อยเกินกว่าที่จะสามารถมองเห็นได้ว่าเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงตามที่ครูพูด หากนักเรียนยอมรับการประทับตรานั้น นักเรียนจะมีภาพตนเองหรือมีมโนภาพแห่งตนในทางลบ ไม่เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เพราะนึกอยู่เสมอว่าตนเองเป็นคนง่ และอาจจะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ไม่ดีเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งด้วย และเมื่อนักเรียนอยู่ในระดับชั้นที่สูงขึ้น และผลของการประทับตราดังกล่าวจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเมื่อนักเรียนอยู่ชั้นเรียนที่สูงขึ้น

ในทางตรงกันข้ามครูควรที่จะพูดชมเชย ให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญนักเรียนได้แก่ตัวนักเรียนที่นักเรียนอาจจะทำผิดพลาดไปบ้าง ถ้าทำได้ดังนี้นักเรียนจะมองภาพของตนเองในแง่ดี เกิดความภาคภูมิใจในผลงานต่าง ๆ ที่นักเรียนทำไป เช่น การทำการบ้าน การทำคุณความดี นักเรียนจะรู้สึกดีในการทำดี หรืออาจทำผิดไปบ้าง ครูก็ให้โอกาสได้แก้ตัว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตามภาคตัดขวาง (cross-sectional study) ศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนหลายกลุ่มเพื่อตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของลักษณะปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 3 กลุ่มหลัก และในแต่ละระดับชั้น

ได้แบ่งเป็นระดับชั้นและ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และกลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคัน จากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างต่างกลุ่มกันทำให้มีข้อจำกัดในลักษณะที่ไม่อาจเทียบเคียงกันได้ระหว่างนักเรียนต่างกลุ่ม ผลการวิจัยบางรายการจึงมิได้เป็นไปตามข้อสมมุติฐานที่วางไว้ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปให้ศึกษาระยะยาว (longitudinal study) โดยศึกษาจากนักเรียนกลุ่มเดียวเป็นระยะเวลา 3 ปี เพื่อตรวจสอบปรากฏการณ์ตามกรอบความคิดของการวิจัย

2. ในการศึกษาวิจัยควรที่จะมีการรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กันด้วย เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจำกัดอยู่เพียงในวงของข้อคำถามที่มีในแบบสอบถามเท่านั้น แต่จากการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จะทำให้ได้คำตอบที่ละเอียดลึกซึ้งไปกว่าคำตอบจากแบบสอบถาม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสได้พูดคุยมองเห็นอกกับกิริยาของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้โดยตรง จากการถามคำถามของครูและการตอบคำถามของนักเรียนจะทำให้รู้ได้ว่านักเรียนได้ให้คำตอบที่เป็นจริงมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ได้ไปเยี่ยมบ้านของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของนักเรียน ได้เข้าใจนักเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณนั้น ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะให้นักเรียนมาแบบสอบถามกลับไปที่บ้านได้ เพื่อลดความกดดันจากบรรยากาศที่ต้องทำแบบสอบถามในห้องเรียนที่เหมือนกับการทำข้อสอบและไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาจริง แต่จากแต่ละคำตอบของนักเรียนนั้น นักเรียนอาจจะไม่ได้ให้คำตอบที่เป็นจริงทั้งหมดก็ได้ หรืออาจพูดอีกนัยหนึ่งว่าการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการเติมเต็มให้การวิจัยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นหากเป็นไปได้จึงควรทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการทั้ง 2 วิธีการควบคู่กันไป

3. การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉพาะด้านพุทธิพิสัยและด้านจิตพิสัย เฉพาะมโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน แต่ในการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลผลิตควรครอบคลุมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นอกจากนี้การวิจัยจำกัดขอบเขตความสนใจในการศึกษาตัวแปรต้นเฉพาะตัวแปรมโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนตามแนวคิดปฏิสันสูตรที่สัณฐิกัมมนี้ยม ทฤษฎีการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว

ทฤษฎีการประทับตราเท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ควรมีการวิจัยต่อเนื่องที่ขยายขอบเขตการวิจัยครอบคลุมตัวแปรตามและตัวแปรต้นอื่น ๆ บ้าง เช่น ทักษะคิด ความสนใจ ความถนัด วิธีการสอน สภาพแวดล้อม ฯลฯ

4. ตามกรอบความคิดการวิจัยที่เราเสนอครั้งนี้ ตัวแปรต้นรวมถึงตัวแปรที่วัดในระดับโรงเรียน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ควบคุมอิทธิพลจากตัวแปรในระดับโรงเรียนโดยการขจัดออก (elimination) คือ ศึกษาเฉพาะโรงเรียนเดียว จึงควรมีการวิจัยต่อไปที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างหลายโรงเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลหลายระดับ (multilevel data) ด้วย HML เป็นต้นด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

โกวิท วรพิพัฒน์. "คำนำ." รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา
กรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2531. ราชบุรี : โรงเรียนหนองโพนวิทยา,
2533.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535.

กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535.

_____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539).

กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535.

_____. "แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535," วารสารการศึกษาแห่งชาติ.
26(2) : 35-54 ; ธันวาคม 2534-มกราคม 2535.

_____. รายงานการประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : ทีพีพรินท์, 2535.

_____. รายงานการประเมินผลโครงการนําร่องขยายการศึกษามากับคัมจากระดับ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี. กรุงเทพฯ : ทีพีพรินท์, 2535.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534.

จำเญงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2533.

จรินทร์ เทศวานิช,รศ. "ความหมายและความสำคัญของความจำเป็นและการพัฒนา

ทางเศรษฐกิจ," เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนาและความจำเป็น
ทางเศรษฐกิจ (มสธ.) หน่วยที่ 2. กรุงเทพฯ : นํ้ากั้งการพิมพ์, 2527.

จรัส อุณัฐดิวัฒน์. การรับรู้สาเหตุของความสําเร็จและความล้มเหลวในวิชาคณิตศาสตร์
ของนักเรียนที่มีนิเวศภาพเกี่ยวกับตนเองและแรงจูงใจฝั้ลัทธิที่ต่างกัน.

ปริญญาโทนั้ วท.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2532. อัดสำเนา.

ดนัย ไชยโยธา.รองศาสตราจารย์. พื้นฐานทางสังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ :
โอเคียนสตรี, 2534.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2524.

วิจิตร ศรีสอาน. " การศึกษากับการพัฒนา." ใน เอกสารประกอบการสอนทฤษฎีวิชา
พัฒนาศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. นครบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.

วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. ม.ป.ท. : 2525. อัดสำเนา.

วัชร ศรีคำ. เอกสารประกอบการเสนอผลงานการวิจัย การวิจัยทางการศึกษาและ
การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ครั้งที่ 8. ม.ป.ป. อัดสำเนา.

บรรจง ชูสกุลชาติ บทความทางวิชาการ พ.ศ. 2530-2533. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ทหารผ่านศึก, ม.ป.ป.

พรรณี ชูชัย. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : วรุณการพิมพ์
2522.

_____. "ทำไมคนจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน." ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. 2(2):
20-37, 2533.

ศึกษานิเทศก์.หน่วย. กรมสามัญศึกษา รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียน
มัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2531. ราชบุรี : โรงเรียนหนองโพ
วิทยา, 2533.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

แสวง ปิ่นมณี และคณะ. "ผลการปฏิบัติตามแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษา
แห่งชาติ." วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 25(3) : 3-28 ; กพ.-มี.ค.2534.

อาภา ถนัดช่าง. การศึกษาองค์ประกอบบางประการที่มีผลต่อการเรียนไม่สำเร็จ
ของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2509. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2511. อัดสำเนา.

Ainley, John . Joe Foreman, and Michael Sheret. "High School Factors that Influence Students to Remain in School," Journal of Educational Research. 85(2) : 69-80, November/December, 1991.

Al-Medfa, Nurah Abdulrahman. "Factors Contributing To The Drop-Out Rate From Ault Evening Elementary School Centers: Sharjah City, Sharjah Emirate of The United Arab Emirates," in Dissertation Abstract International. 5(11) : 3260-A; 1980.

Bloom, Benjamin S. Human Characteristics and School Learning. New York : McGraw-Hill Book Co., 1976.

Blumer, Herbert. "The Methodological Position of Symbolic Interactionism," in H. Blumer (ed.) Symbolic Interactionism : Perspective and Method. p. 1-60. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, 1969.

Brantly, Thomas. The Relationship Between Self-Esteem and Academic Achievement in Group of High. Medium and Low Secondary Public High School Achievers. Missouri : International Graduate School, 1988.

Brinkerhoff, David B. and Lynn K. White. Sociology. St.Paul : West Publishing Company, 1985.

- Brookover, Willbur et al. Self-Concept of Ability and School Achievement.II. Bureau of Education Research Services, College of Education, Michigan State University, East Lansing, Michigan, Education Research Series No.31 Cooperative Research Project No.1636, 1965.
- Brown, Janet Van Der Sluy Eminson. "A Comparison Between Adult Male Students Who Drop Out and Who Continue in Postsecondary Education," in Dissertation Abstract International. 8(09) : 2221 - A; 1987.
- Callan, Shirley Forrest. "To Drop Out Or Not: At-Risk Students' Perspectives And Experiences," in Dissertation Abstract International. 49(09) : 2610-A; 1988.
- Chen, Jin Ying. "Academic Achievement Motivation of Chinese High School Students," in Dissertation International Abstract. 52(07) : 2410-A; January, 1992.
- Conklin, John E. Sociology : An Introduction. 2nd Edition, New york : Macmillan Publishing Company, 1987.
- Cooper, Martha Gayle Ahlgreen. "Working Teenagers and School Performance : The Relationship of Attribution and Motivation to Academic Achievement." in Dissertation International Abstract. 53(06) : 1733-A; December, 1992.

Clark, Wayne Anthony. "A Preliminary Investigation Into The Phenomenon Of First Year Undergraduate Drop Out Rate At The University O Pretoria." Master Abstract International. p.478 28/4. 1989.

Curtiss, James Patrick. "The Effects Of An Eighteen Week Study Skills Intervention Class On Socially Promoted Middle School Students." in Dissertation Abstract International. 51(08) : 2699-A, 1990.

✓ Desai, Uday. "Determinants of Educational Performance in India : Role of Home and Family," in Intenational Review of Education. 32(2) : 245-265, 1991.

Epstein, Kathryn Kelly. "Early School Leaving: What The Leavers Say." in Dissertation Abstract International. 50(10) : 3155-A; 1989.

Field, Stanley S. "The Effect of Family Structure on Academic Achievement in a Selected School District in Northeast Oklhoma," in Dissertation International Abstract. 52(09) : 31-38-A; March, 1992.

✓ Gaspard, Mae R. and Michael F. Burnet. "The Relationship between Self-Esteem and Academic Achievement of Rural Ninth Grade Students," Journal of Rural and Small School. 4(3) : 2-9; Winter, 1991.

Gurney, Peter W. Self-Esteem in Children with Special Educational Needs. London : Routledge, 1988.

Hamacheck, Don E. Encounter with the Self. 4th ed. Fort Worth :
Harcourt Brace Jovanovich College, 1992.

Harvey, John H. and Gifford Weary. " Current Issues in Attribution
Theory and Research," Annual Review Psychology. 35 : 427-459;
1984.

Henderson, Lisa Ann. "The Relationship among Immigrant Potential
Expectation, Scholastic Acceptance and the Self-Esteem of
Children within Third and Sixth Grade," in Dissertation
International Abstract. 53(1) : 62-A; July, 1992.

Iribarren, Norma Carmen. "Factors That Influence Hispanic
Students To rop Out From High School : A case Study,"
Dissertation Abstract International. 8/01, 13-A; 1986.

Iuli, Gertrude Matapua. "The Relationship of Academic Achievement
of Samoan High School Students in Hawaii Relative to the
Perceptions of Success and Samoan Cultural Association,"
in Dissertation International Abstract. 53(3) : 702-A;
September, 1992.

James, Patricia Frances. "Perceived Support, Self-Concept, and Academic Achievement of Black Suburban High School Students," in Dissertation International Abstract. 53(08) : 2864-A; Feb. 1992.

Keeves, John P. Christian Morgenstern and Lawrence J. Saha. "Educational Expansion and Equality of Opportunity : Evidence from Studies Conducted by IEA in Ten Countries in 1970-1971 and 1983-1984," in International Journal of Education Research. 15(1) : 61-80, 1991.

Kelly, Frederick James. Conference on Improving the Effectiveness of College Faculties. The American Council on Education and U.S. Office of Education, 1950.

Kifer, Edward. "The Impact of Success and Failure on the Learner," in Evaluation in Education. 1 : 281-359, 1977.

Knowles, Asa S. The International Encyclopedia of Higher Education. Vol.1. San Francisco : Jossey-Bass Publishers, 1977.

Kornblum, William. Sociology In A Changing World. New York : Hold. Rinehart And Winston, Inc., 1988.

Kyle, Charles Lambert Jr. "Los Preciosos" "The Magnitude Of And Reasons For The Hispanic Drop Out Problem In Chicago: A Case Study Of Two Chicago Public High Schools,"
Dissertation Abstract International. 5/07, 2061-A; 1984.

Landis, Robert H. Sociology Concept and Characteristics. 6th Ed.
 California : Wadsworth Publishing Company, 1986.

Levine, Daniel U. and Robert J. Havighurst. Society And Education.
 8th Edition, Massachusetts : Simon & Schuster Inc., 1992.

Macionis, John J. Sociology. Englewood Cliff, New Jersey :
 Prentice Hall Inc., 1987.

Meijnen, G. Wim and Jules L. Peschart. "Comparing Opportunity
 Further Research on Educational Opportunity," in International
 Journal of Education Research. 15(1) : 13-19; 1991.

Mitchell, Margaret Nancy. "Peer, Status and Academic Achievement
 among Black Adolescents Participating in Academic Program,"
 in Dissertation International Abstract.
 53(3) : 1914-A; September, 1992.

Myrick, Gloria H. Improving Academic Achievement through Building
 Self-Esteem in At-Risk Limited English Proficient Ninth Grade
 Haitian Students. (Abstract) Nova University, 1989.

Neubauer, Mary Margaret. "Multidimensional Self-Perceptions of Early Adolescent Boys and Girls at the Transition to Junior High School," in Dissertation International Abstract. 51(12) : 4069-A; June, 1991.

Neuman, William F. "Persistence In The Community College: The Students Perspective," Dissertation Abstract International. 6/11, 3232-A; 1985.

Okey, Theodore Neil. "The Family Perception On The Individual's Decision to Drop out of High School" Dissertation Abstract International. 51/09, 2949-A; 1990.

Oldani, John Richard. "The Effect Of The Attendance Probation Plan Upon The Attendance And Grades Of Chronically Absent High School Students." Dissertation Abstract International. 7/10, 3268-A; 1986.

Peckham, Willetta Alder. "Family Environment, Family Form, and High School Academic Achievement," in Dissertation International Abstract. 50(11) : 3485-A; May, 1990.

Purkey, William W. Self-Concept and School Achievement. New Jersey : Prentice Hall Inc., 1970.

Ramarumo, Maria Morongwa. "High Drop-Out Rates And Low Levels of Literacy In Farm Schools." Master Abstract International. p.484. 28/04. 1990.

Ritzer, George. Sociological Theory. 2nd ed. New York : McGraw Hill, 1988.

Rowley, Margaret W., "A Ehtnographic Inquiry into the Reasons Why Students Drop Out of Hihg School," Dissertation Abstract International. 50/04. 84-A7; 1989.

Royal, Jacqueline Lois Clephane. "External and Internal Resources in Transcultural Transition : The Impact of Family Environment, Social Exploration Preference, and Achievement Motivation on the Social Adjustment and Academic Achievement of Black, English Speaking, International Students in the American High School," in Dissertation International Abstract. 52(3) : 1376-B, September, 1991.

Siu, Sau Fong. "How Do Family and Community Characteristics Affect Children's Education Achievement ? : The Chinese American Experience," in Equity and Choice. 8(2) : 46-49; Winter, 1992.

Smoot, Larry James. "A Study of the Relationship between High School Academic Achievement and High School Leadership Activities and Subsequent Post Graduate Job Satisfaction and Post Graduate Leadership Activities," in Master Abstract International. 30(1) : 12; Spring, 1992.

Thio, Alex. Deviant Behavior. 3rded. New York : Harper and Row Publishers Inc., 1988.

Thomson, George G., Eric F. Gardner and Francis J. Di Vesta. Educational Psychology. New York : Appleton Century, 1959.

Thornton, Arlene Marie Myers. "Factors Affecting the Academic Achievement of Inner-City African American Children in Junior-Senior High School," in Dissertation International Abstract. 53(5) : 1472-A; November, 1992.

UNESCO Wastage in Primary and General Secondary Education : A Statistical of Trends and Patterns in Repetition and Drop-out. Paris : Office of Statistic, 1980.

Weiner, Bernard. "Some Thoughts about Feelings," Learning and Motivation in the Classroom. New Jersey : Lawrence Earlbaum Associates Publisher, 1983.

- Weisner, Thomas S. and Helen Garnier. "Nonconventional Family Life-Styles and School Achievement : A 12-Year Longitudinal Study," in American Educational Research Journal. 29(3) : 605-632: Fall, 1992.
- Won, Cynthia Jane. "The Relationships among Immigrant Potential Expectation, Scholastic Achievement, and Self-Esteem of Foreign-Born and Second-Generation Chinese American High School Students," in Dissertation International Abstract. 49(7) : 1717-A: January, 1989.
- Woolfolk, Anita E. Educational Psychology. Boston : Allyn and Bacon. 1993.

การผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจเครื่องมือในการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย
หัวหน้าภาควิชาวิจัยทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี
ภาควิชาวิจัยทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร.อรรถพร โพธิสุข
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
4. ดร.ชูศักดิ์ จันทรลี
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
5. ดร.สุรวิทย์ ปัตติยะ
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
6. รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีกอง
ภาควิชาจิตวิทยาและแนวทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน
2. แบบสอบถามการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว
3. แบบสอบถามการรับรู้ผลการประทับใจต่อการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน
4. แบบสอบถามมโนภาพแห่งตน
5. แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตน
6. แบบกรอกข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน

แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 ทักษะคิดเกี่ยวกับครู จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ให้นักเรียนกรอกข้อความ หรือเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในวงกลมซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามความเป็นจริง

ชื่อ นามสกุล

ชั้น ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 1 เพศ ☐ หญิง

☐ มัธยมศึกษาปีที่ 2 ☐ ชาย

☐ มัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุ ... ปี

ผู้ปกครองของนักเรียน คือ

☐ บิดา ☐ มารดา ☐ อื่น ๆ คือ ของนักเรียน

การศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียน

☐ เรียนหนังสือ จบชั้น

☐ เรียนหนังสือ แต่ไม่จบ เรียนถึงชั้น

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ

ตอนที่ 2 การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง "ใช่" หรือ "ไม่ใช่"

เพียงช่องเดียว ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว
จำนวน 20 ข้อ

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. นักเรียนรู้สึกสบายใจเมื่อ <u>ทำการบ้าน</u> ที่บ้านของนักเรียน		
2. นักเรียนมีสถานที่เฉพาะในบ้านที่จะเป็นที่ <u>ทำการบ้าน</u> ได้อย่างสงบ		
3. ผู้ปกครองของนักเรียนถามนักเรียนบ่อย ๆ ว่านักเรียนเรียนอะไร บ้างที่โรงเรียน.....		
4. ในช่วงเวลาค่าที่บ้าน นักเรียนมีเวลาเพียงพอที่จะทำการบ้าน		
5. นักเรียนมักทำการบ้านเสร็จก่อนที่จะชมโทรทัศน์		
6. นักเรียนมีสถานที่เฉพาะในบ้านที่จะเป็นที่ <u>ทบทวนบทเรียน</u> ได้ อย่างสงบ		
7. ผู้ปกครองของนักเรียนแนะนำให้นักเรียน <u>ดูรายการโทรทัศน์</u> ที่มีสาระประโยชน์		
8. ไม่มีสมาชิกในบ้านของนักเรียนคนใดพูดคุยเรื่องการเรียนต่อ ของนักเรียน		
9. เมื่อนักเรียนกลับมาถึงบ้าน ผู้ปกครองของนักเรียน จะพูดคุยซักถามถึงสิ่งต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ <u>ทำ</u> ที่โรงเรียน ..		
10. เมื่อนักเรียนกลับมาถึงบ้าน ผู้ปกครองของนักเรียน จะพูดคุยซักถามถึงสิ่งต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ <u>เรียน</u> ที่โรงเรียน		
11. ผู้ปกครองของนักเรียนให้ความสนใจต่อการทำการบ้านของ นักเรียน		

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
12. ผู้ปกครองของนักเรียนรู้ว่านักเรียนเรียนเก่งหรืออ่อน วิชาใดบ้าง		
13. ผู้ปกครองของนักเรียนแนะนำให้นักเรียน <u>ฟังรายการวิทยุ</u> ที่มีสาระประโยชน์		
14. สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนชอบซื้อหาหนังสือมาที่มีประโยชน์ มาอ่าน		
15. นักเรียนไม่มีการกำหนดช่วงเวลาเป็นพิเศษไว้สำหรับ การทำการบ้านที่บ้าน		
16. ผู้ปกครองของนักเรียนมาประชุม พบปะอาจารย์ ตามที่ โรงเรียนโรงเรียนนัดหมายเป็นอย่างดี		
17. ผู้ปกครองของนักเรียนไม่รู้ว่านักเรียนทำอะไรที่โรงเรียนบ้าง		
18. ผู้ปกครองของนักเรียนสนับสนุนให้นักเรียนเรียนพิเศษ เพิ่มเติมความรู้นอกเหนือจากการเรียนตามปกติ		
19. ผู้ปกครองของนักเรียนแนะนำให้นักเรียน <u>อ่านหนังสือ</u> ที่มีสาระประโยชน์		
20. นักเรียนรู้สึกสบายใจเมื่อ <u>อ่านหนังสือเรียน</u> อยู่ที่บ้าน		

ตอนที่ 3 ทศนคติเกี่ยวกับครู

"ครู" งานที่นี้หมายถึง ครูทั่วไปในความคิดเห็นของนักเรียนขณะอยู่ที่โรงเรียน
เจ้าพระยารัษฎาภคมนตรี

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความรู้สึกที่แท้จริง ของนักเรียน
เกี่ยวกับครู ลงในกระดาษคำตอบ จำนวน 20 ข้อ

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	เป็นจริง บางครั้ง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1. ครูให้ความช่วยเหลือนักเรียน ด้านการเรียนได้					
2. นอกจากครูจะให้ความช่วยเหลือ ด้านการเรียนแล้ว ยังช่วยเหลือ นักเรียนเรื่องส่วนตัวได้อีกด้วย.....					
3. ครูเป็นที่ไว้วางใจได้ของนักเรียน ..					
4. ครูให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน อย่างเท่าเทียมกันในการตัดสิน ปัญหาต่าง ๆ ในชั้นเรียน					
5. ครูจะชมเชยเมื่อนักเรียนทำคะแนน ในการสอบได้ดี					
6. ครูให้กำลังใจนักเรียน หากนักเรียนทำงานยังไม่ถูกต้อง ..					
7. ครูตักเตือนหรือลงโทษนักเรียน โดยใช้อารมณ์					
8. นักเรียนไม่ชอบครูที่ให้การบ้านมาก					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	เป็นจริง บางครั้ง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
9. ครูไม่สนใจนักเรียนที่เรียนอ่อน					
10. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้ ในทุกเรื่อง					
11. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้ ในบางเรื่องเท่านั้น					
12. ครูไม่ค่อยตั้งใจสอนให้ความรู้แก่นักเรียนอย่างเต็มที่					
13. ครูเป็นผู้หวังดีกับนักเรียนเสมอ					
14. ครูเป็นผู้ให้อภัยแก่นักเรียนได้เสมอ					
15. ครูปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่าง เสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง					
16. ครูมักทำให้นักเรียนรู้สึกที่ไม่ดี					
17. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แก้ตัว ปรับปรุงตัวใหม่เสมอ					
18. ครูเอาแต่ใจตนเอง ไม่นึกถึง ความรู้สึกของนักเรียนเท่าไรนัก ..					
19. นักเรียนไม่ชอบครูที่ทำท่ากิจกรรม การเรียนมาก ๆ					
20. ครูมีอคติกับนักเรียน					

ขอขอบใจนักเรียนที่ร่วมเมื่อตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

กระดาษคำตอบ

แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ให้นักเรียนกรอกข้อความ หรือเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในวงกลมซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามความเป็นจริง

ชื่อ นามสกุล

ชั้น ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 1/... เพศ ☐ หญิง

☐ มัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2/... ☐ ชาย

☐ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/... อายุ ... ปี

ผู้ปกครองของนักเรียน คือ

☐ บิดา ☐ มารดา ☐ อื่น ๆ คือ เป็น ของนักเรียน

การศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียน

☐ เรียนหนังสือ จบชั้น

☐ เรียนหนังสือ แต่ไม่จบ เรียนถึงชั้น

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ

ตอนที่ 2

ข้อ	ใช่	ไม่ใช่
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

ข้อ	ใช่	ไม่ใช่
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

ตอนที่ 3

ข้อ	จริง ที่สุด	จริง	เป็นจริง บางครั้ง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					

2. แบบสอบถามการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว

แบบสอบถามวัดการอ้างสาเหตุของความสำเร็จและล้มเหลว

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ถามถึงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสาเหตุสำคัญที่นักเรียนคิดว่า ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนวิชาต่าง ๆ

การประสบความสำเร็จ หมายถึง การที่นักเรียนพอใจกับการได้คะแนนสอบสูงหรือ ทำกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

การประสบความล้มเหลว หมายถึง การที่นักเรียนไม่พอใจกับคะแนนสอบที่ต่ำหรือทำ กิจกรรมที่ครูมอบหมายให้ไม่ได้ หรือได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าตรงกับความคิดของนักเรียนมากน้อย เพียงใด จากนั้นให้นักเรียนตอบโดยใส่เครื่องหมาย ลงใน กระดานคำตอบ ตามช่องที่ตรงกับคำตอบที่ต้องการ โดยพิจารณาดังนี้

ถ้าเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดของนักเรียน "มากที่สุด" ให้นักเรียน
เครื่องหมาย ลงในช่อง "จริงที่สุด"

ถ้าเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดของนักเรียน "มาก" ให้นักเรียน
เครื่องหมาย ลงในช่อง "จริง"

ถ้าเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน ไม่มากไม่น้อย อยู่ในระดับ
ปานกลาง ให้นักเรียนเครื่องหมาย ลงในช่อง "ปานกลาง"

ถ้าเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดของนักเรียน "น้อย" ให้นักเรียนเครื่องหมาย
ลงในช่อง "ไม่จริง"

ถ้าเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดของนักเรียน "น้อยที่สุด" ให้นักเรียน
เครื่องหมาย ลงในช่อง "ไม่จริงเลย"

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ปาน กลาง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1/ เมื่อฉันเครียดจะทำให้ฉันสอบได้คะแนนสูง					
2/ เมื่อฉันรู้ว่าผลสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะ ฉันใช้ความพยายามอย่างมากในการเรียน วิชานี้					
3. เมื่อฉันสอบได้คะแนนต่ำ สาเหตุหนึ่งคือฉันมี ความขี้เกียจเกินไป					
4/ เมื่อฉันสอบได้คะแนนสูงเป็นเพราะข้อสอบง่าย					
5. ฉันรู้สึกว่าฉันขาดความสามารถ เมื่อสอบได้ คะแนนต่ำ					
6/ ในการสอบได้คะแนนสูงฉันคิดว่าเนื้อหาวิชา ไม่ซับซ้อน					
7. เมื่อฉันสอบได้คะแนนต่ำ บางครั้งเป็นเพราะ ฉันโง่เกินไป					
8/ เมื่อฉันมีความขี้เกียจเกินไป ฉันจึงสอบได้ คะแนนสูง					
9. เมื่อฉันสอบได้คะแนนต่ำ เป็นเพราะฉันใช้ ความพยายามน้อยเกินไป					
10/ ฉันสอบได้คะแนนสูง สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ความสามารถของตัวเอง					
11/ ถ้าฉันขาดความมั่นใจในการเรียน จะทำให้ฉันสอบได้คะแนนต่ำ					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ปาน กลาง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
12/ เมื่อฉันสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะครูสอน เข้าใจง่าย					
13. ถ้าฉันสอบได้คะแนนต่ำ บางครั้งเป็นเพราะ ฉันเซกไม่ดี ..					
14/ เมื่อฉันสอบได้คะแนนสูง ฉันรู้สึกว่ามี สิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือ					
15. เมื่อฉันสอบได้คะแนนต่ำ บางครั้งเป็นเพราะ วิชาเหล่านั้นยาก					
16/ หลายครั้งที่ฉันสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะ ฉันเซกดี					
17/ บางครั้งฉันสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะฉัน ดวงดีในการสอบ					
18/ เมื่อฉันสอบได้คะแนนสูง น่าจะเป็นเพราะ ฉันเก่ง					
19. ถ้าฉันสอบได้คะแนนต่ำ สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง คือ เนื้อหาวิชาที่ซับซ้อน					
20/ โดยปกติฉันสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะฉันมี สติปัญญาดี					
21. ฉันสอบได้คะแนนต่ำ เป็นเพราะข้อสอบยาก					
22. ฉันสอบได้คะแนนต่ำ เพราะตนเองปัญญา ไม่ค่อยดี					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ปาน กลาง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
23. ส่วนมากแล้วฉันสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะ ฉันทบทวนบทเรียนอยู่เสมอ					
24. ฉันสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะวิชานั้น ๆ เป็นวิชาที่ง่าย					
25. ฉันสอบได้คะแนนต่ำ ส่วนมากแล้วเป็นผล มาจากฉันไม่เก่ง					
26. เมื่อฉันรู้ผลสอบว่าได้คะแนนต่ำ ฉันรู้สึกว่ สาเหตุสำคัญ คือ ใช้เวลาทบทวนบทเรียนไม่ เพียงพอ					
27. ฉันคิดว่าการสอบได้คะแนนต่ำ ส่วนมากเป็น เพราะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่ช่วยเหลือ					
28. ฉันสอบได้คะแนนต่ำ เป็นเพราะฉันดวงไม่ดี					
29. ฉันรู้สึกว่ฉันสอบได้คะแนนสูงเป็นเพราะ ความบังเอิญ					
30. ถ้าฉันสอบได้คะแนนสูง ฉันรู้สึกว่เป็นผล โดยตรงจากความอุตสาหะของฉันเอง					
31. ฉันคิดว่าครูสอนเข้าใจยาก จึงทำให้ฉันสอบ ได้คะแนนต่ำ					
32. ฉันคิดว่าผลสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะ ฉันมีความฉลาด					
33. ฉันสอบได้คะแนนต่ำ ส่วนมากแล้วสิ่งที่สำคัญ คือ ฉันทำการบ้านน้อยเกินไป					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ปาน กลาง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
34. เมื่อฉันสอบได้คะแนนต่ำ เป็นเพราะเนื้อหา วิชาเข้าใจยาก					
35. ถ้าฉันทำการบ้านสม่ำเสมอจะทำให้ฉันสอบได้ คะแนนสูง					
36. บางครั้งฉันสอบได้คะแนนต่ำ เป็นเพราะ ความบังเอิญที่โชคไม่ช่วย					
37. เมื่อฉันสอบได้คะแนนต่ำ ฉันคิดว่าฉันไม่มี ความฉลาด					
38. ในการสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะ ความถนัดของฉันเอง					
39. ฉันสอบได้คะแนนสูง เป็นเพราะเนื้อหาวิชา เข้าใจง่าย					
40. ฉันสอบได้คะแนนต่ำ เป็นเพราะ ฉันขาดความถนัด					

ขอขอบใจนักเวทย์ที่ร่วมมือตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

กระดาษคำตอบ

แบบสอบถาม การอ้างสาเหตุของความสำเ็จและความล้มเหลว

ชื่อนักเรียน นามสกุล ชั้น ม.

ข้อ	จริง ที่สุด	จริง	ปาน กลาง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					

ข้อ	จริง ที่สุด	จริง	ปาน กลาง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					
31					
32					
33					
34					
35					
36					
37					
38					
39					
40					

3. แบบสอบถามการรับรู้ผลการประหัตถรจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อน

แบบสอบถามการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาอ่านข้อความต่อไปนี้แต่ละข้อ แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓
ลงในช่องของตัวเสือกในกระดาษคำตอบ ตามความเป็นจริงของนักเรียน
จำนวน 20 ข้อ

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่ จริงเลย
1. นักเรียนได้รับคำติชมจากครู แล้วคิดว่าคำติชมนั้นเป็นจริง					
2. เพื่อน ๆ ชมว่านักเรียนเป็นคนเก่ง จนนักเรียนคิดว่าเก่งจริงอย่างที่เพื่อนพูด					
3. เมื่อนักเรียนถูกครูตำหนิ นักเรียนรู้สึก เสียใจ แล้วนักเรียนพยายามปรับปรุง ตนเองให้ดีขึ้น					
4. นักเรียนยอมรับว่าคำติชมจาก <u>ครู</u> เป็นจริงเสมอ					
5. นักเรียนยอมรับว่าคำติชมจาก <u>เพื่อน</u> เป็นจริงเสมอ					
6. นักเรียนเชื่อว่าตัวนักเรียนเองเรียนเก่ง เรียนอ่อนอย่างที่ <u>ครู</u> บอกจริง					
7. นักเรียนเชื่อว่าตัวนักเรียนเองเรียนเก่ง เรียนอ่อนอย่างที่ <u>เพื่อน</u> บอกจริง					
8. นักเรียนอยากให้เห็นคนอื่นรับรู้ว่าเป็น คนเรียนเก่ง					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่ จริงเลย
9. เพื่อน ๆ มักถามปัญหาเกี่ยวกับการเรียน เสมอ เพราะเห็นว่านักเรียนเป็นที่พึ่ง ของพวกเขาได้					
10. นักเรียนคิดว่าครูนิยมชมชอบในตัวนักเรียน เพราะนักเรียนเป็นคนเรียนเก่ง					
11. นักเรียนคิดว่าการเรียนได้เกรดไม่ดี หมายถึงอนาคตที่ไม่แจ่มใส เป็นจริงตามที่ ครูหรือเพื่อน ๆ พูดกัน					
12. ครูหรือเพื่อน ๆ ไม่มีสิทธิมาตัดสินว่า นักเรียนเป็นคนเรียนเก่ง เรียนอ่อน ...					
13. คำพูดหรือพฤติกรรมของคนอื่นว่านักเรียน เป็นคนเรียนเก่ง เรียนอ่อนไม่ใช่เรื่อง สำคัญสำหรับนักเรียน					
14. คำพูดหรือพฤติกรรมของเพื่อน ๆ มีผล ต่อนักเรียนมากในด้านการเรียน					
15. คำพูดหรือพฤติกรรมของครูมีผลมาก ต่อนักเรียนในด้านการเรียน					
16. นักเรียนยอมรับว่าเป็นคนเรียนเก่ง เรียนอ่อนจริงตามที่เพื่อน ๆ บอก					
17. นักเรียนยอมรับว่าเป็นคนเรียนเก่ง เรียนอ่อนจริงตามที่ครูบอก					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่ จริงเลย
18. การที่รู้จาก <u>ครู</u> ว่านักเรียนเป็นคน ที่เรียนอ่อนยิ่งทำให้นักเรียนเรียนแย่ลง .					
19. การที่รู้จาก <u>เพื่อน</u> ว่านักเรียนเป็นคน ที่เรียนอ่อนยิ่งทำให้นักเรียนเรียนแย่ลง .					
20. คำพูดและพฤติกรรมของ <u>ครู</u> ว่านักเรียนเป็นคนเรียนเก่ง เรียนอ่อน ไม่มีอิทธิพลใด ๆ กับนักเรียนเลย					

กระดาษคำตอบ

แบบสอบถามการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิบัติงานร่วมกับครูและเพื่อน

ชื่อ นามสกุล ชั้น

ข้อ	จริงที่สุด	จริง	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย	ข้อ	จริงที่สุด	จริง	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1						11					
2						12					
3						13					
4						14					
5						15					
6						16					
7						17					
8						18					
9						19					
10						20					

4. แบบสอบถามในภาพแห่งตน

แบบสอบถามมโนภาพเพ่งตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนของนักเรียนต่อไปนี้ แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในกระดาษคำตอบ ตามความเป็นจริง 20 ข้อ

1. เมื่อเทียบกับ เพื่อนสนิทในกลุ่ม ด้วยกันในเรื่องความสามารถทางการเรียน ฉันคิดว่าฉันเป็นคนที่
 - ... ก. เรียนเก่งที่สุดในกลุ่ม
 - ... ข. เรียนอยู่เหนือระดับปานกลาง
 - ... ค. เรียนอยู่ในระดับปานกลาง
 - ... ง. เรียนต่ำกว่าระดับปานกลาง
 - ... จ. เรียนอ่อนที่สุดในกลุ่ม
2. เมื่อเทียบกับ เพื่อนในห้องเรียนเดียวกัน ฉันคิดว่าฉันอยู่ในกลุ่มนักเรียนที่
 - ... ก. เรียนเก่งที่สุดในห้องเรียน
 - ... ข. เรียนอยู่เหนือระดับปานกลาง
 - ... ค. เรียนอยู่ในระดับปานกลาง
 - ... ง. เรียนต่ำกว่าระดับปานกลาง
 - ... จ. เรียนอ่อนที่สุดในห้องเรียน
3. เมื่อเทียบกับนักเรียน ในระดับชั้นเรียนเดียวกัน ฉันคิดว่าฉันอยู่ในกลุ่มนักเรียนที่ ...
 - ... ก. เรียนเก่งที่สุดในระดับชั้นเรียน
 - ... ข. เรียนอยู่เหนือระดับปานกลาง
 - ... ค. เรียนอยู่ในระดับปานกลาง
 - ... ง. เรียนต่ำกว่าระดับปานกลาง
 - ... จ. เรียนอ่อนที่สุดในระดับชั้นเรียน

4. นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถเรียนได้จนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสายสามัญ
ได้หรือไม่

- ... ก. ได้อย่างแน่นอน
- ... ข. อาจจะได้
- ... ค. ไม่แน่ใจ
- ... ง. อาจจะไม่ได้
- ... จ. ไม่ได้อย่างแน่นอน

5. ถ้านักเรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน สายสามัญ

นักเรียนคิดว่าตนเองอยู่ในกลุ่มไหนของโรงเรียน

- ... ก. เรียนเก่งที่สุดในโรงเรียน
- ... ข. เรียนอยู่เหนือระดับปานกลาง
- ... ค. เรียนอยู่ในระดับปานกลาง
- ... ง. เรียนต่ำกว่าระดับปานกลาง
- ... จ. เรียนอ่อนที่สุดในโรงเรียน

6. นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถที่จะเรียนได้ระดับคะแนน (เกรด) อะไร

- ... ก. ได้ระดับคะแนน 4 เป็นส่วนมาก
- ... ข. ได้ระดับคะแนน 3 เป็นส่วนมาก
- ... ค. ได้ระดับคะแนน 2 เป็นส่วนมาก
- ... ง. ได้ระดับคะแนน 1 เป็นส่วนมาก
- ... จ. ได้ระดับคะแนน 0 เป็นส่วนมาก

7. ถ้านักเรียนต้องการมีอาชีพเป็น "หมอ" ซึ่งจะต้องเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป นักเรียน
คิดว่าตนเองมีความสามารถทำได้ตามความต้องการนั้นหรือไม่

- ... ก. เป็นไปได้มาก
- ... ข. อาจจะเป็นไปได้
- ... ค. ไม่แน่ใจ
- ... ง. อาจจะเป็นไปไม่ได้
- ... จ. เป็นไปไม่ได้เลย

8. ถ้าให้นักเรียนให้คะแนนผลงานจากการเรียนของนักเรียนเอง เช่น การบ้าน รายงาน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูมอบหมายให้ ฯลฯ นักเรียนคิดว่าผลงานต่าง ๆ เหล่านี้ที่นักเรียนทำไปเป็นอย่างไร

- ... ก. ผลงานของฉันยอดเยี่ยม
- ... ข. ผลงานของฉันดี
- ... ค. ผลงานของฉันอยู่ในระดับปานกลาง
- ... ง. ผลงานของฉันไม่ค่อยดีนัก
- ... จ. ผลงานของฉันไม่ดีเลย

9. นักเรียนคิดว่า เกรด ที่ได้ มีความสำคัญอย่างไรต่อนักเรียนเอง

- ... ก. สำคัญมากที่สุด
- ... ข. สำคัญมาก
- ... ค. สำคัญ
- ... ง. ไม่สำคัญเท่าไรนัก
- ... จ. ไม่สำคัญเลย

10. ระดับคะแนน (เกรด) อะไรที่นักเรียนใช้ความพยายาม

- ... ก. พยายามให้ได้ระดับคะแนน 4 (ดีมาก)
- ... ข. พยายามให้ได้ระดับคะแนน 3 (ดี)
- ... ค. พยายามให้ได้ระดับคะแนน 2 (พอใช้)
- ... ง. พยายามให้ได้ระดับคะแนน 1 (เพียงแค່ผ่าน)
- ... จ. ไม่ได้พยายามที่จะให้ได้ระดับคะแนนอะไรเลย

11. ระดับคะแนนที่ดี (ระดับคะแนน 4,3) มีความสำคัญกับนักเรียนอย่างไร

- ... ก. การได้ระดับคะแนนดี ๆ มีความสำคัญ มากที่สุด เมื่ออยู่ในโรงเรียน
- ... ข. การได้ระดับคะแนนดี ๆ เป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งเมื่ออยู่ในโรงเรียน
- ... ค. ไม่แน่ใจว่ามีความสำคัญอย่างไร
- ... ง. มีสิ่งอื่นในโรงเรียนสำคัญกว่าการได้ระดับคะแนนดี ๆ
- ... จ. การได้ระดับคะแนนดี ๆ ไม่มีความสำคัญสำหรับฉันเลย

12. ถ้านักเรียนต้องการมีอาชีพเป็น "ทนายความ" ซึ่งจะต้องเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป
นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถทำได้ตามความต้องการนั้นหรือไม่
- ... ก. เป็นไปได้มาก
 - ... ข. อาจจะเป็นไปได้
 - ... ค. ไม่แน่ใจ
 - ... ง. อาจจะเป็นไปไม่ได้
 - ... จ. เป็นไปไม่ได้เลย
13. ฉันมีความรอบคอบในการเรียน
- ... ก. มากที่สุด
 - ... ข. มาก
 - ... ค. บางครั้งรอบคอบ บางครั้งก็ไม่รอบคอบ
 - ... ง. รอบคอบน้อย
 - ... จ. ไม่รอบคอบเลย
14. ฉันเป็นคนที่มีความจำ
- ... ก. ดีมาก จำได้ทุกเรื่องที่ครูสอน
 - ... ข. ดี
 - ... ค. บางเรื่องจำได้ บางเรื่องก็ลืม
 - ... ง. จำได้น้อย
 - ... จ. จำได้น้อยมาก
15. พูดถึงความขยันในการเรียน ฉันเป็นคนที่
- ... ก. ขยัน สม่่าเสมอ
 - ... ข. ขยัน
 - ... ค. บางครั้งขยัน บางครั้งก็เกียจ
 - ... ง. ขยันน้อย
 - ... จ. ไม่ขยันเลย

16. เมื่อครูสอนฉันจะ
- ... ก. ตั้งใจฟังครูสอนอย่างเต็มที่
 - ... ข. ตั้งใจฟังเป็นส่วนมาก
 - ... ค. บางครั้งตั้งใจฟัง บางครั้งก็ไม่ได้ตั้งใจฟัง
 - ... ง. ตั้งใจฟังน้อย
 - ... จ. ไม่ค่อยตั้งใจฟังเลย
17. เมื่อครูสั่งให้ทำการบ้าน ฉันจะ
- ... ก. ทำส่งทุกครั้ง
 - ... ข. ทำส่งมากกว่าไม่ส่งเป็นส่วนมาก
 - ... ค. ทำส่งพอ ๆ กับไม่ทำส่ง
 - ... ง. ไม่ส่งมากกว่าส่ง
 - ... จ. ไม่ได้ส่งเลย
18. ฉันเป็นคนที่
- ... ก. มาเรียนทุกวันไม่เคยหยุดเลย
 - ... ข. มาเรียนเป็นส่วนมาก หยุดเรียนเฉพาะมีความจำเป็น
 - ... ค. มาเรียนพอ ๆ กับขาดเรียน
 - ... ง. ขาดเรียนบ่อย
 - ... จ. ขาดเรียนมากกว่ามาเรียน
19. นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถเรียนได้จนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน
สายอาชีพ ได้หรือไม่
- ... ก. ได้อย่างแน่นอน
 - ... ข. อาจจะได้
 - ... ค. ไม่แน่ใจ
 - ... ง. อาจจะไม่ได้
 - ... จ. ไม่ได้อย่างแน่นอน

20. ถ้านักเรียนต้องการมีอาชีพเป็น "อาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย" ซึ่งจะต้องเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถทำได้ตามความต้องการนั้นหรือไม่
- ... ก. เป็นไปได้มาก
 - ... ข. อาจจะเป็นไปได้
 - ... ค. ไม่แน่ใจ
 - ... ง. อาจจะเป็นไปไม่ได้
 - ... จ. เป็นไปไม่ได้เลย

ขอขอบคุณนักเรียนที่ร่วมมือตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

กระดาษคำตอบ

แบบสอบถามมานภาพ่งตน

ชื่อ นามสกุล ชั้น

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
1	...	...	...	...	...
2	...	...	...	...	...
3	...	...	...	...	...
4	...	...	...	...	...
5	...	...	...	...	...
6	...	...	...	...	...
7	...	...	...	...	...
8	...	...	...	...	...
9	...	...	...	...	...
10	...	...	...	...	...

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
11	...	...	...	...	...
12	...	...	...	...	...
13	...	...	...	...	...
14	...	...	...	...	...
15	...	...	...	...	...
16	...	...	...	...	...
17	...	...	...	...	...
18	...	...	...	...	...
19	...	...	...	...	...
20	...	...	...	...	...

5. แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตน

แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ หากตรงกับความเป็นจริงของตัว
นักเรียนเองให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง "ใช่"
หากไม่ตรงกับความเป็นจริงของตัวนักเรียนให้เขียนเครื่องหมาย
ในช่อง "ไม่ใช่" เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. ฉันมีความมั่นใจในตนเอง		
2. ฉันอยากอายุน้อยกว่านี้		
3. ฉันสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้โดยไม่ยากลำบากนัก ..		
4. การพูดหน้าชั้นเรียนเป็นสิ่งที่ลำบากสำหรับฉัน		
5. เป็นการยากสำหรับฉันในการผูกมิตรกับคนอื่น		
6. ฉันเป็นคนที่พูดความจริงเสมอ		
7. ต้องมีคนคอยบอกให้ฉันทำสิ่งต่าง ๆ ฉันจึงจะทำได้		
8. ฉันมีความสุขดี		
9. ฉันต้องใช้เวลาานที่เดียวที่จะคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ ๆ		
10. ฉันรู้สึกเสียใจในสิ่งที่ฉันทำบ่อย ๆ		
11. ฉันเป็นคนยอมแพ้อะไรง่าย ๆ		
12. ผู้ปกครองของฉันคาดหวังในตัวของฉันมากเกินไป		
13. ฉันทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูได้ดี		
14. ฉันมักเป็นคนท้าย ๆ ที่ถูกเลือกให้เล่นเกมส์ต่าง ๆ		
15. ที่บ้านไม่มีใครภูมิใจในตัวของฉันมากนัก		
16. ฉันเป็นคนเก๋ตาต้อย		

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
17. ฉันหาหนังสือที่ถูกต้องเสมอ		
18. ฉันใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการฝึกกลางวัน		
19. ฉันรู้สึกท้อแท้หมดหวังเมื่อฉันอยู่ที่โรงเรียน		
20. ฉันจำหนังสือที่เรียนไปไม่ค่อยได้		
21. ฉันเป็นคนที่ประสบความสำเร็จ		
22. ฉันรู้สึกอายบ่อย ๆ		
23. ฉันเป็นคนเสียใจง่ายเมื่อถูกคนอื่นตำหนิ หรือต่อว่า		
24. ฉันไม่เคยวิตกกังวลเรื่องอะไรเลย		
25. คนส่วนมากไม่ค่อยชอบฉัน		
26. ฉันเสนอความคิดดี ๆ เป็นที่ยอมรับในชั้นเรียน		
27. ฉันเป็นที่พึ่งของคนอื่นไม่ได้		
28. ฉันไม่เคยถูกตำหนิ		
29. ฉันภูมิใจในผลงานต่าง ๆ ที่ฉันทำที่โรงเรียน		
30. ฉันเป็นคนที่มิเพื่อนรู้จักมาก		
31. ฉันสามารถดูแลตัวเองได้		
32. ฉันชอบเล่นกับเด็ก ๆ ที่อายุน้อยกว่าฉัน		
33. ฉันเข้าใจตัวฉันเองดี		
34. เพื่อน ๆ มักจะทำตามความคิดของฉัน		
35. ฉันไม่ชอบพบปะกับคนอื่น ๆ		
36. ผู้ปกครองเข้าใจในตัวฉัน		
37. ฉันเป็นคนที่มีความดี ไม่มีสิ่งใดมารบกวนฉันได้ง่าย ๆ		
38. มีหลายสิ่งหลายอย่างในตัวของฉันที่ฉันอยากจะเปลี่ยนแปลง ถ้าเป็นไปได้		

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
39. ฉันเป็นคนที่น่าคบคนหนึ่ง		
40. ฉันไม่อยากเป็นตัวของฉันเอง อยากจะเป็นอย่างคนอื่นมากกว่า		

กระดาษคำตอบ
แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตน

ชื่อ นามสกุล ชั้น

ข้อ	ใช่	ไม่ใช่
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		

ข้อ	ใช่	ไม่ใช่
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

ข้อ	ใช่	ไม่ใช่
31		
32		
33		
34		
35		
36		
37		
38		
39		
40		

6. แบบกรอกรัข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวพรทิพย์ ชื่อสกุล ตั้งไชยวรรวงศ์
เกิดวันที่ 28 สิงหาคม พุทธศักราช 2499
สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 1309 ถนนจันทน์สะพาน 4 แขวงทุ่งวัดดอน
เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10120
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยายม 786 ถนนพระรามที่ 3
แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
รหัสไปรษณีย์ 10120

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ.2516 มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนพระแม่มารี เขตสาทร
กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ.2518 บ.กศ จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ.2522 กศ.บ (ภาษาอังกฤษ) เกียรตินิยมอันดับสอง
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ.2526 กศ.ม (วิชาเอกการมัธยมศึกษา สาขการสอนภาษาอังกฤษ)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ.2540 กศ.ด (พัฒนศึกษาศาสตร์)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัย
 ของนักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

พรทิพย์ ตั้งไชยวรวงศ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาด้วยวิธีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์

มีนาคม 2540

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางสังคมวิทยาและปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมของนักเรียนว่ามีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในโรงเรียนเดียวกันแต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน บางคนเรียนเก่ง บางคนเรียนอ่อน และบางคนต้องออกกลางคันและเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างนั้นในกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ด้วย ตัวแปรในการวิจัยประกอบด้วยปัจจัยภูมิหลังของนักเรียน 5 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน การได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว และทัศนคติต่อครูผู้สอน และปัจจัยทางสังคม-วิทยาและปัจจัยทางจิตวิทยาสังคม ตามแนวคิดปฏิสังสรรค์สี่ลักษณะ ทฤษฎีการอ้างสาเหตุ และทฤษฎีการประทับตรา 2 ตัวแปร ได้แก่ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวและการรับรู้ผลการประทับตราจากการปฏิสังสรรค์กับครูและเพื่อน ตัวแปรตามมี 3 ตัวแปร ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยวัดจากคะแนนเฉลี่ยสะสมและผลสัมฤทธิ์ทางจิตพิสัย 2 ตัวแปร คือ มโนภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตน [กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาลม เขตยานนาวา จำนวน 420 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกผู้วิจัยเลือกโรงเรียนแบบเฉพาะเจาะจงเพียงโรงเรียนเดียว ขั้นตอนที่สองเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 และแบ่งตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเป็นระดับชั้นละ 3 กลุ่ม คือ นักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน รวม 9 กลุ่ม] เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 5 ชุด แบบกรอกข้อมูล 1 ชุด และประเด็นการสัมภาษณ์แบบยั้งลึก โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม 2 ครั้ง คือ ตอนต้นและปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์สถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์จำแนก การทดสอบด้วยสถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมและการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์แบบยั้งลึก

[ผลการวิจัยพบว่า 1. ตัวแปรภูมิหลังของนักเรียน 2 ตัวแปร คือ ทักษะคตินของนักเรียนต่อครูผู้สอนและการได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนจากครอบครัว มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองทั้งในการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง แต่การศึกษาของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามดังกล่าว] ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึกผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ซึ่งมีการศึกษาโดยเฉลี่ยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เห็นความสำคัญของการศึกษาและต้องการให้นักเรียนได้เรียนในชั้นสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้

[ตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม 2 ตัวแปร คือ การอ้างสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และการรับรู้ผลการประทัตตราจากการปฏิเสธสรค์กับครูและเพื่อน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 เท่านั้น] จากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึกพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีภูมิลำเนาจะน้อยเกินกว่าที่จะคิดหาเหตุผลว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวมาจากสาเหตุใดและยอมรับการประทัตตราเมื่อได้ปฏิเสธสรค์กับครูและเพื่อน ในขณะที่เดียวกันนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 มีภูมิลำเนาพอที่คิดหาสาเหตุและยอมรับหรือไม่ยอมรับการประทัตตราจากการปฏิเสธสรค์กับครูและเพื่อนได้

[2. ค่าเฉลี่ยของ มรณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งสูงขึ้นตามระดับชั้นเรียน แต่คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 น้อยกว่าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จากการสัมภาษณ์พบว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวิชามากและยากขึ้นกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ พบว่านักเรียนที่เรียนเก่งมีคะแนนเฉลี่ยสะสม มรณภาพแห่งตน และความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคัน นักเรียนที่เรียนอ่อนมีมรณภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ออกกลางคัน ยกเว้นนักเรียนที่ออกกลางคันมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่านักเรียนที่เรียนอ่อน

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการวัดครั้งแรกและครั้งที่สองของตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสม มโนภาพแห่งตนและความภาคภูมิใจในตน สำหรับกลุ่มนักเรียนทั้ง 9 กลุ่ม พบว่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยจากการวัดทั้งสองครั้ง มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในกลุ่มชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และในกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งมีค่ามากกว่ากลุ่มเรียนอ่อน และกลุ่มออกกลางคัน

4. พังก็ชันการจำแนกคาโนนิคอล 2 พังก็ชันจากการวิเคราะห์จำแนก สามารถทำนายกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนอ่อนและออกกลางคัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ได้ถูกต้องร้อยละ 81.16, 79.31 และ 86.76 ตามลำดับ ตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งแรก และทัศนคติของนักเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดในการแบ่งกลุ่มทั้งในการวิเคราะห์รวม 3 ระดับชั้น และวิเคราะห์แยกทีละระดับชั้น

48

THE SOCIOLOGICAL AND SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS
AFFECTING COGNITIVE AND AFFECTIVE ACHIEVEMENT OF
HIGH AND LOW ACHIEVERS AND DROPOUTS
IN A LOWER SECONDARY SCHOOL, BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

PORNTIP TANGCHAIWORRAWONG

Present in Partial Fulfilment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Development Education
at Srinakharinwirot University

March 1997

The purposes of this study were to study the students' background, sociological and psychological factors that affected cognitive and affective achievement of the students who studied in the same school but had different achievement: high achievers, low achievers and dropouts and to compare the differences by classes : Mattayomsuksa 1,2 and 3. The variables in this study were 5 students' background factors (age, class, parent's education, family support in studying, and students' attitude towards teachers), 2 sociological and social-psychological factors derived from symbolic interaction principle , attribution theory and labelling theory (attribution to success and failure; perceived labelling from the students' interaction with teachers and peers) and three dependent variables : cognitive achievement measuring grade point average and two affective achievement variables, namely self-concept and self-esteem. The sample were 420 lower secondary students from Chaoprayawittayakom School, Yannawa District selected by two-stage sampling. The school was purposively selected first and the students then were stratified with regards to three classes (Mattayomsuksa 1,2 and 3) and three groups of achievement levels (high achievers, low achievers and dropouts) into 9 groups, and each group randomly was selected. Five questionnaires, a fill-out form and indepth interview schedule were used to collect data twice : at the beginning and the end of the first semester, academic year 1994. Data were analyzed by descriptive statistics, correlation and multiple regression, discriminant analysis, t-test, analysis of variance, analysis of covariance and content analysis of indepth interview data.

The majors findings were as follows 1) Two students' background variables : students' attitude and family support in studying had statistically significant effect on both pre and post scores of grade point average, self-concept and self-esteem , but parent's education did not have such effect on any dependent variables. The indepth interview indicated that most of the students' parents who in average graduated with Prathomsuksa 6 were aware of the significance of education and wanted their children to study as much as possible.

Two sociological and psychological variables : attribution to success and failure, and perceived labelling from the students' interaction with teachers and peers, had statistically significant effects on grade point average, self-concept, and self-esteem of the Mattayomsuksa 2 and 3 students. The indepth interview indicated that Mattayomsuksa 1 students were not mature enough to rationalize to their success and failure and accepted labelling from interaction with teachers and peers; while Mattayomsuksa 2 and 3 students were mature enough to rationalize and might or might not accept labelling from the interaction with teachers and peers.

2) The means of self-concept and self-esteem of Mattayomsuksa 3 students were higher than those of Mattayomsuksa 1 and 2 students. This implied that the higher the class, the higher the scores. But the mean of grade point average of Mattayomsuksa 3 students was lower than those of the two classes. The information from the interview showed that there were more subjects to learn and they were much more difficult in Mattayomsuksa 3 as compared to those in Mattayomsuksa 1 and 2.

The comparison of means between the groups of students having different levels of achievement showed that in average, the grade point average, self-concept and self-esteem of the high achievers were higher than those of the low achievers and the dropouts; the self-concept and self-esteem of the low achievers were higher than those of the dropouts but the grade point average of the dropouts was higher than that of the low achievers.

3) In the comparisons of the differences between means of the pre and post measurement scores of grade point average, self-concept and self-esteem of 9 groups of students, it was found that the mean differences obtained from both measurements, were statistically significant. The mean difference derived from Mattayomsuksa 3 students was higher than those of Mattayomsuksa 1 and 2 students, and the mean difference of the high achievers was higher than those of the low achievers and the dropouts.

4) The two canonical discriminant functions from discriminant analysis could predict the group of high achievers, low achievers and dropouts in Mattayomsuksa 1, 2 and 3 with 81.16, 79.31 and 86.76 percent of "grouped" cases correctly classified. The most significant variables that discriminated the students were pre measurement of grade point average and students' attitude towards teachers both in the analysis of the total students and the analyses of the three classes.